

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

6/2020

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXII, Index 47 301

Číslo 6/2020 vychází 15. 10. 2020

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Mimořádné snížení trestu odnětí svobody	č. 28
Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami úmyslné	č. 30
Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku	č. 31, 33
Porušení povinnosti při správě cizího majetku	č. 29
Škoda	č. 29
Vydírání	č. 32

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Církev (náboženská společnost)	č. 71
Darování	č. 69
Exekuce	č. 64
Insolvence	č. 72
Insolvenční řízení	č. 73
Katastr nemovitostí	č. 69
Neplatnost právního úkonu	č. 63, 65
Obchodní společnost	č. 72
Plná správa cizího majetku (o. z.) [Správa cizího majetku (o. z.)]	č. 73
Pojištění majetku	č. 73
Pojištění odpovědnosti za škodu	č. 68
Prodej movitých věcí a nemovitostí	č. 64
Promlčení	č. 68
Rozhodčí doložka	č. 63
Společenství vlastníků jednotek	č. 66, 70
Společné jmění manželů	č. 67
Výměněk (o. z.)	č. 69
Zastoupení	č. 66
Zmírnění křivd (restituce)	č. 71
Způsobilost k právním úkonům	č. 65

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 28

Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

§ 58 odst. 1 tr. zákoníku

č. 28

Ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je prostředkem soudcovské individualizace trestu a projevem depenalizace v trestním zákoníku. Jeho použití je třeba zvažovat nikoliv mechanicky, ale přísně individuálně ve vztahu ke konkrétnímu činu a konkrétnímu pachateli. Postup podle citovaného ustanovení je namísto především tehdy, jestliže určitá okolnost, která může být i znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu, natolik vybočuje při porovnání s ostatními případy, že již sama o sobě nebo ve spojitosti s jinými okolnostmi (např. se značným časovým odstupem od spáchání trestného činu) odůvodňuje shovívavější přístup k potrestání pachatele, anebo pokud teprve souhrn více okolností daného případu vede k úvaze, že použití zákonné trestní sazby by bylo nepřiměřeně přísné a postačí i mírnější postih pachatele k jeho nápravě.

Může jít především o ty situace, kdy polehčující okolnosti (§ 41 tr. zákoníku) a nízká intenzita naplnění zákonných znaků ve svém souhrnu a kvalitě přesvědčivým způsobem snižují závažnost trestného činu, případně některá z nich je nezvykle intenzivní povahy, takže je namísto hodnotit ji jako okolnost významně polehčující (např. zvláště tíživé osobní nebo rodinné poměry, za kterých pachatel spáchal trestný čin, aniž by si je byl způsobil). Je tomu tak i tehdy, jestliže některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu – bez ohledu na to, zda jde o znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty – byl naplněn neobvykle nízkou intenzitou a tato skutečnost výrazně ovlivnila společenskou škodlivost daného případu a snížila ji pod obvyklou mez natolik, že je namísto mírnější trestní postih, než jaký zákon obecně předpokládá. Podobný význam může mít i delší doba, která uplynula od spáchání trestného činu (§ 39 odst. 3 tr. zákoníku), aniž její délku zavinil pachatel.

V uvedených případech může být mimořádné snížení trestu odnětí svobody odůvodněno též tím, že pachateli byl uložen vedle trestu odnětí svobody další druh trestu, např. trest zákazu činnosti nebo peněžitý trest, který vhodně doplní působení zmírněného trestu odnětí svobody.

A)

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1356/2018, ECLI:CZ:NS:2018:5.TDO.1356.2018.1)

č. 28

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného S. S. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 6. 2018, sp. zn. 6 To 53/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 50 T 8/2016.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Obviněný S. S. byl rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 6. 2017, sp. zn. 50 T 8/2016, uznán vinným pod bodem I. výroku o vině zločinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, pod bodem II. výroku o vině přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a pod bodem III. výroku o vině přečinem porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy mu byl podle § 206 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému dále uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce insolvenčního správce v trvání šesti let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost nahradit poškozenému O. V., insolvenčnímu správci dlužníka – obchodní společnosti K. G. (dále jen „obchodní společnost K. G.“), škodu v celkové výši 4 691 720 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl poškozený odkázán se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Uvedené trestné činnosti se podle tohoto rozsudku obviněný dopustil (zjednodušeně popsáno) tím, že pod bodem I. výroku o vině v rozsudku v době od 20. 5. 2008 do 14. 10. 2013 v XY jako ohlášený společník bez jakéhokoliv právního důvodu neoprávněně pro vlastní potřebu používal prostředky majetkové podstaty obchodní společnosti K. G. tak, že vybíral hotovost z bankovního účtu obchodní společnosti S. C., s penězi pak naložil nezjištěným způsobem a tímto jednáním způsobil obchodní společnosti K. G. škodu ve výši 5 491 720 Kč. Toto jednání učinil přesto, že jako insolvenční správce obchodní společnosti K. G. měl postupovat svědomitě s odbornou péčí a byl povinen vyvinout veškeré úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Podle popisu skutku pod bodem II. výroku o vině se obviněný dopustil trestné činnosti tím, že v době nejméně od 2. 4. 2010 do 31. 7. 2013 v XY jako

ohlášený společník nevedl účetnictví obchodní společnosti K. G. a tímto jednáním ohrozil práva jejích věřitelů domoci se v rámci insolvenčního řízení u této obchodní společnosti řádného uspokojení svých pohledávek. Podle popisu skutku bodem III. výroku o vině obviněný spáchal trestnou činnost tím, že jako ohlášený společník nepředal O. V., nově jmenovanému insolvenčnímu správci obchodní společnosti K. G., účetní doklady této obchodní společnosti ani finanční prostředky náležející do její majetkové podstaty a žádným způsobem nereagoval na usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem uvedená ve výroku rozsudku, kterými mu bylo uloženo, aby předal O. V. veškeré doklady související s insolvenčním řízením týkajícím se obchodní společnosti K. G., stejně tak nereagoval ani na výzvy O. V., nově ustanoveného insolvenčního správce obchodní společnosti K. G. V důsledku jednání obviněného nebylo možné ukončit insolvenční řízení vedené ohledně obchodní společnosti K. G.

3. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný S. S. odvolání, o němž rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 6. 2018, sp. zn. 6 To 53/2017, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině uložil obviněnému podle § 206 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 58 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti let. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce insolvenčního správce v trvání 6 let.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

4. Proti tomuto rozsudku Vrchního soudu v Praze podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného S. S. dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť obviněnému byl tímto rozsudkem uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

5. V úvodu svého dovolání nejvyšší státní zástupce zrekapituloval dosavadní průběh řízení a vytkl odvolacímu soudu, že při rozhodování o trestu nesprávně užil § 58 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož mimořádně snížil obviněnému trest odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby, ač podmínky uvedeného ustanovení nebyly splněny. Poté se dovolatel zevrubně věnoval jednotlivým okolnostem případu a poměrům obviněného, v nichž odvolací soud spatřoval důvody pro postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Skutečnost, že na obviněném byly závislé dvě dospělé dcery, rozhodně podle dovolatele nelze považovat za důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Takovým důvodem by mohlo

být, pokud by výkonem uloženého trestu měla být vyživovaná osoba existenčně ohrožena, k čemuž v tomto případě nedošlo. Ani obviněným tvrzená poskytovaná pomoc jeho staré matce není takovou okolností. Nejvyšší státní zástupce dále vytkl odvolacímu soudu, že přecenil také význam psychického a zdravotního stavu obviněného. Dovolatel nesouhlasil ani se závěrem odvolacího soudu, že obviněný byl k trestné činnosti prakticky zmanipulován a že jednal ze soucitu k M. R., jehož údajnému citovému vydírání podléhal. Obviněný ve své výpovědi sice hovořil o údajné manipulaci, odvolací soud však zcela odhlédl od jejich společných podnikatelských záměrů, včetně zahraniční cesty na Ukrajinu. Obviněný jednal z vlastní vůle, s rozmyslem a s cílem dosáhnout společně s M. R. profitu. Ani zdravotní potíže uváděné obviněným nemohou odůvodnit postup soudu podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Nejvyšší státní zástupce nesouhlasil ani s další polehčující okolností uváděnou odvolacím soudem, kterou byla částečná náhrada škody, neboť vydáním částky ve výši 800 000 Kč obviněný pouze poskytl finanční prostředky získané trestnou činností. Podle nejvyššího státního zástupce odvolací soud vyšel naprosto nekriticky z tvrzení obviněného o jeho finanční situaci, aniž by byly doloženy podklady o jeho majetkových poměrech a aniž by byly náležitě ověřeny. Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce zpochybnil splnění základních podmínek pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby spočívajících v existenci výjimečných okolností případu.

6. Proto nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud k dovolání podanému v neprospěch obviněného zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu, včetně obsahově navazujících rozhodnutí, a aby mu věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

7. Nejvyšší soud po zjištění, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

8. Nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., protože podle něj byl obviněnému uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným, s tím, že nebyly dány okolnosti pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Námitku chybného užití § 58 odst. 1 tr. zákoníku, v důsledku něhož byl uložen trest mimo zákonnou trestní sazbu trestu odnětí svobody stanovenou na daný trestný čin, lze podřadit pod dovolatelem uplatněný dovolací důvod (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2003, sp. zn. 5 Tdo 411/2003).

9. Nejvyšší soud připomíná, že § 58 odst. 1 tr. zákoníku je prostředkem soudcovské individualizace trestu a projevem depenalizace v trestním zákoníku (viz k tomu výklad v odborné literatuře – zejména ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I.

§ 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 789 a násl.). Ve spojitosti s rekodifikací trestního práva hmotného se též poukazovalo na benevolentnější uplatňování ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody oproti dřívější úpravě obsažené v § 40 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2009 (dále ve zkratce jen „tr. zák.“), a to už jen proto, že došlo k úpravě (faktickému zmírnění) podmínek snížení trestu pod dolní hranici ve vyšších odstavcích § 58 tr. zákoníku v porovnání s § 40 tr. zák. Hovořilo se též o tom, že jde o jakýsi korektiv a vyvážení chybějícího ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák., podle něhož se k okolnosti, která podmiňovala použití vyšší trestní sazby, přihlíželo jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti spáchaného trestného činu pro společnost. Toto ustanovení bylo vypuštěno z důvodu změny koncepce pojetí trestného činu, nadále se již nemělo vycházet z materiálního pojetí trestného činu (viz zejména § 3 odst. 1, 2 a 4 tr. zák., ale též řadu jiných ustanovení – např. § 7 odst. 1, § 8 odst. 1, § 12, § 41 odst. 1, § 294 tr. zák. a mnohá další), ale z pojetí formálního (viz zejména § 13 odst. 1 tr. zákoníku) s důsledným uplatňováním zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio* (viz § 12 odst. 2 tr. zákoníku).

10. Uplatnění § 58 odst. 1 tr. zákoníku je třeba posuzovat nikoliv mechanicky, ale přísně individuálně ve vztahu ke konkrétnímu činu a konkrétnímu pachateli. Jde o ustanovení obecné, které je subsidiární vůči ostatním zvláštním případům uvedeným ve vyšších odstavcích § 58 tr. zákoníku. Již z jeho názvu, podle něhož jde o mimořádné snížení trestu odnětí svobody, vyplývá, že nebude možno jej používat pravidelně, na jakoukoliv věc, ale na situace něčím zvláštní, neobvyklé, odlišující se od běžně se vyskytujících případů (viz rozhodnutí pod č. 24/2015-I. Sb. rozh. tr.), byť jinak podmínky užití nejsou vázány na „výjimečné“ okolnosti případu či „mimořádné“ poměry pachatele. Proto bude velmi záležet na individuálním posouzení konkrétního případu soudem s jeho řádným zdůvodněním a je obtížné tyto situace vzájemně porovnávat a paušalizovat.

11. Ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku obsahuje vlastně tři kumulativní podmínky nezbytné k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby: a) existence určitých okolností případu nebo poměrů pachatele, pro které b) použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody (s ohledem na její dolní hranici) by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, a c) je zde možnost dosáhnout nápravy pachatele i trestem odnětí svobody kratšího trvání.

12. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku je tak předně možno opřít o okolnosti případu nebo poměry pachatele anebo o obě tato hlediska. V daném případě vycházel odvolací soud především z poměrů pachatele, které ve svém dovolání akcentoval nejvyšší státní zástupce, ovšem odvolací soud významně přihlédl i k okolnostem případu. Mezi ně lze počítat snadnou manipulovatelnost obviněného, jeho zmenšenou přičetnost v době činu (s rozvedením podmínek užití § 40 odst. 1 tr. zákoníku), nižší míru zavinění ve

formě nepřímého úmyslu, relativně nižší škodu, jež se blížila dolní hranici škody velkého rozsahu (nedosahovala ani výše 5,5 milionu Kč), navíc zčásti ji obviněný nahradil tím, že vydal částku ve výši 800 000 Kč. Odvolací soud ovšem neopomněl zohlednit ani doznání obviněného, jeho upřímnou lítost nad vlastním jednáním, dosavadní bezúhonnost, relativně vyšší věk obviněného i další okolnosti, které měly vliv na posouzení povahy a závažnosti činu ve smyslu § 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Všechny tyto okolnosti by nepochybně za dřívější právní úpravy vedly důvodně i k úvahám, nakolik je podstatně zvýšena společenská nebezpečnost činu obviněného, aby bylo třeba uplatňovat okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu shora zmíněného § 88 odst. 1 tr. zák. Je zřejmé, že toto ustanovení není možno užít, neboť jednání obviněného, s nímž sice započal za účinnosti dřívějšího trestního zákona, bylo ukončeno (dokončeno) za účinnosti současného trestního zákoníku, a proto je třeba ho výlučně užít (viz § 2 odst. 1 a 2 tr. zákoníku), nicméně i v tomto směru je relevantní uvažovat, jak, v jakém směru a z jakých důvodů došlo ke změnám v právní úpravě a jak byly případně nahrazeny dřívější možnosti trestního postihu (metoda výkladu historického).

13. Odvolací soud ovšem významně přihlížel též k poměrům obviněného, a to jak jeho osobním, tak i rodinným, majetkovým a jiným. Odvolací soud tak zohlednil, že obviněný je starobním důchodcem (v době rozhodování soudu mu bylo 63 let), který je vážně fyzicky i psychicky nemocen, plní vyživovací povinnost vůči svým dvěma dcerám, které studují, a jsou proto na něm závislé, obviněný zároveň pečuje o svou matku ve vysokém věku.

14. Je pravdou, že míru naplnění některých z uvedených skutečností dovolatel ve svém dovolání zpochybňoval, nicméně v tomto ohledu jde o skutková zjištění soudů nižších stupňů, která není možno na základě dovolání přezkoumávat (v uvedeném směru tak šlo o námitky neodpovídající uplatněnému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu).

15. Ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku lze uplatnit především v těch případech, kdy určitá okolnost, která dokonce může být i znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu, natolik vybočuje ve srovnání s jinými obdobnými případy, že již sama o sobě nebo ve spojitosti s jinými okolnostmi odůvodňuje shovívavější přístup k potrestání pachatele. Může jít ovšem také o situaci, kdy více okolností daného případu teprve ve svém souhrnu vede k úvaze, že použití zákonné trestní sazby by bylo nepřiměřeně přísné a postačí mírnější postih pachatele. Především jde o ty situace, kdy polehčující okolnosti a nízká intenzita naplnění zákonných znaků ve svém souhrnu a kvalitě přesvědčivým způsobem snižují závažnost trestného činu, případně některá z nich je nezvykle intenzivní povahy, takže je namístě ji hodnotit jako okolnost významně polehčující, např. zvláště tíživé osobní nebo rodinné poměry, za kterých pachatel spáchal trestný čin, aniž by si je byl způsobil, a podobně. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody je namístě i tam, kde některý ze znaků skutkové podstaty trestného

činu, přičemž je nerozhodné, zda jde o znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, byl naplněn neobvykle nízkou intenzitou a tato skutečnost výrazně ovlivnila společenskou škodlivost trestného činu a snížila ji pod obvyklou mez natolik, že je namíste mírnější trestní postih než ten zákonem obecně předpokládaný. Postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku proto nemohou odůvodnit jen běžně se vyskytující skutečnosti, např. že pachatel před spácháním činu vedl řádný život, k činu se doznal a učinil kroky k náhradě způsobené škody, ani přesvědčení soudu, že trest odnětí svobody uložený v mezích zákonné trestní sazby by byl pro pachatele příliš přísný (obdobně viz rozhodnutí pod č. 24/1966-III. Sb. rozh. tr.). Tyto okolnosti ovšem mohou mít podpurný význam při zohlednění celé škály dalších okolností, jako tomu bylo v nyní posuzovaném případě.

16. Za okolnosti případu nebo poměry pachatele odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku lze považovat existenci více významných polehčujících okolností při nedostatku významných přitěžujících okolností (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. 11/1968-I. a č. 21/1970 Sb. rozh. tr.). Zpravidla se uvádí, že může jít o vážnou nemoc pachatele (viz rozhodnutí pod č. 47/1974 Sb. rozh. tr.), závislost mnohačlenné rodiny pachatele na jeho výdělku (viz rozhodnutí pod č. 35/1963 Sb. rozh. tr.), stav snížené přičetnosti pachatele, není-li možný postup podle § 40 odst. 2 tr. zákoníku (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. 50/1970 Sb. rozh. tr.), péči pachatele o větší počet osob na něj odkázaných, zejména o nezletilé děti (viz rozhodnutí pod č. 19/1967, č. 52/1967 a č. 3/1970 Sb. rozh. tr.), psychický stav pachatele, není-li důvodem postupu podle § 26, § 47 a § 360 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí pod č. 50/1970 Sb. rozh. tr.), skutečnost, že trestný čin byl vyprovokován, afekt pachatele, který po spáchání trestného činu pominul (viz rozhodnutí pod č. 3/1987-38 Bulletinu bývalého Nejvyššího soudu České republiky), atd.

17. Předpokladem použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku je dále podmínka, že uvedené okolnosti případu nebo poměry pachatele vedou k závěru, že by použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody (s ohledem na její dolní hranici) bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, a dále že je možnost dosáhnout nápravy pachatele i trestem odnětí svobody kratšího trvání. Tyto podmínky ovšem ani dovolatel ve svém dovolání v dané věci nezpochybňoval, soustředil se na podmínku první, shora rozvedenou. Ovšem i v tomto směru lze dát za pravdu odvolacímu soudu, že i poslední dvě zmíněné podmínky byly naplněny. Nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání pěti let, tedy uložený obviněnému na samé dolní hranici zákonné trestní sazby při dané právní kvalifikaci, jak jej vyměřil soud prvního stupně, by vskutku byl při všech zmíněných okolnostech vůči obviněnému nepřiměřeně přísný, zároveň lze dosáhnout jeho nápravy nepochybně i trestem kratšího trvání (obviněnému bude při jeho věku prakticky znemožněno opakování této trestné činnosti již samotným trestem zákazu činnosti, který mu též byl uložen, s ohledem na jeho věk a dosavadní bezúhonnost není ani důvodné očekávat páchaní jiného druhu kriminality).

18. Odvolací soud vcelku přesvědčivě odůvodnil své rozhodnutí o mimořádném snížení trestu odnětí svobody v příslušných částech odůvodnění svého rozsudku, a to okolnostmi shora popsanými, s jeho odůvodněním i s ohledem na výklad podmínek podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku, jak byl výše uveden, lze souhlasit.

č. 28

IV. Závěrečné shrnutí

19. Nejvyšší soud ze shora rozvedených důvodů podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl odvolání nejvyššího státního zástupce jako zjevně neopodstatněné, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení.

B)

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1118/2019, ECLI:CZ:NS:2019:5.TDO.1118.2019.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného Z. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 8 To 33/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci pod sp. zn. 52 T 10/2017.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 2. 2019, sp. zn. 52 T 10/2017, byl obviněný Z. B. uznán vinným zvlášť závažným zločinem úplatkářství podle § 331 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, kterého se dopustil skutkem popsaným ve výroku o vině v citovaném rozsudku. Za tento zvlášť závažný zločin byl obviněný odsouzen podle § 331 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Dále byl obviněnému uložen podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb s výší jedné denní sazby 5 000 Kč, tedy celkem ve výměře 500 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 a 1/2 pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán.
2. Zmíněného zločinu se obviněný dopustil tím, že v XY dne 26. 1. 2010 ve své kanceláři v sídle Libereckého kraje jako člen zastupitelstva Libereckého kraje

a radní Libereckého kraje, pověřený vedením resortu ekonomiky, investic, správy majetku a územního plánování, a současně předseda hodnotící komise pro výběr veřejné zakázky s označením „Dodavatel technicko-technologických inovací tepelného hospodářství u vybraných příspěvkových organizací v majetku Libereckého kraje – II. etapa“, jejímž vítězem se stala na základě doporučení hodnotící komise ze dne 27. 7. 2009 a usnesení rady Libereckého kraje ze dne 4. 8. 2009 obchodní společnost A. s nabídkovou cenou ve výši 19 584 580 Kč bez daně z přidané hodnoty, vědomě bez právního důvodu požadoval od jednatele této společnosti P. L. finanční částku v minimální výši 5 % z celkové hodnoty zakázky, tedy nejméně ve výši 979 229 Kč, za to, že obchodní společnost A. získala zakázku, přičemž splněním tohoto požadavku současně podmiňoval další případné získání zakázky od Libereckého kraje.

3. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný Z. B. odvolání, o němž rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 8 To 33/2019, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek, a to ve výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině uložil obviněnému podle § 331 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání čtyř roků. Dále byl obviněnému uložen podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb s výší jedné denní sazby 5 000 Kč, tedy celkem ve výměře 500 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 a 1/2 roku pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán.

4. Nejvyšší soud pro úplnost podotýká, že výše uvedený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 2. 2019, sp. zn. 52 T 10/2017, je již v pořadí druhým meritorním rozhodnutím ve věci. Předcházející zprošťující rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 24. 7. 2018, sp. zn. 52 T 10/2017, byl na podkladě odvolání státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci zrušen usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 8 To 106/2018, a věc byla podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 8 To 33/2019, podal nejvyšší státní zástupce prostřednictvím svého prvního náměstka v neprospěch obviněného Z. B. dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť obviněnému byl tímto rozsudkem uložen

trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

č. 28

6. V úvodu svého dovolání nejvyšší státní zástupce zrekapituloval dosavadní průběh řízení a vytkl odvolacímu soudu, že při rozhodování o trestu nesprávně užil § 58 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož mimořádně snížil obviněnému trest odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby, ač podmínky uvedeného ustanovení nebyly splněny. Poté se dovolatel zevrubně věnoval jednotlivým okolnostem případu a poměrům obviněného, v nichž odvolací soud spatřoval důvody pro postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Skutečnost, že od spáchání skutku uplynula doba téměř 10 let, nelze podle dovolatele považovat za důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Usvědčující nahrávka, pořízená svědkem P. L. dne 26. 1. 2010, byla po celou dobu téměř sedm let v jeho držení, přičemž k jejímu vydání došlo až dne 22. 11. 2016 na výzvu policie. Teprve poté proběhlo trestní stíhání obviněného, které již trvalo zcela standardní dobu. Doba, která uplynula od spáchání činu, nebyla zapříčiněna nečinností orgánů činných v trestním řízení, ale pouze tím, že jim svědek P. L. neumožnil seznámit se dříve s obsahem nahrávky. Nejvyšší státní zástupce nesouhlasí ani s dalšími skutečnostmi, které odvolací soud shledal relevantními pro postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku, a sice s faktem, že obviněný nijak nevymáhal po svědkovi úplatek a že ani nebylo zjištěno, že by poté v jeho neprospěch ovlivnil jiné výběrové řízení, přičemž obviněný následně vedl řádný život. Podle dovolatele nepředstavují tyto skutečnosti žádné mimořádné okolnosti pro snížení výměry trestu pod jeho zákonnou dolní hranici a nejsou pro takový postup nikterak významné.

7. Nejvyšší státní zástupce naopak poukázal na okolnosti zvyšující škodlivost činu spáchaného obviněným, tedy že se dopustil úmyslného zjištěného jednání v kvalifikovaném postavení úřední osoby ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku při výkonu svého funkčního pověření samotného předsedajícího hodnotící komise pro výběr veřejných zakázek, zadávaných na krajské úrovni územní samosprávy, a tím i ve finančních parametrech tomu odpovídajících. Podle dovolatele jednal obviněný takovým způsobem, že při zneužití vrchnostenského postavení požadoval po zástupci vítězného dodavatele veřejné zakázky zcela bezostyšným způsobem neoprávněný finanční benefit, který si dokonce stanovil procentem z finančního objemu takto proinvestovaných prostředků, a to s odkazem na zcela běžnou praxi v tomto směru. Podle dovolatele tak zůstává diskutabilní otázka obecné polehčující okolnosti ve smyslu dosavadní bezúhonnosti obviněného. Zjevnou bezostyšnost obviněného je třeba hodnotit jako přitěžující okolnost, neboť vypovídá o takové míře narušení obviněného, která se nachází ve zřejmé opozici se zákonným předpokladem použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku, tedy že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání. Podle nejvyššího státního zástupce odvolací soud přiznal výjimečnost či mimořádnost okolnostem, které fakticky nemají takovou povahu.

8. Závěrem svého dovolání nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 8 To 33/2019, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde jeho zrušením, pozbydou podkladu, a aby přikázal věc Vrchnímu soudu v Praze k novému projednání a rozhodnutí.

9. Obviněný Z. B. se vyjádřil k podanému dovolání nejvyššího státního zástupce přípisem ze dne 14. 8. 2019, v němž uplatnil jedinou námitku týkající se oprávnění podat dovolání prostřednictvím prvního náměstka nejvyššího státního zástupce. Podle obviněného první náměstek nejvyššího státního zástupce nebyl v daném případě osobou oprávněnou k podání dovolání, neboť nebyly splněny podmínky, za kterých by tak mohl učinit. Obviněný poukázal zejména na § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství a také na usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 15 Tdo 354/2011. Závěrem svého vyjádření obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítl dovolání, neboť bylo podáno osobou k tomu neoprávněnou.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

10. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

11. Pokud jde o dovolací důvod, nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Tento dovolací důvod je naplněn, jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Druhým trestu, který zákon nepřipouští, se rozumí zejména případy, v nichž byl obviněnému uložen některý z druhů trestů uvedených v § 52 odst. 1 tr. zákoníku bez splnění podmínek, které zákon předpokládá, tj. pokud v konkrétním případě určitému pachateli za určitý trestný čin nebylo možno uložit některý druh trestu. Pochybení spočívající v uložení trestu mimo zákonem stanovenou trestní sazbu může nastat jen v případech těch druhů trestů, které mají sazbu vymezenou trestním zákoníkem. Trest odnětí svobody je uložen mimo zákonnou sazbu jak při nedůvodném překročení horní hranice příslušné trestní sazby (např. bez splnění podmínek podle § 59 nebo § 108 tr. zákoníku), tak i nezákonným prolomením její dolní hranice, jestliže je taková hranice v zákoně určena, včetně nesprávného užití § 40 odst. 2 a § 58 tr. zákoníku o uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí zákonné trestní sazby.

b) K námitkám nejvyššího státního zástupce

č. 28

12. Nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., protože podle něj byl obviněnému Z. B. uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoníku za trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným, s tím, že nebyly dány okolnosti pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby. Námitku chybného použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku, v důsledku něhož byl uložen trest mimo zákonnou trestní sazbu trestu odnětí svobody stanovenou za daný trestný čin, lze podřadit pod dovolací důvod uplatněný dovolatelem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2003, sp. zn. 5 Tdo 411/2003), ale v nyní posuzovaném případě není opodstatněná.

13. K tomu Nejvyšší soud obecně připomíná, že podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku, má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tímto zákonem stanovené.

14. Citované ustanovení je jedním z prostředků soudcovské individualizace trestu a projevem depenalizace v trestním zákoníku. Postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku umožňuje řešit situace, kdy by trest odnětí svobody uložený v rámci zákonné trestní sazby neodpovídal okolnostem konkrétního případu a osobě pachatele a jestliže dolní hranice tohoto trestu stanovená v zákoně by byla důvodně pociťována jako překážka, která brání uložení přiměřeného trestu v intencích § 39 tr. zákoníku. Jde proto o mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné sazby (viz k tomu výklad v odborné literatuře, např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 789 a násl.).

15. Použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku je třeba posuzovat nikoliv mechanicky, ale přísně individuálně ve vztahu ke konkrétnímu činu a konkrétnímu pachateli. Jde o ustanovení obecné, které je subsidiární vůči ostatním zvláštním případům uvedeným ve vyšších odstavcích § 58 tr. zákoníku. Již z názvu tohoto ustanovení, podle něhož jde o mimořádné snížení trestu odnětí svobody, vyplývá, že nebude možno jej použít pravidelně, na jakoukoliv věc, ale na situace něčím zvláštní, neobvyklé, které se odlišují od případů vyskytujících se běžně (viz též rozhodnutí pod č. 24/2015-I. Sb. rozh. tr.), byť jinak podmínky užití citovaného ustanovení nejsou vázány na „výjimečné“ okolnosti případu či „mimořádné“ poměry pachatele. Proto bude velmi záležet na individuálním posouzení každého konkrétního případu soudem a na jeho řádném odůvodnění, přičemž je obtížné tyto situace vzájemně porovnávat a paušalizovat.

16. Ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku obsahuje tři kumulativně stanovené podmínky nezbytné k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody pod dolní hra-

nici zákonné trestní sazby: a) je zde existence určitých okolností případu nebo poměrů pachatele, pro které b) použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody (s ohledem na její dolní hranici) by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, a c) existuje možnost dosáhnout nápravy pachatele i trestem odnětí svobody kratšího trvání.

17. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku je tak předně možno oprít buď o okolnosti případu, nebo o poměry pachatele, anebo o obě tato hlediska zároveň. V daném případě vycházel odvolací soud především z okolností případu, ovšem významně přihlédl i k poměrům obviněného Z. B. jako pachatele trestného činu. Odvolací soud zde zohlednil zejména skutečnost, že obviněný po své žádosti o úplatek nečinil další kroky k jeho získání ani se nezasadil o to, aby obchodní společnost A. nezískala další zakázky od Libereckého kraje. Přitom skutek spáchaný obviněným se stal před téměř 10 lety a poté obviněný vedl řádný život, navíc obviněný svým chováním negativně neovlivnil okamžik zahájení trestního stíhání ani jeho délku. Podle odvolacího soudu by trest odnětí svobody uložený v rámci stanovené trestní sazby byl nepřiměřeně tvrdý vzhledem k tomu, že ke spáchání činu došlo před téměř 10 lety a okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, sice byla formálně naplněna, ovšem nijak zásadně nezvyšuje škodlivost trestného činu, jsou-li brány v úvahu faktické okolnosti případu. Současně odvolací soud bez pochybností konstatoval, že nápravy obviněného jako pachatele trestného činu lze dosáhnout i trestem odnětí svobody kratšího trvání nespojeným bezprostředně s jeho výkonem. Podle odvolacího soudu odstrašující význam trestu dostatečně plní uložený citelný peněžitý trest, přičemž kombinace podmíněně odloženého výkonu trestu odnětí svobody právě s uloženým peněžitým trestem povede k ochraně společnosti před obviněným lépe než přímý výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody, který by významně zasáhl rodinné a pracovní vazby obviněného.

18. K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku lze užít především tehdy, když určitá okolnost, která dokonce může být i znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu, natolik vybočuje z ostatních případů, že již sama o sobě nebo ve spojitosti s jinými okolnostmi odůvodňuje shovívavější přístup k potrestání pachatele. Může jít ovšem také o situaci, kdy více okolností daného případu teprve ve svém souhrnu vede k úvaze, že použití zákonné trestní sazby by bylo nepřiměřeně přísné a postačí i mírnější postih pachatele. Půjde zejména o ty případy, v nichž polehčující okolnosti a nízká intenzita naplnění zákonných znaků ve svém souhrnu a kvalitě přesvědčivým způsobem snižují závažnost trestného činu, případně některá z nich je nezvykle intenzivní povahy, takže je namísto ji hodnotit jako okolnost významně polehčující, např. zvláště tíživé osobní nebo rodinné poměry, za kterých pachatel spáchal trestný čin, aniž by si je způsobil, a podobně.

Mimořádné snížení trestu odnětí svobody je namístě i tam, kde některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, přičemž je nerozhodné, zda jde o znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, byl naplněn neobvykle nízkou intenzitou a tato skutečnost výrazně ovlivnila společenskou škodlivost trestného činu a snížila ji pod obvyklou mez natolik, že je namístě mírnější trestní postih, než jaký je zákonem obecně předpokládán. Postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku proto nemohou odůvodnit jen běžně se vyskytující skutečnosti, např. že pachatel před spácháním činu vedl řádný život, k činu se doznal a učinil kroky k náhradě způsobené škody, ani přesvědčení soudu, podle něhož trest odnětí svobody uložený v mezích zákonné trestní sazby by byl pro pachatele příliš přísný (obdobně viz rozhodnutí pod č. 24/1966-III. Sb. rozh. tr.). Zmíněné okolnosti ovšem mohou mít podpůrný význam při zohlednění celé škály těch dalších, jak tomu bylo i v posuzovaném případě.

19. Za okolnosti případu nebo poměry pachatele odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku lze považovat existenci více významných polehčujících okolností při nedostatku významných přitěžujících okolností (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. 11/1968-I. Sb. a č. 21/1970 Sb. rozh. tr.). Zpravidla se uvádí, že může jít o vážnou nemoc pachatele (viz rozhodnutí pod č. 47/1974 Sb. rozh. tr.), závislost mnohačlenné rodiny pachatele na jeho výdělku (viz rozhodnutí pod č. 35/1963 Sb. rozh. tr.), stav snížené přičetnosti, není-li možný postup podle § 40 odst. 2 tr. zákoníku (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. 50/1970 Sb. rozh. tr.), péči pachatele o větší počet osob na něj odkázaných, zejména o nezletilé děti (viz rozhodnutí pod č. 19/1967, č. 52/1967 a č. 3/1970 Sb. rozh. tr.), psychický stav pachatele, není-li důvodem postupu podle § 26, § 47 a § 360 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí pod č. 50/1970 Sb. rozh. tr.), dále skutečnost, že trestný čin byl vyprovokován, byl spáchán v afektu pachatele, který po spáchání trestného činu pominul, atd.

20. Předpokladem použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku je dále to, že uvedené okolnosti případu nebo poměry pachatele vedou k odůvodněnému závěru, podle něhož by použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody (s ohledem na její dolní hranici) bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, přičemž je zde možnost dosáhnout nápravy pachatele i trestem odnětí svobody kratšího trvání. Splnění těchto podmínek ovšem ani nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání nezpochybňoval, ale soustředil se na první z výše uvedených podmínek. Nejvyšší soud se však i v tomto směru ztotožnil se závěry odvolacího soudu, protože u obviněného Z. B. byly splněny všechny předpoklady k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody, který mu byl uložen, a to pod dolní hranicí sazby tohoto trestu vymezené v § 331 odst. 4 tr. zákoníku v rozpětí od 5 let do 12 let. Nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 5 let, uložený soudem prvního stupně na samé dolní hranici této zákonné trestní sazby, by tedy vskutku byl při všech zmíněných okolnostech vůči obviněnému nepřiměřeně přísný, zároveň lze nepochybně do-

sáhnout nápravy obviněného i trestem kratšího trvání, neboť obviněný skutečně po spáchání skutku vedl řádný život.

21. Odvolací soud vcelku přesvědčivě odůvodnil své rozhodnutí o mimořádném snížení trestu odnětí svobody v příslušných částech odůvodnění napadeného rozsudku okolnostmi shora popsány, přičemž s jeho odůvodněním i s ohledem na výklad podmínek podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku, jak byl uveden výše, Nejvyšší soud souhlasí. Lze proto opětovně zdůraznit, že ke spáchání skutku, za nějž byl obviněnému ukládán trest, došlo téměř před 10 lety, přičemž od spáchání tohoto skutku nebyl obviněný nijak soudně trestán a vedl řádný život, po žádosti o úplatky obviněný neučinil žádné další kroky k jeho získání a nijak se nezasadil o to, aby obchodní společnost A. nezískala, či naopak získala další zakázky od Libereckého kraje. Z hlediska významu zmíněného časového odstupu je nerozhodné, proč nedošlo k dřívějšímu odhalení spáchaného trestného činu a ke včasnému zahájení trestního stíhání obviněného, zejména když se na délce uvedené doby obviněný nijak nepodílel. Dále je nezbytné zdůraznit, že vedle zmíněného trestu odnětí svobody byl obviněnému uložen též peněžitý trest, a to s poměrně citelným náhradním trestem odnětí svobody, pokud by nebyl peněžitý trest ve stanovené lhůtě vykonán. Přitom peněžitý trest je významnou sankcí právě u trestných činů spáchaných s úmyslem pachatele obohatit sebe nebo jiného, takže v daném případě vhodně doplňuje zkrácenou výměru trestu odnětí svobody. Ačkoliv mohl být peněžitý trest ukládán i v poněkud vyšší částce, která by se blížila výši požadovaného úplatku, lze konstatovat, že i peněžitý trest ve výměře celkem 500 000 Kč dostatečně naplňuje účel trestu a již nebylo nutné ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody. Současně tak byla obviněnému poskytnuta možnost zaplatit peněžitý trest z výdělků ze zaměstnání nebo z podnikání, což by v případě nepodmíněného trestu odnětí svobody bylo problematické. Ve svém souhrnu všechny tyto okolnosti v posuzovaném případě naplnily podmínky, za nichž lze podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.

22. S ohledem na to, že dovolání nejvyššího státního zástupce bylo odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., nepovažuje Nejvyšší soud za nezbytné obsáhnout se vyjádřit k námitce obviněného v jeho vyjádření k dovolání, že dovolání bylo podáno osobou neoprávněnou. Podání dovolání náměstkem nejvyššího státního zástupce v zastoupení nejvyššího státního zástupce není obecně důvodem pro odmítnutí tohoto dovolání podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. Za splnění zákonných podmínek stanovených v § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, je přípustné, aby dovolání podal v zastoupení nejvyššího státního zástupce i náměstek nejvyššího státního zástupce. Zásadně, pokud tomu nic nebrání, vykonává výlučné oprávnění podat dovolání sám nejvyšší státní zástupce, jestliže však výkonu tohoto oprávnění, stejně jako jiného výlučného oprávnění, brání určitá podstatná překážka, uplatní se § 8 zákona o státním zastupitelství, o zákonném zastoupení nejvyššího státního

zástupce jeho náměstky v pořadí a v rozsahu jím stanoveném (viz usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 15 Tdo 354/2011, uveřejněné pod č. 15/2012 Sb. rozh. tr.). Nejvyšší soud neshledal v posuzovaném případě, že by postup prvního náměstka nejvyššího státního zástupce byl v rozporu s těmito obecně vyjádřenými právními závěry.

č. 28

IV. Závěrečné shrnutí

23. Nejvyšší soud ze shora rozvedených důvodů podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce jako zjevně neopodstatněné, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení.

Č. 29

č. 29

Porušení povinnosti při správě cizího majetku, Škoda
§ 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku

Přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku se za splnění dalších předpokladů může dopustit i likvidátor právnické osoby (např. státního podniku), pokud nehospodárnými dispozicemi způsobí škodu na majetku likvidované právnické osoby. Taková škoda může spočívat i v tom, že likvidátor vynaložil ze spravovaného majetku výdaje na nákup zboží nebo služeb, které byly zcela neúčelné a neměly žádný význam pro prováděnou likvidaci. Pro stanovení výše způsobené škody zde není rozhodné, zda byl nákup zboží nebo služeb uskutečněn za cenu, která je v době a místě činu obvyklá, či nikoli.

Obecně platí, že náklady vynaložené na nehospodárnou a z hlediska účelu, pro nějž existuje právnická osoba, zcela nadbytečnou majetkovou hodnotu (např. zbytečně přijaté služby, nakoupené zboží atd.), kterou není možné dál zpeněžit, anebo kterou lze zpeněžit pouze se ztrátou, je nutno považovat za škodu v celé jejich výši.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 5 Tdo 652/2019, ECLI:CZ:NS:2019:5.TDO.652.2019.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného P. H., které podal proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 9 To 368/2018, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 4 T 72/2014.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 4 T 72/2014, byl obviněný P. H. uznán vinným pokračujícím přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, kterého se dopustil skutky podrobně popsány ve výroku o vině v citovaném rozsudku (viz jejich popis níže pod bodem 25. tohoto usnesení).

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 220 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu 2 roků. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku bylo obviněnému uloženo, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení nahradil škodu způsobenou trestným činem. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku byl obviněnému uložen též peněžitý trest ve výměře 20 denních sazeb s výší jedné denní sazby 1 000 Kč, tedy v celkové výměře 20 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl dále obviněnému uložen trest zákazu činnosti, a to zákaz výkonu funkce likvidátora obchodních korporací v trvání 5 let. Obviněnému byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena také povinnost zaplatit jako náhradu škody poškozenému PBH K. V., státnímu podniku „v likvidaci“, zastoupenému JUDr. D. K., insolvenčním správcem, částku ve výši 1 171 920 Kč. Zároveň byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Okresního soudu v Chebu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 4 T 25/2015, týkající se obviněného P. H., jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

3. Proti shora zmíněnému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, a to proti všem jeho výrokům. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 9 To 368/2018, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

4. K tomu je třeba dodat, že Okresní v Karlových Varech rozhodl ve věci obviněného P. H. poprvé rozsudkem ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 4 T 72/2014, přičemž učinil výroky o vině a trestu. V následném odvolacím řízení rozhodl Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 9 To 392/2015, tak, že zrušil napadený rozsudek a vrátil věc soudu prvního stupně, aby ji znovu projednal a rozhodl. V návaznosti na to rozhodl Okresní soud v Karlových Varech jako soud prvního stupně tak, jak je uvedeno výše pod body 1. a 2. tohoto usnesení.

II.

Dovolání obviněného

5. Obviněný P. H. podal proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 9 To 368/2018, prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a napadl jím rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu.

6. Obviněný zpochybnil uplatněnými námitkami zejména svou trestní odpovědnost za přečin, jímž byl uznán vinným, dále správnost skutkových závěrů soudů nižších stupňů a způsob hodnocení důkazů. Obviněný spatřuje naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jednak v pochybení odvo-

laciho soudu, který potvrdil skutkové závěry soudu prvního stupně, ačkoliv tyto jsou v tzv. extrémním rozporu s provedenými důkazy, a dále obviněný vytkl, že se odvolací soud ztotožnil s nesprávnou právní kvalifikací skutků, jejichž spácháním byl obviněný uznán vinným. Jak dále v podaném dovolání zdůraznil, soud prvního stupně ve svém rozsudku uložil obviněnému zaplatit jako náhradu škody poškozenému PBH K. V., státnímu podniku „v likvidaci“ (dále též ve zkratce jen „státní podnik“), částku ve výši 1 171 920 Kč i přesto, že tento výrok je podle obviněného založen na nesprávném právním posouzení skutku.

7. Obviněný vytkl i porušení „zásady *in dubio pro reo*“ a vyslovil přesvědčení, že soudy nižších stupňů se přiklonily k závěru, který je pro obviněného nepřiznivý, a v této souvislosti odkázal na judikaturu Ústavního soudu.

8. Ve svém dovolání obviněný dále popsal z vlastního pohledu okolnosti, za nichž byl jmenován do funkce likvidátora, a důvody, pro které uzavřel jménem státního podniku smlouvu s obchodní společností A. R. J., jejímž předmětem byla poradenská a konzultační činnost podporující likvidaci státního podniku. Pokud jde o tzv. extrémní rozpor mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudu a provedenými důkazy, obviněný ho spatřuje v závěru soudů nižších stupňů, podle něhož si obviněný byl vědom toho, že vyfakturované činnosti byly poskytnuty nadbytečně. Jak ovšem v této souvislosti obviněný zdůraznil, původním povoláním je pedagog a dosud neměl žádnou – byť minimální – zkušenost s problematikou likvidace podniku a toho si byli vědomi všichni zúčastnění. Obviněný doložil uvedené tvrzení i ustanovením mandátní smlouvy uzavřené mezi městem K. V. a obviněným, které obviněného opravňovalo uzavřít smlouvu se specializovanými třetími osobami poskytujícími poradenské a konzultační služby ve vztahu k probíhající likvidaci státního podniku. Podle přesvědčení obviněného mu nelze klást za vinu, že neúčelně a nehospodárně nakládal s majetkem státního podniku, když všechny jeho kroky byly vedeny snahou nic nezanedbat. Obviněný nesouhlasí ani s argumenty soudů nižších stupňů, podle nichž měl k dispozici odborné úředníky města, protože soudy vůbec nezjišťovaly, zda se mezi úředníky města nacházejí odborníci na likvidaci státního podniku. Podle názoru obviněného ze žádného předpisu nevyplývá, že likvidátor není oprávněn konzultovat svou činnost s třetími osobami, proto mu není zřejmé, čím měl porušit povinnosti při správě cizího majetku. Rozpor mezi skutkovými závěry a provedenými důkazy spatřuje obviněný také v tom, že soudy dovedly naplnění subjektivní stránky trestného činu jen z vysokoškolského vzdělání obviněného, které dosáhl v neekonomickém oboru, přičemž v minulosti zastával funkci náměstka hejmana pro majetkový odbor Magistrátu města XY. Obviněný vyslovil přesvědčení, podle něhož z provedených důkazů, které se vztahují k jeho vzdělání a pracovním zkušenostem, vyplývá toliko to, že se nikdy aktivně neúčastnil žádné likvidace podniku, a nikoli to, že byl pro výkon likvidátora dostatečně vybaven.

9. Na základě provedeného dokazování nebyly podle obviněného náležitě prokázány všechny znaky skutkové podstaty posuzovaného trestného činu, a to

včetně jeho zavinění ve formě úmyslu. Jak dále v této souvislosti obviněný zdůraznil, pro naplnění skutkové podstaty posuzovaného trestného činu se vždy vyžaduje úmyslné zaviněné jednání pachatele, který poruší jemu uloženou nebo jím převzatou povinnost spravovat cizí majetek, a způsobí tím jinému škodu nikoli malou.

č. 29

10. Obviněný dále vytkl, že soud prvního stupně nikterak nezdůvodnil, proč odmítl provést důkaz navrhovaný obhajobou, tedy důkaz předloženým posudkem znalce Ing. P. Š., a v tomto směru poukázal na judikaturu Ústavního soudu. Ač se odvolací soud pokusil dovodit, jakými úvahami byl zde veden soud prvního stupně, podle obviněného nelze uvedenou vadu rozhodnutí takto zhojit. Jak totiž vyplývá z odborné literatury i judikatury, odůvodnění, proč nebyl proveden určitý navržený důkaz, náleží tomu orgánu činnému v trestním řízení, který jej zamítl.

11. Obviněný vznesl výhrady i proti znaleckému posudku vypracovanému Ing. M. L. Podle názoru obviněného tento znalecký posudek se zabývá toliko výkladem některých pojmů, avšak rozhodně není možné na jeho základě považovat věc za jednoznačně objasněnou pro potřeby trestního řízení, a protože zmíněný znalec vůbec nezodpověděl položené dotazy, i v tomto bodě obviněný spatřuje tzv. extrémní rozpor skutkových závěrů obou soudů s provedeným dokazováním. Podle přesvědčení obviněného adekvátní znalecký posudek by se měl zabývat konkrétní náplní vyfakturovaných činností a zjistit, co bylo v rámci likvidace skutečně provedeno.

12. Obviněný shledal vadu též ve výroku o jeho povinnosti k náhradě škody, resp. ve způsobu určení výše škody. K tomu obviněný uvedl, že soudy nižších stupňů nesprávně stanovily výši škody na základě závěrů znaleckého posudku v podobě celé částky, kterou vyfakturovala obchodní společnost A. R. J. Soudy podle obviněného naprosto rezignovaly na podrobné dokazování, tak aby bylo postaveno najisto, které z vykázaných činností skutečně obchodní společnost A. R. J. vykonala a v jakém rozsahu. Jak dále v této souvislosti obviněný zdůraznil, částka ve výši 1 900 Kč za 1 hodinu za poradenské a konzultační služby je zcela běžnou cenou, což vyplynulo i ze znaleckého posudku zpracovaného znalkyní Bc. A. K. Obviněný proto vyslovil přesvědčení, podle něhož měly soudy správně stanovit výši škody jako rozdíl mezi cenou, kterou fakturovala obchodní společnost A. R. J., a cenou, kterou by státnímu podniku vyfakturovali za tytéž služby jiní poradci. Podle názoru obviněného v řízení nebylo prokázáno způsobení značné škody ani škody nikoli malé, která je znakem základní skutkové podstaty posuzovaného trestného činu. I zde obviněný shledal rozpor mezi skutkovými závěry soudů a provedeným dokazováním, neboť nelze dovozovat, že se stal trestný čin, když jeden ze základních znaků trestného činu nebyl prokázán.

13. Ve vztahu ke skutku vymezeném pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně obviněný vytkl odvolacímu soudu, že se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož obviněný jednal v přímém úmyslu.

Podle obviněného sice částku ve výši 180 000 Kč skutečně nechal bezdůvodně proplatit, ale učinil tak z nedbalosti v důsledku vyčerpanosti z nadměrné pracovní zátěže. Závěry soudů o přímém úmyslu obviněného nemají podle jeho názoru žádný podklad v provedeném dokazování a dochází zde rovněž k rozporu mezi skutkovými zjištění a provedeným dokazováním.

14. Závěrem svého dovolání proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu v celém rozsahu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby tomuto soudu prvního stupně přikázal věc znovu projednat a rozhodnout.

č. 29

III.

Vyjádření k dovolání

15. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného P. H. prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jejího názoru námitky obviněného v podstatné části neodpovídají uplatněnému hmotně právnímu dovolacímu důvodu, neboť s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se nelze úspěšně domáhat změny skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně, ani přezkoumávání správnosti jimi provedeného dokazování.

16. Podle státní zástupkyně soudy obou stupňů řádně zjistily skutkový stav věci v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. a hodnotily provedené důkazy s přihlédnutím ke všem okolnostem případu jak jednotlivě, tak i v jejich vzájemných souvislostech a v souladu se zásadami formální logiky podle § 2 odst. 6 tr. ř. Státní zástupkyně dále rozvedla podmínky, za nichž je podle ní přípustný výjimečný zásah do skutkových zjištění v řízení o dovolání, přičemž konstatovala, že v posuzované věci nelze shledat žádný, natož extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, jak namítá obviněný. Jak dále v této souvislosti státní zástupkyně zdůraznila, obviněného usvědčují jednak výpovědi svědků (především T. H. a J. R.), dále výpověď znalce Ing. M. L., kterého soud přibral k podání znaleckého posudku z oboru ekonomiky, odvětví účetnictví a likvidace podniků, jakož i listinné důkazy.

17. Uplatněnému dovolacímu důvodu podle státní zástupkyně neodpovídá ani námitka obviněného, jejímž prostřednictvím vytkl nedodržení zásady presumpce nevinny a pravidla *in dubio pro reo*, neboť i v tomto případě jde o instituty procesního práva, jejichž případné porušení není způsobilé naplnit hmotněprávní dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

18. Pokud jde o výhrady obviněného, jimiž vytkl nesprávně určenou výši škody, podle názoru státní zástupkyně obviněný nevnesl dostatečně konkrétní a relevantní hmotněprávní námitky ve vztahu k výroku o náhradě škody učiněnému podle § 228 odst. 1 tr. ř. Státní zástupkyně je přesvědčena, že obviněný ve svých

námítkách nepoukázal na žádné ustanovení hmotného práva, které mělo být porušeno, neboť jeho argumentace je založena na nesouhlasu se skutkovými zjištěními, resp. se způsobem určení výše vzniklé škody. To jsou ovšem námitky, které nelze podřadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani pod žádný jiný dovolací důvod uvedený v § 265b tr. ř.

č. 29

19. Pokud jde o námitku obviněného, kterou v obecné rovině zpochybnil závěr odvolacího soudu o vzniku značné škody na majetku PBH K. V., státního podniku „v likvidaci“, státní zástupkyně považuje zmíněný závěr odvolacího soudu za správný, odpovídající zákonu a zjištěnému skutkovému stavu věci, když soud prvního stupně i odvolací soud posoudil způsobenou škodu jako celkovou částku, která byla vyplacena obchodní společnosti A. R. J. za činnosti, které mohl vykonávat sám obviněný, a finanční prostředky, které byly vyplaceny této obchodní společnosti na základě uzavřené smlouvy, byly vynaloženy nadbytečně a v rozporu s povinnostmi likvidátora, který měl postupovat s péčí řádného hospodáře, jak mu to ukládaly § 134 a § 135 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen ve zkratce „obch. zák.“).

20. Státní zástupkyně dále ve svém vyjádření provedla výklad § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a odkázala na odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů, v nichž se poukazovalo na to, že jednání obviněného bylo v rozporu s povinnostmi likvidátora upravenými v § 72 obch. zák. ve spojení s § 9 odst. 6 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, neboť povinností obviněného bylo učinit jen běžné úkony směřující k likvidaci podniku, které mohl obviněný provést sám bez vynaložení jakýchkoliv nákladů. V žádném případě pak částky, které obviněný jako likvidátor nechal proplatit obchodní společnosti A. R. J., nebyly vynaloženy v zájmu likvidace PBH K. V., státní podnik „v likvidaci“. Pokud tedy obviněný spáchaným protiprávním činem způsobil škodu ve výši 1 171 920 Kč, podle státní zástupkyně to jednoznačně vypovídá o naplnění znaku značné škody ve smyslu § 138 odst. 1 a § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Státní zástupkyně proto v tomto směru neshledala žádné pochybnosti o správnosti použité právní kvalifikace.

21. Závěrem svého vyjádření tedy státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl dovolání obviněného.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

22. Nejvyšší soud se nejdříve vypořádal s námitkami obviněného P. H., které neodpovídají uplatněnému hmotněprávnímu dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a jimiž obviněný zpochybňoval rozhodná skutková zjištění, rozsah dokazování a hodnocení provedených důkazů.

23. V návaznosti na to se Nejvyšší soud zabýval dalšími námitkami obviněného, kterými zpochybnil způsob určení výše vzniklé škody. Tyto námitky obviněného sice lze s jistou mírou tolerance formálně podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., byť je obviněný založil zčásti též na polemice se skutkovými zjištěními a s provedenými důkazy. Nejvyšší soud je však nepovažuje za důvodné.

24. K tomu lze připomenout, že přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím způsobí jinému značnou škodu. Podstatou tohoto přečinu je tedy jednání, kterým vznikla škoda na cizím majetku, ale nevyžaduje se, aby se tím pachatel nebo někdo jiný obohatil nebo získal jinou výhodu. Povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek mají osoby, které jsou povinny spravovat (zařizovat) záležitosti jiných osob, pokud je v tom zahrnuta i povinnost péče o jejich majetek nebo nakládání s ním. Přitom taková povinnost nemusí být výslovně nazvána jako povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Podstatné je, že jejím obsahem je to, co se obecně rozumí opatrováním nebo správou cizího majetku. Taková povinnost může být formulována též jako péče o majetek, péče řádného hospodáře, odborná péče, náležitá péče, obhospodařování majetku, nakládání nebo hospodaření s majetkem, právo činit úkony s majetkem, právo převádět ho, obchodovat s ním, investovat ho atd. Nositelem povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může být i právnická osoba, resp. fyzická osoba jednající v rámci činnosti právnické osoby, přičemž povinnost jí vzniká podle okolností buď ze zákona, nebo na základě smlouvy (občanskoprávní, obchodní, pracovní, manažerské smlouvy, dohody o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování či nepojmenované smlouvy). Porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek spočívá v tom, že pachatel jedná v rozporu s obecným nebo konkrétním vymezením obsahu takové povinnosti. K porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může dojít především konáním pachatele (aktivní činností), zejména takovými dispozicemi s cizím opatrovaným nebo spravovaným majetkem, při kterých pachatel neobdrží do opatrovaného nebo spravovaného majetku odpovídající protihodnotu, např. když prodá cizí majetek za nepřiměřeně nízkou cenu, nedůvodně zřídí zástavní právo na opatrovaném nebo spravovaném majetku, dlouhodobě a za nepřiměřeně nízký úrok (nebo zcela bezúročně) půjčí tento majetek jiné osobě, nedůvodně daruje či jinak bezplatně převede majetek na jinou osobu, použije opatrovaný nebo spravovaný majetek k nepřiměřeně rizikovým investicím, pronajme tento majetek za nepřiměřeně nízké nájemné atd. K naplnění subjektivní stránky tohoto trestného činu se vyžaduje úmyslné zavinění pachatele, přičemž postačí i úmysl nepřímý, tj. pokud pachatel ví, že porušuje svou zákonnou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a že tím způsobí jinému škodu

nikoli malou, a je s tímto následkem (účinkem) srozuměn. Úmysl se tedy musí vztahovat jak k porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, tak i ke způsobení škody na něm. Značnou škodou se pak rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč (§ 138 odst. 1 tr. zákoníku). Pro naplnění subjektivní stránky postačí způsobení tohoto těžšího následku z nedbalosti, protože zákon zde nevyžaduje úmyslné zavinění (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2184 až 2195).

25. Jak přitom mimo jiné vyplývá z rozhodných skutkových zjištění popsanych ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně a v jeho následném odůvodnění, obviněný P. H. jako likvidátor PBH K. V., státního podniku „v likvidaci“, se sídlem XY (dále též jen „státní podnik“), jmenovaný do funkce usnesením Zastupitelstva města K. V. ze dne 15. 12. 2009, který byl podle čl. II. mandátní smlouvy ze dne 25. 3. 2010 povinen při dokončení likvidace postupovat s odbornou péčí a který byl podle § 72 obch. zák. ve spojení s § 9 odst. 6 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, oprávněn činit jménem státního podniku jen úkony směřující k jeho likvidaci a byl oprávněn uzavírat nové smlouvy jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo bylo-li to potřebné k zachování hodnoty majetku podniku nebo k jeho využití, nejde-li o pokračování v provozu podniku, v rozporu se svými povinnostmi neúčelně a nehospodárně nakládal s majetkem státního podniku, když

1. dne 1. 2. 2010 uzavřel jménem státního podniku smlouvu s obchodní společností A. R. J., jejímž předmětem byla podle čl. I odst. 1 poradenská a konzultační činnost podporující likvidaci státního podniku v termínu do konce měsíce března 2011, a podle čl. II odst. 1 byl státní podnik zavázán uhradit za jednu hodinu činnosti poradce smluvní cenu ve výši 1 900 Kč bez daně z přidané hodnoty, přičemž na základě uzavřené smlouvy obchodní společnost A. R. J., jednající jejím jednatelem J. R., v době od 1. 3. 2010 do 28. 2. 2011 zaslala státnímu podniku k proplacení 13 faktur, na jejichž základě obviněný uhradil z účtu státního podniku částku ve výši 1 171 920 Kč, ačkoliv si byl vědom toho, že náklady na poradenské a konzultační služby byly vynaloženy zcela nadbytečně, neboť státní podnik v tomto období nevykazoval žádnou ekonomickou činnost, neměl žádné zaměstnance, jeho jediný nemovitý majetek představoval pozemek p. č. XY v katastrálním území XY, obec XY, úkony směřující k likvidaci státního podniku, které nevyžadovaly zvláštní odbornost, byl obviněný jako likvidátor povinen provádět sám v rámci výkonu své funkce, za niž byl státním podnikem řádně odměňován, a k zajištění odborných činností využíval státní podnik služeb kvalifikovaných účetních, daňového poradce, advokáta a zaměstnanců Magistrátu města K. V., a přestože podle čl. I odst. 1 zmíněné smlouvy měla poradenská a konzultační činnost směřovat k podpoře likvidace státního podniku v termínu do konce měsíce března 2011, likvidace v uvedeném termínu i přes vynaložené náklady na

poradenské a konzultační služby nebyla dokončena a jediným konkrétním úkonem směřujícím k likvidaci podniku provedeným na základě uzavřené smlouvy byla dražba pozemku p. č. XY v katastrálním území XY, obec XY, který dne 26. 8. 2010 vydražilo město K. V. za částku ve výši 2 600 Kč, přičemž účelně vynaložené náklady na provedení dražby činily podle odborného vyjádření nejvýše 8 150 Kč, ačkoliv obchodní společnosti A. R. J. nebyla udělena příslušná koncese živnostenským úřadem k provádění dražeb podle zákona č. 546/2006 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, když provedená dražba je jednak neplatným právním úkonem a dále úkonem zbytečným, a pokud by se postupovalo účelným způsobem, mělo dojít k přímému prodeji předmětného pozemku městu K. V.;

2. dne 15. 7. 2010 obviněný vyplatil obchodní společnosti A. R. J. z bankovního účtu státního podniku částku ve výši 180 000 Kč, a to na základě faktury č. 0107582010 vystavené dne 15. 7. 2010, podle které byly fakturovány „na základě objednávky ze dne 1. 2. 2010 poradenské a konzultační činnosti za období 02, 03, 04, 05 a 06/2010 při správě majetku společnosti odběratele, přípravy a realizace veřejné dražby“, ačkoli si byl vědom skutečnosti, že zde neexistoval žádný právní důvod k proplacení takto vyúčtované částky a konzultační a poradenské činnosti spojené s likvidací státního podniku za období od února do června roku 2010, včetně přípravy veřejné dražby, již byly vyfakturovány a státním podnikem řádně proplaceny na základě smlouvy ze dne 1. 2. 2010. Těmito skutky obviněný způsobil poškozenému PBH K. V., státnímu podniku „v likvidaci“, celkovou škodu ve výši 1 351 920 Kč.

26. Na podkladě shora uvedených skutkových zjištění nelze přisvědčit námitce obviněného, podle které soudy nižších stupňů nesprávně stanovily výši škody v podobě celé částky, kterou vyfakturovala obchodní společnost A. R. J. a kterou jí obviněný nechal zaplatit. Podle názoru Nejvyššího soudu popsané skutky jednoznačně svědčí nejen o naplnění všech zákonných znaků pokračujícího přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným (což Nejvyšší soud uvádí nad rámec uplatněného dovolacího důvodu), soudům nižších stupňů však nelze nic vytknout, ani pokud jde o způsob, jakým byla stanovena výše vzniklé škody. Soud prvního stupně, s jehož argumentací se ztotožnil i odvolací soud, zde dospěl k závěru, podle něhož v posuzovaném případě je nutno považovat za škodu způsobenou trestným činem celkovou částku za údajně poskytnuté poradenské a konzultační služby, která byla vyplacena obchodní společnosti A. R. J. Pokud by totiž obviněný jako likvidátor postupoval při správě majetku poškozeného státního podniku s odbornou péčí, pak by tyto náklady poškozenému podniku vůbec nevznikly. Nejvyšší soud se zcela ztotožňuje s uvedeným závěrem soudu prvního stupně, neboť z rozhodných skutkových zjištění je patrné, že finanční

prostředky za činnosti, které měl obviněný vykonat sám, byly vyplaceny obchodní společnosti A. R. J. zcela nadbytečně, v rozporu s povinnostmi likvidátora, a proto je možno v podrobnostech odkázat na odůvodnění rozhodnutí tohoto soudu. V dané věci se přiměřeně uplatní právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006, podle něhož „náklady vynaložené na ne hospodárnou a z hlediska účelu, pro který byla společnost založena, zcela nadbytečnou majetkovou hodnotu, kterou není možné dál zpeněžit (např. zbytečně přijaté služby, užívací právo, právo nájmu atd.), anebo kterou lze zpeněžit pouze se ztrátou, je nutno považovat za škodu se všemi důsledky z toho plynoucími“. Proto nepřicházelo v úvahu, aby byla výše způsobené škody stanovena s přihlédnutím k obvyklé ceně poradenských a konzultačních služeb, které údajně poskytla obchodní společnosti A. R. J. obviněnému, resp. likvidovanému státnímu podniku, jak se toho domáhal obviněný. Jednak měly soudy nižších stupňů důvodné pochybnosti o tom, zda vůbec byly poskytnuty takové služby, a jednak byly náklady vynaložené za tyto služby bez jakéhokoli užítu pro účely prováděné likvidace a zcela nadbytečné. Lze tudíž konstatovat, že soudy nižších stupňů v nyní posuzované věci stanovily výši škody způsobené jednáním obviněného zcela správně, takže napadené usnesení odvolacího soudu ani jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně nejsou zatíženy vadami, které jim obviněný vytýká.

27. Nejvyšší soud dále k uplatněnému dovolacímu důvodu zdůrazňuje, že je vždy vázán konečným skutkovým zjištěním, které ve věci učinily soudy nižších stupňů. V trestní věci obviněného to pak znamená, že pro Nejvyšší soud jsou rozhodující skutková zjištění, podle nichž se obviněný dopustil skutků tak, jak jsou popsány ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Ty pak jednoznačně svědčí o spáchání pokračujícího přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. V nyní posuzované trestní věci soud prvního stupně provedl a pečlivě zhodnotil všechny dostupné důkazy, přičemž dospěl ke skutkovým závěrům, které náležitě přezkoumal odvolací soud. Správnost takto zjištěného skutkového stavu tedy nemůže Nejvyšší soud bez dalšího zpochybňovat, když s ohledem na velmi omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení (§ 265r odst. 7 tr. ř.) zpravidla sám neprovádí důkazy, a proto je bez dalšího nemůže ani přehodnocovat. Z popisu skutků ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně i z podrobného odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů pak vyplývá přesvědčivý vztah mezi učiněnými skutkovými zjištěními a úvahami soudů při hodnocení důkazů.

V. Závěrečné shrnutí

28. Na podkladě všech popsanych skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že obviněný P. H. podal proti napadenému usnesení Krajského soudu v Plzni dovolání, které sice částečně vycházelo z námitek, jež odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale tyto námitky nebyly shledány opodstatněnými. Část námitek obviněného zaměřených proti skutkovým zjištěním a hodnocení důkazů pak neodpovídá citovanému ani jinému dovolacímu důvodu. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

č. 29

Č. 30

č. 30

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami úmyslné

§ 299 odst. 2 tr. zákoníku

Skutková podstata přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku poskytuje ochranu i jedincům silně ohroženého druhu živočicha, a to před různými způsoby nakládání zde uvedenými. Může ji naplnit i pachatel, který si opatřil mrtvé (preparované) jedince živočicha patřícího k silně ohroženému druhu, které následně přechovával a nabízel jiným osobám, aniž k tomu měl jakékoli oprávnění.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 7 Tdo 196/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.196.2020.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného J. K. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 11. 2019, sp. zn. 8 To 414/2019, a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 3. 10. 2019, sp. zn. 9 T 86/2019. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 3. 10. 2019, sp. zn. 9 T 86/2019, byla trestní věc obviněného J. K., stíhaného pro přečin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku, postoupena podle § 222 odst. 2 tr. ř. Úřadu městské části B.-Ž. s odůvodněním, že nejde o trestný čin, avšak zažalovaný skutek by mohl být jiným orgánem posouzen jako přestupek.

2. Zmíněného přečinu se měl obviněný dopustit tím, že od přesně nezjištěné doby do 16. 2. 2019 v XY i jinde vědomě v rozporu s § 50 odst. 1, 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále

jen „zákon o ochraně přírody a krajiny“), a bez patřičné výjimky ze zákazu prodeje, nabízení a držení ve smyslu § 56 zákona o ochraně přírody a krajiny, vydané příslušným krajským úřadem, a aniž by disponoval příslušnými doklady prokazujícími zákonný původ ve smyslu § 54 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, si opatřil, přechovával a následně dne 16. 2. 2019 nabízel k prodeji v rámci entomologické burzy konané v Dělnickém domě v XY 5 ks neživých exemplářů, preparovaných chráněných živočichů patřících ke druhu ohniváček černočárný (*Lycaena dispar*), který je zařazen mezi silně ohrožené zvláště chráněné druhy podle § 48 odst. 2 písm. b) zákona o ochraně přírody a krajiny a je uveden v příloze č. III bodu 2. vyhlášky Ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení uvedeného zákona o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 395/1992 Sb.“).

3. Toto rozhodnutí napadla státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Brně stížností, kterou Krajský soud v Brně usnesením ze dne 12. 11. 2019, sp. zn. 8 To 414/2019, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodnou.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce a vyjádření k němu

4. Proti citovanému rozhodnutí soudu druhého stupně podal nejvyšší státní zástupce dovolání, zaměřené v neprospěch obviněného a opřené o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Poukázal na skutkovou podstatu přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku, dále zmínil definici silně nebo kriticky ohroženého druhu podle § 48 zákona o ochraně přírody a krajiny, přičemž § 48 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny stanoví, že zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů se podle stupně jejich ohrožení člení na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené s tím, že (§ 48 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny) seznam a stupeň ohrožení zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů podle § 48 odst. 1 a 2 zákona o ochraně přírody a krajiny stanoví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem, kterým je vyhláška č. 395/1992 Sb. Z ustanovení § 14 odst. 2 vyhlášky č. 395/1992 Sb. pak vyplývá, že seznam druhů živočichů, které jsou zvláště chráněny, jakož i stupeň jejich ohrožení je uveden v příloze č. III této vyhlášky. Ve zmíněné příloze jsou jednotlivé druhy rozlišeny na kriticky ohrožené pod bodem 1., silně ohrožené pod bodem 2., kam spadá i posuzovaný druh ohniváček černočárný (*Lycaena dispar*), a konečně na druhy ohrožené, jež jsou vymezeny v bodě 3. Z ustanovení § 299 odst. 2 tr. zákoníku vyplývá, že ochrana se poskytuje mj. jedincům druhů kriticky a silně ohrožených. Soudy obou stupňů nicméně v daném případě nerespektovaly tuto platnou právní úpra-

vu, když vycházely z komentářové literatury (konkrétně z díla ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2998), která sice zmiňuje ochranu jedinců kriticky a silně ohrožených, současně však dopad citované skutkové podstaty vztahuje pouze na zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů kriticky ohrožené ve smyslu § 48 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny, jimiž jsou míněny rostliny nebo živočichové uvedení v příloze č. II bodu 1. (rostliny), resp. příloze č. III bodu 1. (živočichové) vyhlášky č. 395/1992 Sb. V textu komentáře tedy chybí výslovný odkaz na § 48 odst. 2 písm. b) zákona o ochraně přírody a krajiny a korespondující bod 2. přílohy č. III vyhlášky č. 395/1992 Sb. (resp. její přílohy č. II v případě rostlin).

5. Zmíněná literatura je tak v tomto ohledu v rozporu s normativním textem § 299 odst. 2 tr. zákoníku, neboť není žádný racionální důvod dovozovat, že korespondující slova „silně“ a „kriticky“ ohrožený druh uvedená v § 299 odst. 2 tr. zákoníku mají jiný význam než totožné pojmy uvedené v § 48 zákona o ochraně přírody a krajiny a § 14 vyhlášky č. 395/1992 Sb. ve spojení s jejími přílohami. Nesoulad mezi komentářovou literaturou a textem zákona pak nelze vykládat, jak konstatoval soud prvního stupně v odůvodnění svého usnesení, ve prospěch obviněného. Původ této diskrepance mezi komentářovou literaturou a platným zněním zákona je pravděpodobně v tom, že skutková podstata přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku až do novelizace trestního zákoníku provedené zákonem č. 330/2011 Sb., účinným ode dne 1. 12. 2011, nezahrnovala ochranu jedince silně ohroženého druhu živočicha. Komentář k trestnímu zákoníku citovaný shora tedy pravděpodobně nereagoval dostatečně na zmíněnou novelizaci § 299 odst. 2 tr. zákoníku.

6. Podle nejvyššího státního zástupce nelze pominout, že výklad § 299 odst. 2 tr. zákoníku, podle kterého tato skutková podstata dopadá mj. nejen na kriticky ohrožené druhy, ale i na silně ohrožené druhy, odpovídá např. i směrnici Rady (ES) ze dne 21. 5. 1992 č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tato směrnice v čl. 12 odst. 1 stanoví povinnost členských států Evropské unie přijmout nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany živočišných druhů uvedených v příloze č. IV písm. a) v jejich přirozeném areálu rozšíření, který zakazuje zde uvedená jednání. Ve zmíněné příloze č. IV směrnice je za druh živočicha vyžadující přísnou ochranu označen i předmětný druh, tedy ohniváček černočárný (*Lycaena dispar*). Stejně tak je namístě vycházet z výkladu v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 19. 11. 2008 č. 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí. Právě na jejím základě totiž byla podle důvodové zprávy k zákonu č. 330/2011 Sb. provedena novelizace § 299 odst. 2 tr. zákoníku zmíněná výše, a tedy došlo k rozšíření ochrany poskytované prostřednictvím trestního práva i na silně ohrožené druhy jedinců. V čl. 3 této směrnice bylo stanoveno, že členské státy Evropské

unie zajistí, aby konkrétní, zde specifikovaná jednání představovala trestný čin, pokud jsou protiprávní a byla spáchána úmyslně nebo přinejmenším z hrubé nebalosti. Jestliže tedy zákonodárce v rámci implementace tohoto nikoli přímo použitelného předpisu Evropské unie stanovil, že trestné jsou rovněž určité způsoby nakládání s jedinci silně ohrožených druhů, které jsou přímo vymezeny v zákoně o ochraně přírody a krajiny a v navazující vyhlášce č. 395/1992 Sb. (a tedy nejen s jedinci druhů kriticky ohrožených), je evidentní úmysl zákonodárce zahrnout pod trestněprávní ochranu podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku i druhy silně ohrožené.

7. Závěrem nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně i jemu předcházející usnesení soudu prvního stupně, a to včetně případných dalších rozhodnutí navazujících na zrušená usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a aby Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

8. Obviněný ve svém vyjádření k tomuto dovolání uvedl, že při hodnocení jeho jednání by měla být srozumitelně oddělena ochrana živého druhu (jedince) od mrtvého druhu (exemplář). Ohniváček černočárný (*Lycaena dispar*) se nenachází v situaci živočicha před vyhnutím nebo vyhubením, tedy použití § 299 odst. 2 tr. zákoníku by v tomto případě bylo nesprávné, neboť obviněný nakládal s exempláři, tedy s mrtvými jedinci, a to druhu, který je pouze silně ohroženým. Jeho jednání by tak případně mohlo být pouze přestupkem. Obviněný dodal, že ochrana ohniváčka černočárného prošla v minulosti určitým vývojem, přičemž nyní fakticky není ohrožený. Argumentaci použitou nejvyšším státním zástupcem potom obviněný shledal obtížně srozumitelnou a rovněž zmínil, že už samotné trestní řízení pro něj bylo dostatečným trestem a podání dovolání je již nepřiměřeným prostředkem.

9. S ohledem na popsání skutečnosti obviněný navrhl zamítnout dovolání nejvyššího státního zástupce, případně ho odmítnout.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

10. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

11. Nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání předložil argumentaci, podle níž krajský soud jako soud stížnostní zamítl stížnost státní zástupkyně směřující proti usnesení soudu prvního stupně, ač již v řízení před ním došlo k vadě spočívající v tom, že skutek byl nesprávně kvalifikován (nikoli jako trestný čin) a v návaznosti na to bylo chybně rozhodnuto o postoupení věci k projednání přestupkovým orgánem. Takové námitky jsou podřaditelné pod uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Nejvyšší soud dále shledal, že je namístě jim i přisvědčit.

12. Podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku se přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami dopustí, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

13. Citované ustanovení obsahuje samostatnou skutkovou podstatu, přičemž objektem trestného činu je zde zájem na ochraně jedinců nebo exemplářů nejvíce ohrožených druhů živočichů nebo rostlin před určitými způsoby nakládání. Jde o přísnější alternativu k § 299 odst. 1 tr. zákoníku, protože k trestnosti se zde nevyžaduje větší počet živočichů, rostlin nebo exemplářů, a to vzhledem ke skutečnosti, že trestný čin podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku směřuje proti vzácnějším a nejvíce ohroženým druhům živočichů a rostlin. Předmětem ochrany je alternativně jedinec silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím. Pojmem „jedinec“ se zde rozumí takový druh živočicha nebo rostliny, kterým se poskytuje zvláštní ochrana podle příslušných vnitrostátních právních předpisů České republiky, a to především prostřednictvím § 48 zákona o ochraně přírody a krajiny. Podle § 48 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny je stejně jako zvláště chráněný živočich nebo zvláště chráněná rostlina chráněn i mrtvý jedinec tohoto druhu, jeho část nebo výrobek z něho. V případě exempláře chráněného druhu jde o živočicha nebo rostlinu, kterým poskytuje zvláštní ochranu jiná než naše vnitrostátní právní úprava, kterou je však Česká republika vázána. Jde o trestněprávní normu s blanketní dispozicí, protože podmiňuje trestní odpovědnost porušením jiného právního předpisu, zejména pak takového, který se vztahuje k ochraně živočichů a rostlin v přírodě (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2992 a násl.).

14. K tomu je na okraj možné (s přihlédnutím k vyjádření obviněného k dovolání) odkázat na Úmluvu o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, vyhlášenou pod č. 572/1992 Sb., podle jejíhož čl. I ve smyslu této úmluvy pojem „exemplář“ znamená jakéhokoli živočicha nebo rostlinu, ať živého, nebo mrtvého, resp. v případě živočichů také u druhů zařazených v přílohách č. I a II této úmluvy každou jejich snadno rozpoznatelnou část nebo výrobek z nich, a u druhů zařazených do přílohy č. III snadno rozpoznatelnou část nebo výrobek z nich, pokud jsou tyto jmenovitě uvedeny v příloze č. III citované úmluvy ve spojitosti s těmito druhy. S ohledem na výše uvedené znění § 48 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny je tak zřejmé, že pojmy „jedinec“ i „exemplář“ mohou označovat jak živé, tak i mrtvé organismy, resp. jejich části.

15. Ustanovení § 48 zákona o ochraně přírody a krajiny, označené jako „zvláště chráněné rostliny a živočichové“, v odst. 2 a 3 stanoví, že zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů se podle stupně jejich ohrožení člení na kriticky ohrožené,

silně ohrožené a ohrožené, přičemž seznam a stupeň ohrožení zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů stanoví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem, kterým je vyhláška č. 395/1992 Sb. Podle § 14 odst. 2 této vyhlášky je seznam druhů živočichů, které jsou zvláště chráněny, a stupeň jejich ohrožení uveden v příloze č. III vyhlášky. Podle bodu 2. této přílohy se za druh silně ohrožený prohlašuje (mimo jiné) i ohniváček černočárný (*Lycaena dispar*).

16. Souhrnně řečeno, skutková podstata přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku poskytuje ochranu – vedle dalších – i jedincům silně ohroženého druhu živočicha, a to před způsoby nakládání tam uvedenými, kam náleží i opatření sobě, přechovávání a nabízení těchto jedinců. Obviněný J. K. přitom podle tvrzení uvedeného v obžalobě sobě opatřil 5 ks neživých (preparovaných) jedinců, patřících k silně ohroženému druhu ohniváček černočárný (*Lycaena dispar*), které následně přechovával a nabízel, a to za neexistence okolností, které by mohly činit takové jednání oprávněným (viz § 54 zákona o ochraně přírody a krajiny), což zjevně může poskytovat podklad pro závěr o (formálním) naplnění znaků objektivní stránky skutkové podstaty zmíněného přečinu.

17. Podpůrně lze potom odkázat i na předpisy Evropské unie, které konstatoval již nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání.

18. To znamená, že tvrzení Městského soudu v Brně, podle něhož nebyly naplněny znaky uvedeného přečinu z důvodu, že šlo „pouze“ o silně ohrožený druh, je nesprávné a naplňovalo dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., přičemž zmíněnou vadu nenapravitel k podané stížnosti ani Krajský soud v Brně, čímž zatížil své rozhodnutí i vadou naplňující dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Přinejmenším předčasný je tak závěr soudů, že v daném případě není namístě dovození trestní odpovědnosti obviněného.

19. Nejvyšší soud doplňuje, že na uvedeném nic nemění ani určitá aktuální nepřesnost shora zmíněného komentáře k trestnímu zákoníku [v podobě odkazu pouze na § 48 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny, a nikoli i na § 48 odst. 2 písm. b) zákona o ochraně přírody a krajiny], jež mohla vzniknout nedostatečným zohledněním novely provedené zákonem č. 330/2011 Sb. s účinností od 1. 12. 2011, která (mimo jiné) rozšířila dosah § 299 odst. 2 tr. zákoníku. Byť jinak závěry tohoto díla jsou obecně respektované a Nejvyšší soud na ně také shora odkázal, stran použití naposledy citovaného ustanovení o nakládání s jedinci silně ohroženého druhu živočicha je zásadně nutné vycházet primárně z díkce účinné právní normy, a nikoli z dané literatury, která nemůže mít přednost před zákonem. Jestliže soud prvního stupně uplatnil na tuto situaci *de facto* pravidlo *in dubio pro reo*, jde o postup zcela chybný. Ani krajský soud pak nenapravitel tuto vadu.

20. Proto bylo nutné zrušit napadené usnesení Krajského soudu v Brně. Dále Nejvyšší soud zrušil i shora citované usnesení Městského soudu v Brně jako sou-

část řízení předcházejícího napadenému usnesení. Zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad. Městskému soudu v Brně pak přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 30

21. Věc se nyní vrací Městskému soudu v Brně, jehož úkolem bude po provedení potřebných důkazů (§ 2 odst. 5 tr. ř.) a po jejich řádném zhodnocení (§ 2 odst. 6 tr. ř.) učinit skutková zjištění, ta následně v souladu se zákonem za vázanosti vysloveným právním názorem Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 2 tr. ř.) právně posoudit, znovu ve věci rozhodnout a své rozhodnutí řádně odůvodnit (§ 125 odst. 1 tr. ř.).

Č. 31

Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku

§ 151 tr. zákoníku

č. 31

Potřebnou pomocí ve smyslu § 151 tr. zákoníku není v případě dopravní nehody motorového vozidla pouhé odeslání automatické datové zprávy z havarovaného motorového vozidla, která z povahy věci obsahuje pouze informaci o dopravní nehodě, ale nikoli údaje o případných zraněních osob, jejichž povaha vyžaduje poskytnutí potřebné pomoci.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. 7 Tdo 213/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.213.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. K., které podal proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 To 291/2019, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 20 T 92/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 7. 8. 2019, sp. zn. 20 T 92/2019, byl obviněný J. K. uznán vinným pod bodem 1. výroku o vině přečinem ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a pod bodem 2. výroku o vině přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy byl odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků a 3 měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a k trestu zákazu činnosti spočívajícímu v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 3 roků a 6 měsíců. Poškození byli odkázáni s nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.
2. Uvedených trestných činů se obviněný podle zjištění soudu prvního stupně dopustil v podstatě tím, že dne 26. 2. 2019 kolem 18:50 hodiny v katastru obce XY, okres N. J., řídil, aniž byl držitelem řidičského oprávnění, na výjezdu z dálnice D1 ve směru na O. motorové vozidlo tov. zn. Škoda Karoq a na čtyřramenné křižovatce se silnicí č. I/57 nedal přednost po hlavní silnici jedoucímu motorové-

mu vozidlu tov. zn. Ford Mondeo řízenému P. B. Došlo ke střetu těchto vozidel a vozidlo Ford Mondeo bylo odhozeno na svodidla u silnice, v důsledku čehož poškozený P. B. utrpěl kontuzi hrudníku vpravo a kontuzi distálního předloktí vlevo s dobou léčení v trvání asi jednoho měsíce. Obviněný řídil své vozidlo, ačkoli si byl vědom toho, že má pravomocně uložený mimo jiné trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. Bezprostředně po nehodě obviněný utekl z místa nehody, aniž by se přesvědčil o závažnosti zranění poškozeného a poskytl mu potřebnou pomoc či se postaral o zabezpečení jejího poskytnutí jinou kvalifikovanou osobou, ačkoli mu vzhledem k rozsahu poškození obou vozidel muselo být zřejmé, že tato zranění mohou být vážná a vyžadují poskytnutí první pomoci, kterou mohl poskytnout, neboť mu v tom nebránily žádné závažné okolnosti.

3. Odvolání obviněného podané proti rozsudku soudu prvního stupně (směřující proti výroku o vině a o trestu) Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 To 291/2019, podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný J. K. dovolání, kterým ho napadl ve vztahu k výroku o vině pod bodem 2. v rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, a výroku o trestu, a odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný namítl, že se nedopustil skutku, v němž je spatřován tento přečin, a soudy ho od počátku považovaly za nevěrohodného, protože je několikrát odsouzeným recidivistou a je romské národnosti. Místo toho soudy uvěřily svědkovi K. K., přitom právě tento svědek držel obviněného pod krkem, a tím mu bránil kontaktovat řidiče nabouraného vozidla. Obviněný byl v šoku, ale soudy vyhodnotily projevy jeho šokové reakce v jeho neprospěch, a nesouhlasí ani s názorem, že nesplnil svou povinnost poskytnout pomoc poškozenému, protože se tak stalo nahlášením nehody přes automatický systém zabudovaný v motorovém vozidle. Podle obviněného soudy porušily zásadu *in dubio pro reo*, a tím také jeho právo na řádnou obhajobu. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a vrátil věc odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

5. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství k dovolání uvedl, že obviněný ho založil na zpochybnění správnosti hodnocení důkazů a skutkových závěrů učiněných soudy a teprve v návaznosti na to namítl nesprávné právní posouzení svého jednání. Takto konstruované námitky nelze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Navíc skutková zjištění svědčící o vině mají jednoznačnou obsahovou vazbu na provedené důkazy. Pod uplatněný

dovolací důvod lze podle státního zástupce s jistou výhradou podřadit pouze výtku obviněného, že oznámil nehodu asistentovi, který se mu po nehodě ozval ve vozidle. K tomu státní zástupce odkázal na závěr odvolacího soudu, podle něhož hlášení bylo provedeno datovou větou a samotné automatické vyslání signálu ze zabudovaného systému v motorovém vozidle nepostačuje ke splnění povinnosti na straně obviněného jako řidiče, který je povinen poskytnout účinnou a okamžitou pomoc. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

6. Nejvyšší soud po zjištění, že jsou splněny formální podmínky ke konání dovolacího řízení, dospěl k následujícím závěrům.

7. Obviněný J. K. založil své dovolání převážně na námitkách, které jsou mimo rámec uplatněného dovolacího důvodu, neboť směřují proti skutkovým zjištěním soudů, resp. zpochybňují hodnocení provedeného dokazování. To však Nejvyšší soud jako soud dovolací zásadně nepřezkoumává.

8. Dovolání obviněného je do značné míry založeno na odlišném popisu skutkového stavu, než jak byl zjištěn soudem prvního stupně. Z něj vyplývá, že obviněný se bezprostředně po nehodě vzdaloval od vozidla (s kapucí na hlavě a batohem na zádech), což potvrdil jak poškozený, tak i svědek K. K., který náhodně projížděl kolem a zastavil u nehody. Ten také vyloučil, že by obviněného držel pod krkem nebo mu bránil v přístupu k poškozenému. Svědek pouze chvíli obviněného držel z obavy, aby nevstoupil do vozovky. O věrohodnosti obou svědků neměly soudy žádné pochybnosti. Není ani zřejmé, proč by měl svědek, který neměl nic společného se žádným z aktérů nehody, bránit obviněnému v přístupu k poškozenému. Naopak o snaze obviněného utéct z místa dopravní nehody svědčí i skutečnost, že řídil své vozidlo bez řidičského průkazu a přes uložený rest zákazu činnosti, kromě toho se sám vyjádřil, že policii nevolal, neboť si myslel, že „měl nástup trestu“. Z tohoto důvodu skutečně také byl v celostátním pátrání. Ostatně i z protokolu o nehodě v silničním provozu a ze záznamu o použití služebního psa vyplývá, že neznámý řidič utekl z místa dopravní nehody ve směru na O. do polí, byl za ním vyslán psodod se psem, který však nenalezl řidiče, takže byl průzkum ve 21:30 hod. ukončen. Úkony trestního řízení byly dne 4. 3. 2019 zahájeny proti neznámému pachateli. Obviněný nebyl po nehodě v žádném těžkém šoku ani nejednal zkratkovitě a zmatečně, jak uvádí, ale ve skutečnosti dobře věděl, proč se urychleně vzdálil z místa nehody.

9. Za odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu tak lze označit pouze námitku obviněného, že svou povinnost poskytnutí pomoci poškozenému splnil přes automatický systém zabudovaný v motorovém vozidle, byť s jistou dáv-

kou tolerance, neboť obviněný uvádí, že aktivně nahlásil nehodu – komunikoval s asistentkou, přičemž odvolací soud zjistil, že došlo pouze k odeslání automatické datové zprávy o nehodě. Tato námitka obviněného je však zjevně neopodstatněná. Odvolací soud k výkladu znaku „poskytnutí potřebné pomoci“ správně poukázal jednak na rozhodnutí uveřejněná pod č. 9/1967 a č. 37/1969 Sb. rozh. tr. a dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1227/2015, podle kterého potřebnou pomocí ve smyslu § 151 tr. zákoníku není samotný telefonát na tísňovou linku, v němž pachatel sdělil jen obecné, neúplné a částečně nepravdivé informace, aniž by poskytl složce integrovaného záchranného systému potřebnou součinnost. Nejvyšší soud má za to, že citovaný právní názor je třeba vztáhnout i na případ, kdy je pouze vyslána automatická datová zpráva z motorového vozidla, která z povahy věci může obsahovat pouze informaci o jeho havárii, ale již neposkytuje žádné údaje o případných zraněných osob. Nadto ani seberychlejší reakce integrovaného záchranného systému v některých případech nemůže nahradit poskytnutí pomoci bezprostředně přítomnými osobami. Potřebná pomoc ve smyslu § 151 tr. zákoníku sice může záležet podle okolností případu např. v přivolání sanitního vozu nebo policie, v posuzovaném případě se však obviněný vůbec nepřesvědčil o rozsahu zranění poškozeného, a nemohl tak z tohoto hlediska odhadnout situaci.

10. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. K. jako zjevně neopodstatněné.

Č. 32

č. 32

Vydírání

§ 175 odst. 1 tr. zákoníku

Jednání pachatele, který v úmyslu získat neoprávněný finanční prospěch vyhrožuje poškozenému zveřejněním takových informací týkajících se jeho intimního života, které s ohledem na jejich obsah jsou způsobilé jej ohrozit v jeho profesním postavení nebo v partnerském životě, lze považovat za pohružku jiné těžké újmy podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku. Přitom je podstatná pachatelova představa o tom, že oběť bude vnímat zveřejnění takové informace jako újmu, jejíž hrozba mu umožní uskutečnit jeho záměr.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. 8 Tdo 1584/2019, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.1584.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. M. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 9. 2019, sp. zn. 3 To 228/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 6 T 136/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 6 T 136/2017, byl obviněný M. M. uznán vinným pokusem zločinu vydírání podle § 21 odst. 1 k § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. Odsouzen byl podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku za tento pokus zločinu a sbíhající se přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jenž mu byl uložen trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 27. 10. 2017, sp. zn. 8 T 98/2017, který nabyl právní moci dne 10. 11. 2017, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 a § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen peněžitý trest ve výši 150 000 Kč s náhradním trestem odnětí svobody v trvání jednoho roku a podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku trest propadnutí mobilního telefonu iPhone 6. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 27. 10. 2017, sp. zn. 8 T 98/2017, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla pod-

kladu. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byl poškozený s nárokem na náhradu nemajetkové újmy odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací usnesením ze dne 20. 9. 2019, sp. zn. 3 To 228/2019, odvolání obviněného podané proti uvedenému rozsudku soudou prvního stupně podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

č. 32

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, jímž brojil především proti závěru o naplnění všech znaků skutkové podstaty pokusu zločinu vydírání podle § 21 odst. 1, § 175 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku, neboť nebyl naplněn znak spočívající v pohrůžce jiné těžké újmy, jenž ani není zákonem blíže definován. Tento pojem vysvětluje jen judikatura, která jej vykládá jako ohrožení subjektivních občanských práv v majetkové nebo osobní sféře postiženého subjektu v takové míře, že svou závažností má stejný dopad jako pohrůžka těžkou újmou, a je třeba přihlížet též k závažnosti možného narušení osobních, rodinných, pracovních či podnikatelských nebo jiných vztahů poškozeného. V tomto smyslu však v přezkoumávané věci k naplnění uvedeného znaku nedošlo.

4. Zmíněný nedostatek obviněný odvozoval i z neúplnosti skutkových zjištění, neboť v popisu skutku, v němž musí být uvedeny rozhodné okolnosti takovým způsobem, aby z nich bylo zřejmé, čím měl poškozenému hrozit, jakož i konkretizace toho, v čem spočívala pohrůžka jiné těžké újmy, která musí dosahovat srovnatelné intenzity jako pohrůžka násilí, nejsou uvedeny všechny rozhodné skutečnosti. Podle obviněného v popisu skutku soud nahradil nedostatek skutkových zjištění výroku citací zákonného znaku, což pro závěr o správnosti právní kvalifikace nestačí, když absentují rozhodné okolnosti, které jsou neúplně či nejednoznačně pouze domýšleny v odůvodnění.

5. Skutek neuvádí nic k tvrzení, že obviněný měl na poškozeného kompromitující materiály, a podle odůvodnění se mělo jednat o jakousi přípravu před samotným útokem. Pokud měl na schůzce, která proběhla dne 23. 11. 2017, poškozenému sdělit, že má zakázku spočívající v diskreditaci osoby poškozeného a že se zaměřil na jeho intimní život, který sice není trestný, ale v případě jeho zveřejnění by mohl být důvodem jeho ponížení, z výroku nevyplývá ani obsah informace, která měla být zveřejněna. Neobjasněny zůstaly i materiály, jež měl obviněný údajně předat svým klientům, přičemž je zřejmé, že zmínka o postupném předávání informací celostátním médiím, a i ve vymezení „choulostivých situací“, je výraz skutkové věty nejednoznačný a nekonkrétní.

6. Vadné právní posouzení jako zločinu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku obviněný spatřoval v nedostatku intenzity pohrůžky jiné těžké újmy, kterou

v činu mu za vinu kladeném je seznámení veřejnosti se sexuální orientací poškozeného, a skutečnost, která ve výroku nezazněla, že poškozený měl do svého poslaneckého bytu placeného z peněz daňových poplatníků zvat mladé homosexuální partnery. Podle obviněného však tyto informace nejsou v žádné podobě způsobilé přivodit újmu, tím méně vážnou, a není obvyklé, aby vedly k narušení kariéry těchto osob. Obdobné informace prochází médii jako banální i u osob stojících v hierarchii veřejného života „na výsluní“, natož pak u poškozeného, který v rozhodné době působil jako poslanec mediálně neznámý, a ani v následujícím období nebyl úspěšný ve volbě do senátu, nikoli však v důsledku jemu způsobené újmy, nýbrž z důvodu poklesu preferencí KSČM. Za rozhodnou skutečnost obviněný považoval i to, že poškozený si byl jist, že žádné kompromitující obrazové záznamy, fotografie či videozáznamy o intimních schůzkách neexistují, a tudíž si musel být vědom, že nemůže být zveřejněna žádná informace, která by mu způsobila jinou těžkou újmu. Vzhledem k tomu i soudy spíše než odkaz na homosexuální vztahy obviněného škodlivý dopad zveřejněné informace pro poškozeného spatřovaly v tom, že si „zval do poslaneckého bytu placeného z peněz daňových poplatníků mladé homosexuální partnery, což by mohlo výrazně ovlivnit pracovní život poškozeného“.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (§ 265h odst. 2 tr. ř.) k dovolání obviněného s poukazem na dosavadní průběh řízení a obsah napadených rozhodnutí uvedl, že ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, jak byla popsána ve výrokové části odsuzujícího rozsudku, vyplývá, že obviněný poškozenému prezentoval ony kompromitující materiály, jimiž údajně disponoval, jako opatřené s cílem vyvolat „totální diskreditaci jeho osoby“ a zároveň jako způsobilé dosáhnout jeho ponížení s tím, že by se na sebe ani on „nechtěl dívat v tak choullostivých situacích“. Takto vyjádřené skutkové okolnosti považoval za dostatečné pro závěr o naplnění znaku jiné těžké újmy ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

8. K výhradám obviněného státní zástupce připomenul ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, podle níž lze uváděné vyjádření pohrůžky pachatele považovat za plně způsobilé naplnit zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 3 Tdo 298/2017). Nemohla obstát ani námitka, že případné zveřejnění materiálů týkajících se sexuální orientace poškozeného není způsobilé přivodit mu jakoukoli újmu, natož pak újmu tzv. vážnou, jelikož přímo ze skutkové věty výrokové části odsuzujícího rozsudku vyplývá, že ony kompromitující materiály se měly týkat „intimního života“ poškozeného, přičemž již v minulosti bylo judikováno, že i protiprávní nátlak pachatele na poškozeného spočívající v pohrůžce zveřejněním erotické fotografie poškozeného může být považován za natolik významný zásah do jeho osobního života, aby jím byl naplněn znak trestného činu vydírání spočívající v pohrůžce jiné těžké újmy (srov. rozhodnutí č. 25/2012 Sb. rozh. tr.). Rovněž připomenul, že intenzitu pohrůžky

i z hlediska ustálené rozhodovací praxe soudů zvyšuje právě hrozba jejího uveřejnění prostřednictvím tisku, rozhlasu, televize či veřejně přístupné počítačové sítě (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1205/2014).

9. Protože státní zástupce z uvedených důvodů posouzení skutku jako pokusu zločinu vydírání podle § 21 odst. 1 k § 175 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku shledal správným, kdežto námitky obviněného uvedené v dovolání nedůvodné, a vzhledem k tomu, že v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí se soudy se všemi rozhodnými skutečnostmi v potřebné míře vypořádaly, navrhl, aby je Nejvyšší soud v neveřejném zasedání konaném za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

č. 32

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Po tomto zjištění posuzoval, zda námitky obsahově odpovídají důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na jehož podkladě obviněný dovolání podal, neboť napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející může Nejvyšší soud jako soud dovolací přezkoumat jen podle dovolání relevantně opřehého o některý z důvodů vymezených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

11. Tento důvod lze uplatnit, pokud rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jeho prostřednictvím je možné namítat zásadně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03). Označený dovolací důvod musí být v dovolání skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzené a odůvodněné hmotněprávní pochybení lze vytykat i nesprávná skutková zjištění, např. vztahující se k jiné právní kvalifikaci, která měla být podle dovolání použita. Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je proto skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, aj.).

12. Nejvyšší soud však připouští, že se zásada, s níž jako dovolací soud přistupuje k hodnocení skutkových námitek, nemusí uplatnit bezvýhradně, a to v pří-

padě zjištění, že nesprávná realizace důkazního řízení má za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení zásadních požadavků spravedlivého procesu [srov. článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení č. 209/1992 Sb., dále „Úmluva“) a články 36 až 40 Listiny základních práv a svobod (usnesení č. 2/1993 Sb., dále „Listina“)]. Nejvyšší soud je tak v zájmu zjištění, zda nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, povinen se i důkazními nedostatky zabývat, protože na základě článků 4, 90 a 95 Ústavy České republiky je vždy povinností Nejvyššího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda k takovému porušení skutečně došlo (srov. citované stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14).

č. 32

IV.

Důvodnost dovolání

13. Nejvyšší soud podle obsahu podaného dovolání shledal, že takovou námitkou, která sice na zvolený dovolací důvod nepadá, ale mohla by vést k porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 Úmluvy nebo článků 36 a 40 Listiny, je výhrada směřující proti nedostatkům v popisu skutku, což by v případě pravdivosti tvrzení obviněného mohlo mít dopad na správnost použité právní kvalifikace. Proto bylo nutné nejprve posoudit, zda ve věci nedošlo k porušení procesních zásad takovým způsobem, který by znamenal nerespektování pravidel spravedlivého procesu, a tedy zda lze pro posouzení správnosti použité právní kvalifikace vycházet ze skutku, jak byl zjištěn a popsán.

14. Výhrady obviněného směřovaly proti popisu skutku pro nedostatek okolností dokladujících, v čem měla spočívat hrozba pohrůzkou, aby odpovídala charakteru a intenzitě jiné těžké újmy, a že ani další znaky skutkové podstaty zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku nejsou uvedeny v tzv. skutkové větě výroku odsuzujícího rozsudku a ani odůvodnění není pro učiněné právní závěry dostatečné.

15. Nejvyšší soud poukazuje na to, že skutek, v němž je spatřován pokus zločinu vydírání podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 175 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným, spočíval podle výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně v tom, že „od přesně nezjištěné doby v listopadu 2016 do odpoledních hodin dne 29. 11. 2016 z blíže nezjištěného místa v XY v úmyslu získat neoprávněný finanční prospěch, poté, co si nejprve obstaral telefonní kontakt na poslance Parlamentu České republiky, poškozeného R. Č., tím způsobem, že jeho asistentovi J. K. sdělil, že má na poškozeného kompromitující materiály a že se s ním chce setkat, poté, co mu byl J. K. předán telefonický kontakt na poškozeného, tohoto kontaktoval na tel. čísle XY prostřednictvím komunikační aplikace WhatsApp ze svého mobilního telefonu zn. iPhone 6, ve kterém měl vloženou sim kartu s účastnickým číslem XY, domluvil si s poškozeným schůzku, která

proběhla 23. 11. 2016 v 18:00 hod. v kavárně v pasáži L. v XY, kde poškozenému sdělil, že má zakázku od 6 až 7 lidí, která by měla spočívat v totální diskreditaci jeho osoby, a že se proto zaměřil na intimní život poškozeného, který sice není trestný, ale v případě jeho zveřejnění by mohl být důvodem jeho ponížení, a poškozenému sdělil, že se mu jeví jako sympatický a čestný člověk, a proto materiály nepředá svým klientům, čímž byla schůzka ukončena, avšak obviněný následně poškozeného opětovně prostřednictvím svého mobilního telefonu kontaktoval v aplikaci WhatsApp a ve zprávě ze dne 25. 11. 2016, 12:30 hod. poškozenému, který se nacházel v místě bydliště v XY mimo jiné sdělil, že mu při osobním setkání v L. sice slíbil, že se zachová čestně, a to, co bylo předmětem jednání, nijak nepoužije, avšak s ohledem na tříměsíční práci jeho lidí, nasazení operativní techniky a použití aut bude po poškozeném požadovat úhradu nákladů nejspíše do 2. 12. 2016, a to ve výši 675 000 Kč s tím, že pokud bude mít poškozený zájem, dostane po zaplacení částky veškerou požadovanou dokumentaci, poškozenému též sdělil, že za předpokladu uhrazení požadované finanční hotovosti bude moci celou záležitost považovat za vyřízenou, a když poškozený obviněnému sdělil, že toto neakceptuje, tak obviněný mu k jeho rozhodnutí neuhradit požadovanou částku opětovně prostřednictvím aplikace WhatsApp sdělil, že sice respektuje jeho rozhodnutí částku neuhradit, ale není charita, a proto mu nezbude nic jiného, než vše postupně předávat celostátním médiím, pustit to do světa a postupně „masírovat“ veřejnost, a že on by se na sebe nechtěl dívat v tak choulostivých situacích, což poškozený vnímal jako pohružku způsobitou jej ohrozit v profesním postavení či partnerském soužití, tudíž téhož dne věc oznámil Policii České republiky, obviněný dne 29. 11. 2016 opětovně kontaktoval poškozeného, že mu stále neodpověděl a že k předání materiálů médiím dojde pravděpodobně dne 6. 12. 2016, s poškozeným si domluvil schůzku, která měla proběhnout dne 30. 11. 2016 v 10:00 hod. opět u pasáže L. v XY, ke které však již nedošlo, neboť obviněný byl dne 29. 11. 2016 zadržen Policií České republiky“.

16. Na podkladě tohoto skutkového zjištění je k námitce obviněného o jeho neúplnosti třeba připomenout, že skutek je to, co se ve vnějším světě objektivně stalo, zatímco popis skutku je slovní formou, jejímž prostřednictvím se skutek odráží ve vyjadřovacích projevech lidské komunikace. Pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je významný samotný skutek, a nikoli jeho popis, protože trestní stíhání se vede ohledně skutku, a nikoli ohledně popisu skutku (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1337/2015, ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 179/2010, či nález Ústavního soudu ze dne 6. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 83/04, aj.), lze přisvědčit obviněnému, že v popisu skutku musí být okolnosti, za nichž byl spáchán, popsány tak, aby odrážely znaky skutkové podstaty trestného činu, jímž byl uznán vinným. Současně je vhodné zdůraznit, že uvedení všech detailů ke každé z rozhodných okolností vystihujících některý z objektivních či subjektivních znaků předmětné skutkové podstaty přímo ve vý-

roku rozsudku nelze na soudech opodstatněně požadovat. Zásadně postačí, rozvedou-li tyto podstatné okolnosti, které jsou v posuzovaném případě konkrétním obsahem zákonných znaků skutkové podstaty uvedených v ustanovení trestního zákoníku, podle kterého byl čin obviněného právně posouzen, dále v odůvodnění spolu s nosnými důvody svého rozhodnutí (srov. rozhodnutí č. 43/1999-I. Sb. rozh. tr., usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. IV. ÚS 333/06, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1328/2003, aj.). Skutková věta má stručně a výstižně vyjadřovat žalovaný skutek, kterého se obviněný podle zjištění soudu dopustil (srov. rozhodnutí č. 41/2002-I. Sb. rozh. tr., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 15 Tdo 1198/2012). Nelze absolutně vyloučit zhojení vady skutkové věty cestou odůvodnění, pokud se jedná o bližší rozvedení výroku v odůvodnění rozhodnutí, nikoli o konstatování skutkové okolnosti (znaku skutkové podstaty), jež v samotném výroku uvedena není. Odůvodnění rozhodnutí je totiž nutno pojímat jako vyložení (demonstraci) myšlenkových úvah, jež vedly k výroku rozhodnutí, přičemž právě v něm (ve skutkové větě) musí být znaky skutkové podstaty výslovně obsaženy tak, aby samotný výrok mohl se zřetelem k ní, tedy k jejímu zákonnému vymezení, co do své určitosti obstát (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 4. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 182/04).

17. Posoudí-li se z těchto hledisek popsaná skutková zjištění, není možné vyloučit obviněného proti nim přisvědčit, protože soud prvního stupně dodržel požadavky uvedené v § 120 odst. 3 tr. ř., neboť uvedl, v čem spočívá objektivní a subjektivní stránka trestného činu (skutková věta obsahuje úplný popis skutečností rozhodných pro naplnění skutkové podstaty trestného činu), jímž byl obviněný uznán vinným. Rovněž se soud při popisu jednání obviněného neomezil, byť jen v některých směrech, na citaci těchto zákonných znaků, naopak jsou uvedeny dostatečně konkrétně veškeré skutečnosti charakterizující každý ze znaků uvedeného pokusu zločinu. Popis skutku z hlediska naplnění znaků skutkové podstaty daného trestného činu mohl být dostatečným podkladem pro správné právní závěry, protože ve skutkové větě rozhodnutí jsou výslovně obsaženy rozhodné okolnosti tak, aby samotný skutek mohl se zřetelem k ní, tedy k jejímu zákonnému vymezení, co do své účinnosti obstát (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2001, sp. zn. IV. ÚS 386/2000, ze dne 29. 3. 2003, sp. zn. IV. ÚS 565/02, nebo ze dne 6. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 83/04).

18. V přezkoumávané věci je v činu, jehož popis je obsažen ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, shledán pokus zločinu vydírání podle § 21 odst. 1 k § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, jehož se dopustil ten, kdo bezprostředně směřoval k tomu, aby jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutil, aby něco konal, opominul nebo trpěl, a způsobil tím značnou škodu, čehož se dopustil v úmyslu takový čin spáchat, avšak k jeho dokonání nedošlo.

19. Nejvyšší soud k námitkám obviněného připomíná, že soud prvního stupně ve skutkové větě výroku svého rozsudku uvedl a popsal průběh činu i skutečnosti vztahující se ke znaku „pohrůžky jiné těžké újmy“, vůči níž obviněný své výhrady zaměřil. Z popisu skutku ve výroku rozsudku soudu prvního stupně se výslovně podává, že obviněný poškozenému sdělil, že má zakázku od několika osob na jeho diskreditaci, a že se proto zaměřil na jeho intimní život, který sice není trestný, ale v případě jeho zveřejnění by mohl být důvodem jeho ponížení. Později mu sdělil, že když nebude jeho požadavky akceptovat (nedá mu uvedenou sumu peněz), obviněný bude vše postupně předávat celostátním médiím, pustí to do světa a bude „masírovat“ veřejnost. Toto sdělní zdůraznil tak, že naznačil dehonestiční účinek tím, že mu uvedl, „že by se na sebe nechtěl dívat v tak choulostivých situacích“. Tato jeho slova poškozený vnímal jako pohrůžku způsobitou jej ohrozit v profesním postavení či partnerském soužití, a proto téhož dne věc oznámil Policii České republiky.

20. Kromě těchto skutečností popis skutku obsahuje i další, jež svědčí jak o záměru obviněného, tak i o jeho pohnutce a zavinění, a obsahují též jím zamýšlený následek, tj. vyplacení finanční částky 675 000 Kč. Popsané okolnosti, za nichž byl čin spáchán, dostatečně výstižně zaznamenávají jednání obviněného tak, aby z něj bylo možné učinit závěr nejen o průběhu skutkového děje a způsobu jeho chování, ale i o povaze a obsahu výhrůžek a jejich možném dopadu na život poškozeného. Soud v odůvodnění rozsudku tyto okolnosti blíže rozvedl a zpřesnil o některé z hlediska naplnění zákonných znaků skutkové podstaty méně významné detaily (např. homosexualitu poškozeného a udržování intimních kontaktů s jinými muži mimo jeho stálého partnera, uvedení možných i reálných škodlivých dopadů do osobní a rodinné i profesní sféry poškozeného aj.), což není nahrazování či zhojením nedostatků popisu skutku ve výroku o vině, nýbrž o konkretizování okolností v souladu s § 125 odst. 1 tr. ř. tak, aby bylo zřejmé, že obviněný naplnil všechny znaky pokusu předmětného zločinu po objektivní i subjektivní stránce. Všechny takto vyjádřené souvislosti včetně důvodnosti obavy poškozeného z realizace pohrůžky byly v potřebné míře objasněny a prokázány provedeným dokazováním (svědeckými výpověďmi, výpovědí poškozeného i listinnými důkazy – viz strany 3 až 5 rozsudku soudu prvního stupně). V posuzovaném případě tudíž nenastala situace předpokládaná v nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2007, sp. zn. IV. ÚS 434/07, která jediné by mohla vést k závěru o porušení zásad pramenících z článku 2 odst. 3 Ústavy a článku 2 odst. 2 Listiny, a tím i o porušení práva na spravedlivý proces vyplývajícího z článku 36 odst. 1 Listiny a článku 6 odst. 1 Úmluvy.

21. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené nezjistil vady v popisu skutku, proti kterým obviněný brojil, ani neúplnosti v popsanych zjištěních, která jsou navíc s potřebným rozvedením v odůvodnění napadených rozhodnutí dostatečně výstižná a pro právní závěry dostačující, a proto jeho výhradám v této části dovo-

lání nemohl přisvědčit. Pro úplnost lze dodat, že z výsledků provedeného dokazování ani z popisu skutku, jak byl zjištěn a uveden v tzv. skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, nejsou zřejmé žádné známky libovůle nebo snahy vyhnout se plnění svých povinností ve vztahu k rozsahu a způsobu provedeného dokazování. V projednávané věci se nejedná ani o případnou existenci tzv. deformace důkazů, tj. vyvozování skutkových zjištění, která v žádném smyslu nevyplývají z provedeného dokazování (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1235/09, či ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97). Soudy ve věci stanovený rozsah provedeného dokazování je dostatečný k řádnému objasnění všech rozhodných skutečností a opatřené důkazy vinu obviněného v potřebné míře bez pochybností prokázaly, když je soudy posuzovaly ve vzájemném kontextu a dodržely všechny postupy předepsané § 2 odst. 5, 6 tr. ř. i § 125 a § 134 tr. ř.

22. Podle obviněného nemohla být za jinou těžkou újmu ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku považována možnost zveřejnění homosexuální orientace a vztahů poškozeného, protože tato informace není způsobitelná přivodit žádnou újmu, natož vážnou, když jde v současné době o banální skutečnost i u lidí ve společnosti vysoce postavených, k nimž poškozený jako řadový poslanec nepatřil, navíc když si byl poškozený jist, že žádný kompromitující materiál neexistuje.

23. S těmito výhradami se Nejvyšší soud neztotožnil, protože z obsahu rozsudku plyne, že soud prvního stupně na možnost způsobení jiné těžké újmy usuzoval ze všech okolností, za nichž k činu došlo, a vycházel z toho, že obava z negativních následků u poškozeného spočívala v tom, že seznámení veřejnosti nikoli jen se sexuální orientací poškozeného, ale zejména se skutečností, že si zval do poslaneckého bytu placeného z peněz daňových poplatníků mladé homosexuální partnery, by mohlo výrazně ovlivnit jeho pracovní život. Poškozený byl v rozhodné době volený člen Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, a proto závislý na přízní voličů, bez ohledu na to, zda by kandidoval i v dalším období, neboť nepochybně jednou narušené dobré jméno by mělo nepříznivý dopad i po případném ukončení politické kariéry. Takto zveřejněné informace obecně mohou zasáhnout i rodinný život poškozeného, a to bez ohledu na to, nakolik byla rodina seznámena s jeho sexuální orientací a jeho kontakty s mladými hochoy. Doplnil, že k takovému zasažení do rodinného života nakonec i došlo, neboť poškozený musel svého partnera seznámit v souvislosti s posuzovaným jednáním se všemi skutečnostmi, o kterých partner do té doby nebyl informován (viz strany 6 až 7 rozsudku soudu prvního stupně).

24. Odvolací soud, jenž se s těmito úvahami ztotožnil, poukázal na to, že zákonem znak pohrůžky jiné těžké újmy ve smyslu § 175 tr. zákoníku může zahrnovat různé způsoby vyhrožování, protože není zákonem blíže definován. Musí však jít o neoprávněné jednání pachatele, který hrozí způsobením takových následků, jež jsou svou intenzitou srovnatelné s hrozbou spojovanou s pohrůžkou násilí. S pou-

kazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 612/2011, ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 3 Tdo 17/2015, či ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1205/2014, a v souladu s nimi připomenul, že při posuzování, zda jde o pohrůžku jinou těžkou újmou, je třeba přihlížet též k závažnosti možného narušení osobních, rodinných, pracovních či podnikatelských nebo jiných vztahů poškozeného pro případ uskutečnění učiněné pohrůžky, k individuálním rysům osoby poškozeného a k intenzitě ovlivnění jeho psychického stavu, přičemž pohrůžka jiné těžké újmy u trestného činu vydírání může spočívat i v tom, že pachatel prostřednictvím televizní reportáže zveřejní některé skutečnosti, které jsou způsobily poškodit dobrou pověst jiného, a učiní tak jen proto, aby poškozeného přiměl k jednání, ke kterému není povinen, neboť intenzitu pohrůžky zvyšuje její uveřejnění prostřednictvím tisku, rozhlasu, televize či veřejně přístupné počítačové sítě.

25. Nejvyšší soud se s těmito argumenty soudů nižších stupňů ztotožnil, protože znak jiné těžké újmy byl v popisu skutku dostatečně rozveden tím, že pohrůžka tkvěla ve zkompromitování poškozeného v očích veřejnosti uvedením podrobností z jeho soukromého života, spočívajících v zásadě v tom, že je homosexuál a svou orientaci provádí určitým způsobem promiskuitně, navíc ve státním bytě, který mu byl propůjčen v době výkonu jeho poslanceckého mandátu. Tyto skutečnosti vyplývající z výsledků provedeního dokazování, byť nejsou takto jednoznačně uvedeny v popisu skutku, vyplynuly z výsledků provedeního dokazování a jako takové jsou obsaženy v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, přičemž odvolací soud se s nimi ztotožnil a svůj výklad k nim doplnil.

26. V obecné rovině je třeba uvést, že pohrůžka jiné těžké újmy, kterou obviněný zpochybnil, může spočívat v hrozbě způsobení závažné majetkové újmy, vážné újmy na právech, na cti či dobré pověsti, může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod.; musí se však jako těžká újma objektivně jevit a napadený ji jako těžkou újmu musí také objektivně pociťovat (srov. rozhodnutí č. 10/1979-II. Sb. rozh. tr.). Při posuzování, zda jde o jinou těžkou újmu, je nutno přihlížet k osobním poměrům napadeného, k jeho vyspělosti, zkušenostem, psychickému stavu, společenskému postavení apod., neboť dopad stejné pohrůžky může být podle její povahy u různých poškozených odlišný. Proto v praxi bylo za jinou těžkou újmu považováno i např. vyhrožování pachatele poškozeným dívkám např. tím, že jejich erotické fotografie zveřejní v rozporu se smlouvou, na jejímž základě byly vytvořeny (tj. že je nechá otisknout v časopisech vycházejících v České republice či je předá rodičům poškozených), neboť takové vyhrožování lze považovat za významný zásah do jejich osobního a rodinného života, tedy za pohrůžku jinou těžkou újmou zasahující do jejich dobré pověsti v rodině a blízkém sociálním okolí (srov. rozhodnutí č. 25/2012 Sb. rozh. tr.). Za pohrůžku jiné těžké újmy lze tak zásadně považovat neoprávněné jednání pachatele, které může objektivně vést k závažné újmě zejména na cti, dobré pověsti nebo v rodinném a pracovním životě poškozeného, a přitom je způsobily vzbudit u poškozeného

obavy z jejího uskutečnění, a to i s přihlédnutím k její závažnosti a k osobním poměrům poškozeného (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 1545/2006, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2007, seš. 33, pod č. T 967, obdobně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1439/2004, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2005, seš. 14, pod č. T 776, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 8 Tdo 633/2008, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2008, seš. 48, pod č. T 1117, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2010, sp. zn. 3 Tdo 465/2010). Vždy však musí jít o jednání neoprávněné. Za oprávněné však nelze označit jednání, jestliže by bylo použito sice prostředku dovoleného, nikoli však dovoleného ve vztahu k účelu sledovanému pachatelem (např. hrozba věřitele, že přistoupí k výkonu rozhodnutí, jestliže mu dlužník nezaplatí). Naproti tomu pohrůzka jinak dovoleným, anebo dokonce společensky prospěšným prostředkem nebo postupem může být pohrůzkou jiné těžké újmy, jestliže nejde o prostředek či postup dovolený k danému účelu (ŠAMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1753).

27. V duchu těchto zásad je třeba k projednávané věci uvést, že konkrétní okolnosti posuzovaného činu měly dopad do sféry soukromého i profesního života poškozeného, a to se zřetelem na jeho skutečné individuální poměry v době, kdy k činu došlo, když význam měly i místní a časové souvislosti, za nichž tato pohrůzka poškozenému byla sdělena. Je potřeba zdůraznit, že poškozený obviněného neznal, první kontakt s ním měl prostřednictvím svého asistenta, tudíž v rámci výkonu poslanceckého mandátu. Předmětem těchto výhrůžek měly být „kompromitující materiály“. Byť jejich obsah není ve skutku přímo uveden, jeho dehonestující kontext jasně plyne z obsahu provedeného dokazování a je rozveden v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí. Odkázat lze na obsah výpovědi svědka L. B., jenž popsal, jak se seznámil s poškozeným, s nímž měl homosexuální vztah, i s obviněným, který tento jeho vztah vysledoval a využil. Z výpovědi asistenta poškozeného J. K. vyplynuly okolnosti, za nichž mu obviněný naznačoval obsah kompromitujících materiálů, jež proti němu má, a v tomto kontextu poukazyval na poslancecký byt poškozeného ve XY ulici. Rovněž i z výpovědi svědka L. R. se podávají okolnosti, z nichž je zřejmé, že údajné kompromitující materiály proti poškozenému se měly týkat jeho osobního a sexuálního života. Kromě toho je třeba zdůraznit, že obviněný právě na tuto stránku života poškozeného působil, navíc tak činil neurčitými a nekonkrétními náznaky tak, aby právě touto tajemností, jež mohla obsáhnout jakékoliv informace i velmi intimního rázu, zdůraznil povahu výhrůžky, kterou hodlal zveřejnit, aby o to víc zvýšil obavu poškozeného z tohoto případného následku. Právě i tato nejistota byla obviněným cílena na podnícení strachu u poškozeného z toho, že by mohly být sděleny a zveřejněny i zcela nevhodné, případně též nepravdivé skutečnosti, které by jej před veřejností uváděly do špatného světla, a jejich vyvrácení by k ničemu dobrému nepřispělo.

28. Zejména tato možnost, že by na veřejnost vyšly podrobnosti z jeho homosexuálního života, mohly představovat ve své intenzitě ztrátu důvěry a zájmu voličů poškozeného, který byl poslancem Parlamentu České republiky (srov. článek 19 a násl. Ústavy). V případě tohoto mandátu je to především důvěra občanů, která se vytváří osobním přístupem a příkladem, a její ztráta představuje i oslabení politického vlivu, a proto může mít pro poškozeného dopad ve smyslu jiné těžké újmy. Při neurčitosti uváděné diskreditace rovněž nebylo možné vyloučit možnost zpochybnění dodržení zásad etického kodexu poslance založeného na ochraně veřejného zájmu, otevřenosti, svědomitosti, dobrého jména Poslanecké sněmovny a odpovědnosti (srov. článek 1 Etického kodexu poslance Poslanecké sněmovny, dostupný např. na <https://www.novinky.cz/specially/dokumenty/clanek/dokument-eticky-kodex-poslanec-40108248>).

29. Z objektivně zjištěných souvislostí v této trestní věci vyplynulo, že následek v podobě těžké újmy u poškozeného sice nenastal, ale jednání obviněného k němu směřovalo, neboť informace pro jeho očernění obviněný čerpal v okruhu známých poškozeného, mimo jiné i od jeho sexuálních partnerů (viz svědek L. B.). Podstatný význam mohlo mít i to, že poškozený tuto skutečnost o svém homosexuálním zaměření veřejně neuváděl, a tudíž její mediální zveřejnění by pro něj jak v jeho profesním životě, např. tím, že by to část veřejnosti nemusela vnímat jako pozitivní zjištění, tak i v osobním životě, jestliže by se taková informace týkala jeho současného partnera, mohlo mít velmi zásadní škodlivý dopad.

30. Na základě uvedeného Nejvyšší soud dospěl k závěru, že za jinou těžkou újmu ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku mohou být považovány se zřetelem na konkrétní dopady pro poškozeného i výhrůžky týkající se zveřejnění jeho homosexuální orientace a skutečností s ní souvisejících i přesto, že je takový vztah dvou osob stejného pohlaví legalizován zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. U jiné těžké újmy není podstatné, že okolnost, již je vyhrožováno, je zákonem upravena, ale to, jaké informace a v jaké podobě a za jakých okolností jsou zveřejňovány. Především je rozhodující i individuální závažnost a hloubka hrozby a jejího dopadu na čest a dobrou pověst, což vychází ze subjektivních poměrů, vztahů a vazeb každého jednotlivce, a proto stejné pohrůžky mohou být podle jejich povahy u různých osob co do svého dopadu odlišné. Zveřejnění takové informace může mít neblahý, zásadně tíživý nebo hanobící účinek zejména na osoby politicky či jinak veřejně činné, obzvláště v případě, když ji taková osoba sama veřejnosti nepřiznala. O tento znak jde tehdy, pokud pachatel neoprávněně hrozí skutečnostmi a způsobením následků, které jsou způsobitelné vážně narušit osobní či rodinné vztahy (srov. rozhodnutí č. 25/2012 Sb. rozh. tr.), proto je podstatná intenzita dopadu takové pohrůžky, obsahuje-li hrozbu zveřejnění osobních nebo intimních okolností dotýkajících se této oblasti.

31. Nejvyšší soud o možnosti naplnění znaku jiné těžké újmy podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku v jednání obviněnému kladeném za vinu neměl pochybnosti, neboť hrozil-li obviněný poškozenému zveřejněním a medializací dokumentace jeho intimního života (lhostejno přitom, zda mělo jít o fotografie, videozáznamy, zvukové nahrávky a zda tyto měly být rozšířeny a zveřejněny tiskem, televizí, prostřednictvím veřejné počítačové sítě, rozhlasem nebo i jinak), už tato skutečnost sama o sobě byla způsobilá uvedený znak základní skutkové podstaty zločinu vydírání naplnit. Zveřejnění uvedených skutečností by u poškozeného jako poslance za komunistickou stranu vedlo k jeho zostuzení a diskreditaci přinejmenším v jeho osobním a rodinném životě a vedle toho by jej mohlo poškodit i v jeho politickém postavení.

32. Pro neurčitost výhrůžek a jejich nekonkrétnost nelze s jistotou tvrdit, jaké konkrétní skutečnosti měly být součástí „diskreditace“. Z okolností, jak byly obviněným poškozenému předkládány, bylo možné dovodit jakékoliv jeho důstojnost hanobící okolnosti, které mohly být směřovány do různých oblastí osobního života poškozeného. Poškozený měl přitom důvod se splnění této pohrůžky obviněným obávat i s ohledem na svůj osobní život, jak bylo výše uvedeno. Cílem obviněného pak bylo zdůraznit jejich intenzitu v působení na poškozeného, aby se podvolil jeho vůli a uhradil mu jím požadovanou finanční částku.

33. Ze všech takto rozvedených důvodů Nejvyšší soud dovolání obviněného považoval jako celek za nedůvodné, v části pak bylo podáno mimo označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Zásadně je však třeba shrnout, že závěry učiněné soudy nižších stupňů ohledně naplnění znaků pokusu zločinu vydírání podle § 21 odst. 1, k § 175 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným, mají podklad v obsahu spisu i zákonné úpravě a na ni navazující judikatuře soudů.

34. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud mohl důvodnost dovolání posoudit na základě odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí a příslušného spisu, z nichž je patrné, že napadená rozhodnutí ani jím předcházející řízení netrpí vytýkanými vadami, dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 33

č. 33

Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku

§ 151 tr. zákoníku.

U trestného činu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku nelze za okolnost znamenající „nebezpečí pro sebe“ považovat obavu řidiče z možných trestních následků jeho účasti na dopravní nehodě.

Pravidlo *nemo tenetur se ipsum accusare*, tedy zákaz donucování k aktivnímu jednání obviněného, jímž by měl osobně přispívat k vlastnímu usvědčení v průběhu trestního stíhání, se v tomto případě neužije. Právní povinnost poskytnout potřebnou pomoc ve smyslu § 151 tr. zákoníku nelze chápat jako nezákonné a neústavní donucování účastníka dopravní nehody k poskytnutí důkazů proti sobě samému.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. 8 Tdo 136/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TDO.136.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. M. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 6 To 110/2018, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 4 T 183/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Opavě ze dne 14. 12. 2017, sp. zn. 4 T 183/2016, byl obviněný P. M. uznán vinným: pod bodem 1) přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, pod bodem 2) přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku. Za to byl podle § 151 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let a šesti měsíců. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu čtyř let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost zaplatit na náhradě škody poškozenému L. D. částku 4 547 Kč, poškozenému A. S. částku

5 690 Kč a poškozené Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra České republiky, pobočky O. a O., částku 1 727 Kč. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená I. D. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byli poškození L. D. a A. S. odkázáni se zbytky svých nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti označenému rozsudku podali odvolání obviněný a státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Opavě. Odvolání obviněného směřovalo proti všem jeho výrokům, státní zástupce brojil v neprospěch obviněného proti výroku o trestu. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 6 To 110/2018, byla obě odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta.

3. Podle skutkových zjištění soudů se obviněný přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a přečinu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku dopustil tím, že

1. dne 13. 3. 2016 ve 20:50 hodin na silnici č. I/11 ve směru jízdy z XY do XY, ve stavu neslučitelném s bezpečným řízením motorových vozidel, po předchozím požití alkoholických nápojů, řídil osobní motorové vozidlo zn. X v XY na ul. XY u areálu společnosti A. H. vlivem své podnapilosti, nepřiměřené rychlosti a nepozornosti narazil do vozidla zn. Y, majitelky I. D. a řízeného L. D., čímž porušil zejména § 5 odst. 1 písm. b), § 5 odst. 2 písm. b) a § 18 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů, vozidlo zn. Y bylo nárazem odhozeno vpravo do silničního příkopu a do oplocení areálu uvedené společnosti, následkem čehož L. D. utrpěl zranění – naražení hlavy a lehké podvrtnutí krční páteře s dobou léčení od 13. 3. 2016 do 28. 3. 2016, spolujedoucí z vozidla zn. Y A. S. utrpěl zranění – podvrtnutí krční páteře s dobou léčení od 13. 3. 2016 do 28. 3. 2016, a následně bez zastavení s ulomeným pravým předním kolem z místa nehody ujel, zanechávaje rycí stopu na vozovce, ve směru na XY a XY, kde byl vypátrán policejní hlídkou poblíž odstaveného vozidla, I. D. způsobil škodu ve výši nejméně 15 000 Kč, na oplocení způsobil společnosti A. H. O., P. I. A. CZ, spol. s r. o., škodu v předběžné výši 10 000 Kč; v době dopravní nehody a řízení vozidla měl v krvi více než 1 g/kg alkoholu,

2. dne 13. 3. 2016 ve 20:50 hodin na silnici č. I/11 v XY na ul. XY, po předchozím požití alkoholických nápojů, ve stavu neslučitelném s bezpečným řízením motorových vozidel, řídil osobní motorové vozidlo zn. X, u areálu společnosti A. H. zavinil dopravní nehodu s vozidlem zn. Y a posádce vozidla zn. Y způsobil zranění, L. D. naražení hlavy a lehké podvrtnutí krční páteře s dobou léčení od 13. 3. 2016 do 28. 3. 2016, a A. S. podvrtnutí krční páteře s dobou léčení od 13. 3. 2016 do 28. 3. 2016 z místa nehody následně, aniž by se zajímal o jejich stav, ujel a byl vypátrán téhož dne kolem 21:23 hodiny policejní hlídkou v XY, okr. O., poblíž

odstaveného havarovaného vozidla, čímž porušil zejména § 47 odst. 2 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 33

4. Proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 6 To 110/2018, podal obviněný P. M. prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání, v němž odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vytkl, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a že skutková zjištění odvolacího soudu jsou v extrémním rozporu s provedeným dokazováním takové intenzity, že tato nesprávnost skutkových zjištění dosahuje ústavněprávní roviny a představuje porušení ústavního práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

5. V podaném dovolání mimo jiné namítl, že skutky specifikované ve výroku o vině se nedovoleně překrývají. Domnívá se, že vytýkané jednání není možné formulovat do dvou obdobných skutků a jeden kvalifikovat podle § 274 odst. 1, 2 tr. zákoníku a druhý podle § 151 tr. zákoníku. Správně by mělo jít o jeden skutek kvalifikovaný podle obou ustanovení v jednočinném souběhu. Konečně setrval na přesvědčení, že těžký stupeň opilosti představuje formu výluky z povinnosti poskytnout potřebnou pomoc. Osoba v těžkém stadiu opilosti představuje pro poškozené při poskytování pomoci daleko větší riziko než případný prospěch. Ani k těmto námitkám se odvolací soud nikterak nevyjádřil. Jeho právní závěr, že zákaz sebeobvinění se nevztahuje na povinnost poskytnout pomoc přivoláním rychlé záchranné služby, hasičů a policie a setrvání na místě nehody, odmítl. Podle obviněného nikdo nesmí být nucen poskytnout důkaz proti sobě, a to ani trestněprávním postihem za neposkytnutí pomoci. Ustanovením čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 2, 3, 4 Listiny nemůže být potlačen jeho čl. 6 odst. 1 a čl. 31. Navíc řidič kolidujícího vozidla musel vědět, že za ním jedoucí vozidlo u nehody zastavuje a potřebnou pomoc poskytne.

6. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání ke shora uvedeným námitkám se vyslovil tak, že je pokládá za námitky podřaditelné pod důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., když se v nich dovolatel domáhal uplatnění tzv. výluk z trestní odpovědnosti. Trestní odpovědnost podle § 151 tr. zákoníku nelze totiž vyvozovat v případě, kdy pomoc nebyla poskytnuta proto, že by to znamenalo nebezpečí pro jejího potenciálního poskytovatele, resp. pro jiného. Okolnosti, na něž obviněný poukázal, tzn. opilost viníka, hrozící odhalení viníka nehody s odkazem na zákaz sebeobviňování a skutečnost, že u poškozených zastavilo jiné vozidlo a jeho řidič potřebnou pomoc poskytl, však pod takové nebezpečí podřadit nelze. Uvedl, že pro spáchání trestného činu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku není rozhodné, jaké důsled-

ky mělo nesplnění této povinnosti pro postiženou osobu, ani zda pomoc mohl poskytnout někdo jiný. Pachatel se nemůže zbavit odpovědnosti za neposkytnutí pomoci ani tím, že jiná osoba by s jejím poskytováním eventuálně mohla započít. Zvlášť pokud si ani neověří, zda skutečně jiný řidič u nehody zastaví a zejména na jaké úrovni lze očekávat pomoc od tohoto jiného řidiče, zda disponuje lékárníčkou, mobilním telefonem, aby mohl zavolat odbornou pomoc, jakého je věku a fyzických dispozic, aby mohl manipulovat s poškozenými, atd. Ani opilost v té míře, jaká byla zaznamenána u obviněného, který byl přes způsobenou dopravní nehodu pod vlivem alkoholu schopen po několik kilometrů i po nehodě řídit motorové vozidlo a před vlastní nehodou řídit vozidlo poměrně vysokou rychlostí, nemůže být faktorem, který by vyloučil trestní odpovědnost pachatele z důvodu nebezpečí hrozícího jiným osobám. I přes vlastní opilost byl totiž obviněný nepochybně schopen zmapovat situaci na místě nehody, poskytnout pomoc v případě zaklínění osob v havarovaném vozidle, zvlášť při hrozbě vznícení vozidla, telefonicky zavolat další pomoc a případně provést jednoduché akutní zdravotnické úkony, např. za účelem vytažení zapadlého jazyka, zastavení krvácení. Samozřejmě by nebylo možno požadovat, aby obviněný pod vlivem alkoholu odvezl osobně automobilem zraněné osoby k lékaři, čímž by nepochybně vystavil velkému nebezpečí nejen zachraňované, ale i další osoby.

7. Za okolnost znamenající nebezpečí pro sebe, při němž řidič dopravního prostředku není povinen poskytnout osobě, která při nehodě, na které měl účast, utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, nelze podle státního zástupce považovat nebezpečí ztotožnění a případného následného trestního stíhání řidiče dopravního prostředku, který dopravní nehodu zavinil, a to ani za užití odkazu na ústavně zaručené právo nebýt donucován k sebeobvinění. Právní povinnost poskytnout potřebnou pomoc nemůže být zjednodušeně chápána jako nezákonné a neústavní donucování pachatele dopravní nehody k poskytování důkazů proti sobě samému. Zmíněné ústavní právo vyplývá z čl. 37 odst. 1, čl. 40 odst. 2, 3 a 4 Listiny, dále z čl. 6 odst. 1, 2 a 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 14 odst. 2 a 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Původně koncipovaný zákaz donucování jiného k sebeobvinění vynucováním vlastní usvědčující výpovědi je v důsledku vývoje právní praxe chápán v širším rozsahu tak, že ani jiné důkazy není nikdo povinen proti sobě poskytovat. Vždy se však jedná o nedobrovolné poskytování důkazního podkladu proti sobě v důsledku donucování, tzn. aktivního konání ze strany orgánů veřejné moci. To není možné zaměňovat s objektivně nastalými skutečnostmi, nadto v důsledku jednání samotné osoby, jež má být údajně neoprávněně donucována, a v důsledku toho jemu vzniklou právní povinností, která má předcházet vzniku dalších škod, resp. směřovat k odstranění a minimalizaci škod již nastalých, zvlášť pokud jde o škody na zdraví, které je rovněž jako právo na život a zdraví člověka ústavně chráněno.

III. Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Shledal však, že dovolání obviněného je zjevně neopodstatněné.

č. 33

IV. Důvodnost dovolání

9. Nejvyšší soud poté, co se vypořádal se skutkovými námitkami dovolatele, stran právního posouzení skutků konstatoval, že skutková zjištění soudů spolehlivě odůvodňují závěr, že obviněný svým jednáním naplnil znaky přečinů ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku. Tím, že pod vlivem návykové látky, s hladinou alkoholu v krvi více než 1 g/kg, řídil motorové vozidlo, při jízdě narazil do jiného vozidla, jehož osádce tím způsobil zranění, vykonával ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, činnost, při které by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, způsobil dopravní nehodu a jinému ublížil na zdraví. Tím, že posléze, ačkoliv viděl, že narazil do jiného jedoucího vozidla a odhodil je do příkopu, pokračoval bez dalšího v jízdě, jako řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytl osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak mohl učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Obviněnému nic nebránilo v tom, aby zastavil, přesvědčil se o následcích svého jednání a v návaznosti na to učinil odpovídající kroky, ať už v podobě fyzické pomoci poškozeným, či přivolání pomoci (sanitní vůz, policie) na místo. Sám žádná zranění neutrpěl, evidentně nepotřeboval vyhledat bezodkladné lékařské ošetření, tudíž jej nic neopravňovalo k tomu, aby od nehody ujel.

10. Akceptovat proto nelze ani tvrzení obviněného o existenci výluky z povinnosti poskytnout potřebnou pomoc, argumentoval-li v této souvislosti těžkým stupněm opilosti či okolností, že jako řidič kolidujícího vozidla musel vědět, že za ním jedoucí vozidlo u nehody zastavuje a potřebnou pomoc poskytnete.

11. Argumentace těžkým stupněm opilosti představujícím formu výluky z povinnosti poskytnout potřebnou pomoc neobstojí s ohledem na aktuálně zjištěné chování obviněného a míru jeho ovlivnění alkoholem. Evidentně nelze hovořit o těžkém stupni opilosti, představující pro poškozené při poskytování pomoci daleko větší riziko než případný prospěch, jak dovozuje obviněný. Byl-li obviněný i přes způsobenou dopravní nehodu pod vlivem alkoholu schopen i nadále po

několik kilometrů řídit motorové vozidlo, byl by nepochybně způsobilý přiměřeně zareagovat i na místě činu a poskytnout adekvátní pomoc ať už ve fyzické podobě provedením jednoduchých zdravotnických úkonů, či přivoláním již dříve zmiňované pomoci. Podle konstantní judikatury skutečnost, že pachatel po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytl pomoc osobě, která při nehodě utrpěla újmu, a místo nehody opustil proto, že jeho rozhodování bylo ovlivněno silnou opilostí (převážily jeho vlastní zájmy nad zájmem o osud poškozeného), avšak nešlo o stav, jenž by bylo možno označit za nepřičetnost, nevylučuje jeho trestní odpovědnost za trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku (viz rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 8. 2000, sp. zn. 4 To 437/2000, uveřejněný pod č. 9/2002 Sb. rozh. tr.). Vzhledem k tomu, že v řízení žádné pochybnosti o přičetnosti obviněného nevystaly, nutno jeho námitky, jimiž brojí proti závěru o své trestní odpovědnosti za přečin podle § 151 tr. zákoníku, odmítnout.

12. Stejně tak nutno odmítnout jako nevěcný jeho argument, že „musel vědět, že za ním jedoucí vozidlo u nehody zastavuje a potřebnou pomoc poskytne“. Vždyť obviněný sám se o takové možnosti nepřesvědčil, neověřil, zda skutečně jiný řidič u nehody zastaví, a nezískal žádný poznatek o tom, zda a nakolik bude způsobilý poskytnout potřebnou pomoc. V souladu s ustálenou judikaturou je zde k připomenutí, že pro spáchání přečinu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku není rozhodné, jaké důsledky mělo nesplnění této povinnosti pro postiženou osobu, ani zda pomoc mohl poskytnout někdo jiný (k tomu rozhodnutí uveřejněné pod č. 4/1969 Sb. rozh. tr.).

13. Odvolací soud taktéž správně poznamenal, že nebezpečím ve smyslu § 151 tr. zákoníku není myšleno nebezpečí případného trestního stíhání. Neposkytnutí pomoci člověku, který utrpěl újmu na zdraví při dopravní nehodě, na níž měl pachatel účast, je v rozporu se základními principy občanského soužití a humanity a jako takové nemůže být „omluveno“ poukazem na zásadu zákazu nucení k sebeobviňování (bod 15., str. 8–9 usnesení odvolacího soudu).

14. Za okolnost znamenající nebezpečí pro sebe, při němž řidič dopravního prostředku není povinen poskytnout osobě, která při nehodě, na které měl účast, utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, nelze ani podle dovolacího soudu považovat nebezpečí ztotožnění a případného následného trestního stíhání řidiče dopravního prostředku, který dopravní nehodu zavinil, a to ani se zřetelem na ústavně zaručené právo nebýt donucován k sebeobvinění (k tomu shodně též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1600).

15. Jak vyplývá mimo jiné i ze stanoviska Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10, ústavně zaručené právo nebýt donucován k sebeobvinění, tedy předložit proti sobě důkaz pod donucením, je dovozováno z čl. 37 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listiny“), který zakotvuje právo každého

odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké, a speciálně z čl. 40 odst. 4 Listiny, jenž přiznává právo odepřít výpověď obviněnému, přičemž tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. Toto pravidlo, umožňující obviněnému neusvědčovat svou výpovědí sám sebe, bylo do českého ústavního pořádku, podobně jako do ústavních předpisů mnoha vyspělých demokratických států, zavedeno po vzoru Pátého dodatku americké ústavy z roku 1791 a je pokládáno za součást tzv. Bill of Rights. Doslovný text tohoto ustanovení („*no person shall ... be compelled in any criminal case to be a witness against himself*“ – „nikdo nesmí být v trestní věci donucován k tomu, aby vystupoval jako svědek proti sobě“) byl původně interpretován v úzkém slova smyslu tak, že zákaz donucení se vztahuje toliko k výslechu obviněného (podezřelého) nebo k jiné slovní komunikaci s obviněným. Teprve v dalším vývoji judikatury v USA a v evropských zemích došlo k rozšíření interpretace tohoto ustanovení tak, že obviněný nesmí být donucován nejen k výpovědi, ale ani k jinému aktivnímu jednání, jímž by přispíval k obstarávání důkazů proti sobě. V právní науce je toto pravidlo vyjádřeno latinskou formulí „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ („nikdo není povinen sám sebe obviňovat“, viz odlišné stanovisko k nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. III. ÚS 655/06, které připojil soudce Jan Musil).

16. Za aktivní jednání se v zahraniční judikatuře považuje např. napsání rukopisného textu (zkoušky písma) k písmoznalecké identifikaci, chůze a jiné motorické zkoušky sledující koordinaci pohybů při tzv. ambulatním vyšetření příznaků opilosti, plnění úkolů souvisejících s vyšetřovacím pokusem (srov. § 104c odst. 4 tr. ř.). K provedení vyjmenovaných úkonů může být obviněný vyzván, eventuálně též předvolán či předveden, nesmí k nim však být jakkoliv donucován, nevymáhaje možnost uložení pořádkové pokuty.

17. Pro věc významný je pak podle závěrů obsažených v označeném stanovisku Ústavního soudu především názor, který k právu mlčet a neobviňovat sebe samého zastává Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Podle jeho ustálené judikatury patří právo nevypovídat a právo nepřispívat k obvinění proti sobě samému k obecně uznávaným mezinárodním principům, které – ačkoliv nejsou v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) výslovně zmíněny – jsou samou podstatou pojmu spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy. Právo nepřispívat k vlastnímu obvinění předpokládá, že státní orgány se snaží prokázat vinu obžalovaného, aniž by používaly důkazní materiály získané donucením nebo pod nátlakem proti vůli obviněného. V tomto směru je toto právo úzce svázáno s presumpcí nevinu (čl. 6 odst. 2 Úmluvy). Uplatňování zásady *nemo tenetur* má chránit obviněného před bezprávným donucováním ze strany státních orgánů a tím přispívat k zabránění vzniku justičních omylů a k zajištění spravedlivého procesu (viz rozsudek ESLP ve věci Saunders proti Velké Británii č. 19187/91, ze dne 17. 12. 1996, rozsudek ve věci Heaney a McGuinness

proti Irsku č. 34720/97, ze dne 21. 12. 2000, rozsudek ve věci J. B. proti Švýcarsku č. 31827/96, ze dne 3. 5. 2001, a další). ESLP na druhou stranu připouští, že právo mlčet a právo neobviňovat sebe sama nejsou práva absolutní a je možno je omezit určitým stupněm nátlaku, který však nesmí být „abuzivní“.

18. Ve spojitosti s právem nebýt nucen obviňovat sebe samého ESLP zmiňuje dvě další jednotlivá práva, která v širším smyslu tvoří jeho podstatu, právo nebýt nucen k doznání (právo mlčet) a právo nebýt nucen přispět k vlastnímu obvinění jiným způsobem než výpovědí (objektivními či věcnými důkazy). Současně dodává, že právo neusvědčovat sám sebe je primárně spojeno s respektováním vůle obviněné osoby nevypovídat. Různý režim získávání důkazů z hlediska práva neusvědčovat sám sebe se opírá o odlišný charakter výpovědi a uvedených důkazů. Posledně jmenované existují objektivně, nezávisle na vůli obviněného, při jejich opatřování je sice postupováno proti vůli obviněného, nevyžaduje se však po něm jeho aktivní součinnost, ale pouze strpění donucovacích úkonů. Naproti tomu výpověď, slovo, neexistuje objektivně, nezávisle na vůli obviněného, a lze je získat jen proti vůli obviněného, je-li tato zlomena fyzickým nebo psychickým donucením, tj. jen když se poníží důstojnost člověka jako svobodné bytosti (srov. REPÍK, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. 1. vydání. Praha: Orac, 2002, s. 187).

19. Pravidlo *nemo tenetur* je tudíž vždy třeba vykládat tak, že je zakázáno donucování k aktivnímu jednání obviněného, jimž by měl osobně přispívat k vlastnímu usvědčení. Nejřetelněji je současné pojetí principu *nemo tenetur* vyjádřeno v rezoluci XV. Mezinárodního kongresu trestního práva, kde se praví: „Nikdo není povinen přispět aktivním způsobem, přímo či nepřímo, k vlastnímu odsouzení“ (k tomu viz odlišné stanovisko k nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. III. ÚS 655/06, které připojil soudce Jan Musil).

20. Je-li třeba pravidlo *nemo tenetur* chápat jako aktivní jednání obviněného, jimž by měl osobně přispívat k vlastnímu usvědčení, typicky v průběhu trestního řízení, pak právní povinnost poskytnout potřebnou pomoc nemůže být zjednodušeně chápána jako nezákonné a neústavní donucování pachatele dopravní nehody k poskytování důkazů proti sobě samému. Jak výstižně uvedl státní zástupce, o takové situaci nelze hovořit tam, kde to byla sama osoba, která svým jednáním zavdala důvod ke vzniku právní povinnosti, která má předcházet vzniku dalších škod, resp. směřovat k odstranění a minimalizaci škod již nastalých, zvláště jde-li o škody na zdraví, které je ústavně chráněno (právo na život, právo na ochranu zdraví, jak o tom hovoří i odvolací soud v bodě 15. str. 8 usnesení odvolacího soudu).

21. Dovolací soud konečně nesdílí ani přesvědčení obviněného, že vytýkané protiprávní jednání bylo chybně formulováno jako dva samostatné skutky. Neztotožňuje se s jeho názorem, že správně měl být učiněn právní závěr, že se přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zá-

koníku dopustil v jednočinném souběhu s přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zákoníku, resp. že jedním skutkem naplnil znaky dvou trestných činů.

č. 33

22. V teorii přichází v úvahu dělení souběhu trestných činů, o něž v posuzovaném případě jde, na souběh jednočinný (konkurence ideální) a vícečinný (konkurence reálná) podle toho, zda více trestných činů bylo spácháno jedním skutkem, nebo více skutky, a dále na souběh stejnorodý a nestejnorodý podle toho, zda jde o více trestných činů téže skutkové podstaty, nebo o více trestných činů různých skutkových podstat. Zabývat se otázkou souběhu trestných činů znamená především ujasnit si, co to je skutek, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků. Vícečinný souběh předpokládá více skutků (samostatných útoků) a každý z nich se posuzuje jako samostatný trestný čin. Naproti tomu při jednočinném souběhu jde o skutek jediný. Pojem skutek je třeba odlišovat od pojmu trestný čin. Každý trestný čin (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku) musí být vždy i skutkem, ale ne každý skutek je vždy trestným činem (může být např. přestupkem nebo jiným správním deliktem, popř. i jednáním trestněprávně bezvýznamným).

23. V daných souvislostech je zapotřebí připomenout obsah pojmu „skutek“. Přestože jej trestněprávní předpisy (hmotněprávní ani procesněprávní) nedefinují, teorie i praxe soudů vychází z názoru, že podstatu skutku tvoří jednání pachatele a následek tímto jednáním způsobený, který je relevantní z hlediska trestního práva hmotného (viz přiměřeně rozhodnutí č. 64/1973 Sb. rozh. tr.). Jednáním je projev vůle pachatele ve vnějším světě, který může spočívat v konání nebo v opomenutí. Jen takové děje, které jsou jednáním, lze v trestním řízení dokazovat a právně kvalifikovat a jen jednáním může být způsoben následek významný pro trestní právo. Následek spočívá v porušení nebo ohrožení hodnot (zájmů, vztahů) chráněných trestním zákonem (tj. života, zdraví, osobní svobody, majetku atd.) a jako znak některého jednotlivého, individuálního trestného činu ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky (akty) do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 8/1985 a č. 1/1996-I. Sb. rozh. tr.).

24. S pojmem „skutek“ nezbytně souvisí hmotněprávní pojem „jednota skutku“. Jednota skutku je rozhodující pro určení, zda jde o souběh jednočinný (pachatel jedním skutkem spáchá více trestných činů), nebo vícečinný (pachatel více skutky spáchá více trestných činů). Jednotu skutku lze také vyjádřit tím způsobem, že dva nebo více trestných činů má alespoň zčásti společné jednání. Jde-li o více způsobených následků významných z hlediska trestního práva hmotného, jde o jeden skutek tehdy, jestliže všechny následky byly způsobeny alespoň zčásti jedním jednáním, rovněž významným z hlediska trestního práva hmotného (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 5/1988 Sb. rozh. tr.).

25. Podle Nejvyššího soudu jednání obviněného nutno vnímat jako dva samostatné skutky. V daném případě byl jednáním spočívajícím v řízení motorového

vozidla ve stavu vylučujícím způsobilost je řídit, při němž došlo k dopravní nehodě a k ublížení na zdraví, ohrožen zájem na ochraně života, zdraví a majetku a porušen zájem na ochraně zdraví a majetku; jednáním spočívajícím v ujetí od způsobené nehody bez poskytnutí pomoci poškozeným pak byl ohrožen zájem na ochraně života a zdraví. Zaviněné jednání spočívající v řízení motorového vozidla ve stavu vylučujícím způsobilost je řídit, při němž byla způsobena dopravní nehoda a bylo ublíženo na zdraví, bylo kauzální pro následek obsažený ve skutkové podstatě podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku; zaviněné jednání spočívající v ujetí od způsobené nehody bez poskytnutí pomoci poškozeným bylo kauzální pro následek obsažený ve skutkové podstatě podle § 151 tr. zákoníku. Z popisu skutkového děje v rozsudku soudu prvního stupně je zřejmé, že na jednání obviněného je zapotřebí nahlížet jako na dva samostatné skutky naplňující dva různé delikty, mezi nimiž je vztah souběhu, a to vícečinného nestejnorodého. Obviněný dvěma skutky porušil nebo ohrozil více zájmů chráněných trestním zákoníkem; dvěma skutky spáchal více trestných činů různých skutkových podstat. Ostatně i podle ustálené judikatury, je-li pachatel stíhán obžalobou proto, že jako řidič motorového vozidla při dopravní nehodě způsobil jinému z nedbalosti újmu na zdraví a potom této osobě neposkytl potřebnou pomoc, jde o dva samostatné skutky. O každém z těchto skutků je nutno rozhodnout samostatným výrokem (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 8/1984 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2013, sp. zn. 5 Tdo 578/2013, aj.).

26. Vzhledem k tomu, že dovolání obviněného je jako celek zjevně neopodstatněné, Nejvyšší soud je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Učinil tak v neveřejném zasedání za splnění podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 63

Č. 63

Rozhodčí doložka, Neplatnost právního úkonu
§ 7 zákona č. 216/1994 Sb., § 41 obč. zák.

Týká-li se důvod neplatnosti toliko části rozhodčí doložky, již lze oddělit od zbytku rozhodčí doložky, je neplatná pouze (důvodem neplatnosti dotčená) část rozhodčí doložky.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 31 Cdo 3534/2019, ECLI:CZ:NS:2020:31.CDO.3534.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované a společnosti Sanap Kostelec s. r. o. ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 4 Cmo 136/2016, a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 9. 3. 2016, č. j. 37 Cm 110/2012-131, zamítl žalobu, kterou se žalobci domáhali zrušení rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem JUDr. D. M., sp. zn. 07 R 130/2012, ze dne 25. 3. 2012 (výrok pod bodem I), rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky pod body II a IV) a rozhodl o vrácení zálohy na znalečné ve výši 5 000 Kč žalované (výrok pod bodem III).
2. Soud prvního stupně zjistil, že „smlouvou o půjčce uzavřenou mezi společností P., jako věřitelem, na straně jedné a společností K., coby dlužníkem, na straně druhé s přístupujícím dlužníkem O. P. se věřitel (žalovaná) zavazuje půjčit dlužníkovi [žalobkyni a)] peněžní prostředky v celkové výši 4 234 000 Kč“. Smlouva je datována dnem 27. 9. 2011 a podepsána všemi zúčastněnými.
3. Z obsahu čl. 5 bodu 5.1 smlouvy o půjčce soud zjistil, že v této věci rozhodující JUDr. D. M. byl vzájemnou dohodou smluvních stran určen jako jimi zvolený rozhodce.
4. Námitku žalobců, že na předmětné smlouvě o půjčce nebyly podpisy oprávněných osob, měl soud za vyvrácenou zjištěními učiněnými ze znaleckého po-

sudku znalce v oboru písmoznalectví p. O. V., podle nichž originály sporných podpisů jednatelů společnosti J. M. a M. K. jsou vlastnoručními podpisy obou jmenovaných.

č. 63

5. K odvolání žalobců Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 2. 2017, č. j. 4 Cmo 136/2016-183, změnil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 3. 2016, č. j. 37 Cm 110/2012-131, ve výroku pod bodem I tak, že se rozhodčí nález sp. zn. 07 R 130/2012 ze dne 25. 3. 2012 vydaný rozhodcem JUDr. D. M. zrušuje (výrok pod bodem I), ve výroku pod bodem III a IV tak, že žalovaná je povinna zaplatit českému státu na účet Krajského soudu v Hradci Králové na náhradu nákladů 190 Kč (výrok pod bodem III) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky pod body II, IV a V).

6. Odvolací soud vyšel ze soudem prvního stupně zjištěného skutkového stavu, který doplnil o svá skutková zjištění a svůj závěr o skutkovém stavu. Odvolací soud z čl. 5 bodu 5.1 smlouvy o půjčce zjistil, že se smluvní strany dohodly, že pravomoc k řešení veškerých sporů o nárocích, které přímo nebo odvozeně vznikly z této smlouvy, jejího zajištění nebo v návaznosti na ni, včetně otázek platnosti smlouvy, má podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“), v jednoinstančním písemném rozhodčím řízení, kdy rozhodčí nález bude vydán bez odůvodnění, samostatně kterýkoliv z rozhodců, kterému žalobce doručí žalobu. Rozhodčí řízení se bude konat v sídle rozhodců nebo tam, kde rozhodce určí. Rozhodci pro tento účel jsou: JUDr. V. P., advokát ..., JUDr. D. M., advokát ..., Mgr. M. J., advokát ... Pro případ, že by žádný z uvedených rozhodců nebyl ochoten nebo nemohl funkci rozhodce přijmout či vykonávat, dohodly se smluvní strany na náhradním způsobu určení rozhodce tak, že jediný rozhodce bude určen věřitelem ze seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou. Rozhodčím nálezem ze dne 25. 3. 2012, sp. zn. 07 R 130/2012, vydaným rozhodcem JUDr. D. M., bylo žalobcům uloženo zaplatit žalované ve výrocích nálezu uvedené částky s úroky z prodlení spolu s náhradou nákladů řízení.

7. S odkazem na obsah článku 5 smlouvy o půjčce odvolací soud uzavřel, že zatímco oprávnění vybrat si pro případný spor kteréhokoliv z rozhodců vyjmenovaných ve smlouvě svědčí oběma smluvním stranám, oprávnění k výběru rozhodce *ad hoc* ze seznamu advokátů svědčí pouze věřiteli a nikoli již dlužníku. Podle odvolacího soudu jestliže rozhodčí smlouva obsahuje ujednání, jímž strany určují počet i osoby rozhodců nebo stanoví způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny, musí ve vztahu ke všem v úvahu připadajícím rozhodcům vyhovovat § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení; jinak řečeno, každý rozhodce *ad hoc*, jehož strany povolaly v případě majetkového sporu k rozhodnutí, musí být určen transparentně. Tento požadavek je odůvodněn tím, že rozhodčí nález nebo usnesení vydané kterýmkoliv z určených rozhodců by neměly trpět nedostatkem vykonatelnosti proto, že rozhodčí smlouva je neplatná, a rozhodce tak neměl pra-

vomoc ve věci rozhodovat. Z toho podle odvolacího soudu vyplývá, že netransparentnost určení jen některých rozhodců *ad hoc* způsobuje (absolutní) neplatnost rozhodčí smlouvy v celém rozsahu, i když se smluvní strany dohodly způsobem předpokládaným v § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení také na jednom nebo více rozhodcích jmenovitě. Přijetí názoru o částečné neplatnosti ujednání o určení rozhodců by vnášelo nejistotu do právních vztahů účastníků rozhodčího řízení, neboť vykonatelnost rozhodčího nálezu nebo usnesení by závisela na tom, který z rozhodců *ad hoc* o majetkovém sporu rozhodne (k tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 174/2004, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014).

8. Na základě výše uvedeného dospěl odvolací soud k závěru, že posuzovanou rozhodčí smlouvu nelze považovat za platné sjednanou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala dovolání žalovaná spolu se společností S. K. Společnost S. K. (dále jen „společnost S.“) nebyla v původním řízení účastníkem řízení, ale jelikož došlo k rozdělení žalované formou odštěpení sloučením, došlo k odštěpení části jmění žalované, které přešlo na společnost S. jako na nástupnickou společnost. Na společnost S. přešla pohledávka za žalobkyní a) v rozsahu id. 1/2 (jedné poloviny), tj. ve výši 1 000 000 Kč s příslušenstvím a odpovídajícím podílem na právu na zajištění pohledávky z titulu smlouvy o půjčce ze dne 27. 9. 2011.

10. Dovolatelky se domnívají, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, přičemž toto rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, jež je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, a současně na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Touto otázkou podle dovolatele je, zda rozhodčí smlouvu (doložku), mající náležitosti podle § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, ve znění účinném do 31. 3. 2012, posuzovat z hlediska její (ne)platnosti oddělitelně, či nikoliv. Dovolatelky se domnívají, že odvolací soud nesprávně zhodnotil pravomoc stranami výslovně dohodnutého rozhodce k vydání rozhodčího nálezu a rovněž odvolací soud nesprávně zhodnotil absolutní a částečnou neplatnost rozhodčí doložky, a to ve vztahu ke jmenovitě určeným rozhodcům.

11. Dovolatelky citovaly rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014, ze dne 9. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2505/2014, ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2752/2015, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016.

12. Podle dovolatelek rozhodnutí sp. zn. 26 Cdo 2752/2015 rozšiřuje právní závěr o absolutní neplatnosti rozhodčí doložky jako celku (vyjádřený např. v roz-

hodnutích sp. zn. 21 Cdo 174/2014 a 33 Cdo 2504/2014) i na případy, kdy „platně určení“ rozhodci stáli vertikálně nad „neplatně určenými“ rozhodci, což je však v rozporu se závěry novější judikatury, konkrétně s rozhodnutím sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, které důsledně horizontalitu a vertikální ujednání způsobu určení rozhodců diferencuje a připouští oddělitelné posouzení neplatnosti pouze části rozhodčí doložky. Dovolatelky mají za to, že rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 1330/2016 výslovně připouští možnost zkoumání částečné neplatnosti ujednání o určení rozhodců, v čemž stojí v protikladu k rozhodnutí sp. zn. 26 Cdo 2752/2015. Podle dovolatelek tak nelze v nyní souzené věci automaticky dovozovat neplatnost celé rozhodčí doložky, neboť JUDr. D. M. nebyl k rozhodnutí ve věci povolán třetí osobou, nýbrž byl pro rozhodnutí ve věci samé sjednán stranami smlouvy; pouze ve zvláštních případech mohl spor rozhodnout někdo jiný. V posuzované věci tak podle dovolatelek „platně určení“ rozhodci stáli vertikálně nad „neplatně určenými“ rozhodci, a je tak třeba jednotlivá ujednání rozhodčí doložky posoudit oddělitelně s tím, že případná neplatnost ujednání o náhradně určených rozhodcích, kteří stojí vertikálně pod jmenovitě určenými rozhodci, nezpůsobuje neplatnost rozhodčí doložky jako celku.

13. Dovolatelky navrhly, aby Nejvyšší soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje. Pro případ, že Nejvyšší soud zhodnotí, že nejsou splněny předpoklady pro změnu rozsudku odvolacího soudu, navrhly, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

14. Žalobci ve vyjádření k dovolání považují rozhodnutí odvolacího soudu za správné, a dovolání žalované tudíž za nedůvodné. Podle žalobců nemůže být společnost S. dovolatelem, neboť u této obchodní korporace nebylo rozhodnuto o připuštění do řízení na straně žalované, a není tak účastníkem soudního řízení. Dovolání společnosti S. by tedy mělo být odmítnuto jako podané zjevně neoprávněným subjektem.

15. K dovolání žalované žalobci uvedli, že sjednaná rozhodčí doložka je absolutně neplatná podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), neboť účastníky nebyla sjednána transparentní pravidla, podle nichž má dojít k výběru osoby rozhodce, a tudíž vydaný rozhodčí nálezný není a nikdy nebyl způsobitelným exekucí. Žalobci navrhli, aby dovolání bylo odmítnuto.

16. Žalovaná v doplnění dovolání upozornila na nálezný ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 1336/18, v němž Ústavní soud ve skutkově obdobné věci rozhodl odlišně než odvolací soud.

17. Po podání dovolání zjistil Krajský soud v Ústí nad Labem jako insolvenční soud usnesením ze dne 18. 9. 2018, č. j. KSUL 70 INS 14129/2018-A-9, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 18. 9. 2018 v 8.15 hodin, úpadek dlužníka O. P. (výrok pod bodem I) a povolil řešení úpadku oddlužením (výrok pod bodem II).

Okamžikem zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku bylo dovolací řízení v této věci ve vztahu k žalobci b) přerušeno, o čemž Nejvyšší soud usnesením ze dne 12. 9. 2019, č. j. 23 Cdo 4164/2017-342, vyrozuměl účastníky řízení. Nejvyšší soud pokračoval v řízení ve vztahu k žalobkyni a).

III. Přípustnost dovolání

č. 63

18. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (článek II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“).

19. Tříčlenný senát číslo 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, při posuzování otázky, zda lze dospět k závěru o částečné neplatnosti rozhodčí doložky z hlediska ujednání o určení rozhodce ve smyslu § 41 obč. zák., zjistil, že tato otázka je řešena v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu rozdílně (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2752/2015, či ze dne 5. 6. 2018, sp. zn. 20 Cdo 592/2018, které jsou v rozporu se závěry obsaženými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, a ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4543/2017).

20. Z tohoto důvodu senát č. 23 rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

21. Nejvyšší soud nejprve posuzoval, zda je dovolání přípustné.

22. Podle § 236 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

23. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se dovolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

24. Nejprve bylo třeba vypořádat se s otázkou, zda je společnost S. oprávněna podat dovolání.

25. Podle § 240 o. s. ř. účastník může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni.

26. Podle § 107a odst. 1 o. s. ř., má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o něž v řízení jde, vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107. Podle odstavce 2 soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány.

27. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2241/2015, vyložil, že „[p]odle § 243b o. s. ř. se v dovolacím řízení § 107a o. s. ř. nepoužije. Soud tedy může návrhu žalobce podanému podle § 107a o. s. ř. vyhovět jen tehdy, byl-li podán za řízení, tedy před vyhlášením (vydáním) rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se řízení končí (viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. ledna 2004, sp. zn. 9 Cmo 568/2003, publikované v časopisu Soudní judikatura ročník 2004, sešit 5, pod č. 87). Byl-li návrh dle § 107a o. s. ř. podán po vydání rozhodnutí odvolacího soudu, dovolací soud k němu nepřihlíží (§ 41a odst. 3 o. s. ř.)“.

28. Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podaly dva subjekty, žalovaná a společnost S. jakožto tvrzený procesní nástupce žalované. Žalobkyně návrh na procesní nástupnictví podle § 107a o. s. ř. v řízení před odvolacím soudem nečinila a ze shora uvedených důvodů o procením nástupnictví na straně žalované podle § 107a o. s. ř. nemůže rozhodnout ani dovolací soud. Jelikož dovolání může podat pouze účastník řízení (podle § 240 odst. 1 o. s. ř.), a tím společnost S. není, není dovolání této společnosti subjektivně přípustné.

29. Dovolání žalované ve vztahu k žalobkyni a) je přípustné pro řešení právní otázky, zda v případě posuzování platnosti rozhodčí doložky lze dospět k závěru o její částečné neplatnosti z hlediska ujednání o určení rozhodce ve smyslu § 41 obč. zák. Žalovaná totiž přiléhavě namítá neslučitelnost závěrů obsažených v rozhodnutích Nejvyššího soudu vedených např. pod sp. zn. 26 Cdo 2752/2015 na jedné straně a závěrů obsažených ve věcech vedených pod sp. zn. 20 Cdo 1330/2016 a sp. zn. 20 Cdo 4543/2017 na druhé straně, při řešení otázky, zda je neplatně sjednané ujednání o náhradních způsobech určení rozhodce oddělitelné od platného (primárního) ujednání upravujícího určení rozhodců (podle právní úpravy účinné do 31. 3. 2012).

IV. Důvodnost dovolání

č. 63

30. Podle § 7 zákona o rozhodčím řízení má rozhodčí smlouva zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý (odst. 1). Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce (odst. 2).

31. Odvolací soud dospěl k závěru, že předmětná rozhodčí doložka (viz odst. 6 odůvodnění) je neplatná, neboť určení jen některých rozhodců *ad hoc* způsobuje (absolutní) neplatnost rozhodčí smlouvy v celém rozsahu, i když se smluvní strany dohodly způsobem předpokládaným v § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení také na jednom nebo více rozhodcích jmenovitě. Přijetí názoru o částečné neplatnosti ujednání o určení rozhodců by totiž podle odvolacího soudu vnášelo nejistotu do právních vztahů účastníků rozhodčího řízení, neboť vykonatelnost rozhodčího nálezu nebo usnesení by závisela na tom, který z rozhodců *ad hoc* o majetkovém sporu rozhodne.

32. Uvedenou argumentaci použil Nejvyšší soud v řadě svých rozhodnutí (srov. např. usnesení ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5647/2015, rozsudek ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014, rozsudek ze dne 9. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2505/2014, usnesení ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 4529/2014), přičemž ve skutkově obdobné situaci ji uplatnil např. v usnesení ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2752/2015, či ze dne 5. 6. 2018, sp. zn. 20 Cdo 592/2018.

33. Naopak v usneseních ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, a ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4543/2017, Nejvyšší soud připustil, že týká-li se důvod neplatnosti toliko části rozhodčí doložky, již lze oddělit od zbývající části rozhodčí doložky, může být neplatná toliko (důvodem neplatnosti dotčená) část rozhodčí doložky.

34. Podle § 41 obč. zák., vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.

35. V citovaném ustanovení se promítá obecné pravidlo, podle něhož je na právní úkony nutné hledět spíše jako na platné než jako na neplatné (srov. výslovné znění § 574 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež však v projednávané věci nelze aplikovat *ratione temporis*). Je-li důvodem neplatnosti postižena jen část právního úkonu, má být za neplatnou považována toliko tato (důvodem neplatnosti dotčená) část. Pouze tehdy, vyplývá-li z povahy právního úkonu, z jeho obsahu nebo z okolností, za nichž k němu došlo, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu, je neplatným celý právní úkon. Závěr o (ne)oddělitelnosti (důvodem neplatnosti dotčené) části právního úkonu od zbytku právního úkonu by měl respektovat vůli účastníků právního úkonu.

36. V projednávané věci si účastníci stanovili primární pravidlo pro určení rozhodce, v rámci kterého jmenovitě zvolili tři konkrétní rozhodce, z nichž kterýkoliv je oprávněn rozhodovat v budoucnu vzniklý spor. Pouze jako náhradní pravidlo pro případ, že by žádný z takto zvolených rozhodců nemohl či nechtěl případný spor rozhodnout, byl ujednan eventuelní postup pro výběr jiného rozhodce. Z ujednání účastníků se podává, že pokud dojde k výběru rozhodce podle prvotního pravidla, náhradní postup výběru se neprosadí.

37. Ujednání o náhradním postupu při výběru rozhodce je oddělitelné od primárního pravidla, neboť primární pravidlo může samostatně existovat a prosadit se i bez ujednání o náhradním postupu (jak se ostatně skutečně stalo). Žádné z učiněných skutkových zjištění nezavdává pochybnost o oddělitelnosti ujednání o primárním a o náhradním postupu při výběru rozhodce. Uvedený závěr taktéž respektuje jasně vyjádřenou vůli obou účastníků dohody řešit jejich spory v rozhodčím řízení. Případná neplatnost ujednání o náhradním postupu tak nemůže způsobit (sama o sobě) neplatnost ujednání o primárním výběru rozhodce.

38. Velký senát proto uzavírá, že týká-li se důvod neplatnosti toliko části rozhodčí doložky, již lze oddělit od zbytku rozhodčí doložky, je neplatná pouze (důvodem neplatnosti dotčená) část rozhodčí doložky.

39. K uvedenému závěru se přiklonil i Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 1336/18, zdůrazňuje, že s ohledem na ústavní princip autonomie vůle je nutné chránit vůli stran (projevenou v rozhodčí doložce) v maximální možné míře.

40. Z řečeného se podává, že dovoláním zpochybněný závěr odvolacího soudu, podle něhož neplatnost ujednání o náhradním způsobu určení rozhodce vede k neplatnosti celé rozhodčí doložky (tedy i primárního pravidla o určení rozhodce), není správný.

41. Protože nejsou splněny předpoklady pro to, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.). O dovolání ve vztahu k žalobci b) rozhodne dovolací soud poté, co pominou účinky přerušení řízení.

42. Dovolání společnosti S. Nejvyšší soud podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř. ve vztahu k žalobkyní a) odmítl.

Č. 64

Č. 64

Exekuce, Prodej movitých věcí a nemovitostí
§ 336b odst. 4 písm. b) o. s. ř.

Exekuční soud (soudní exekutor) je z moci úřední (aniž by to namítl povinný, oprávněný nebo další věřitel) oprávněn a povinen přezkoumat, zda exekuční titul ve formě rozhodčího nálezu předložený některým z přihlášených věřitelů za účelem uspokojení v něm uvedené pohledávky byl vydán osobou, která měla pravomoc k jeho vydání, a zda je tento exekuční titul vykonatelný. Jestliže exekuční soud (soudní exekutor) shledá, že exekuční titul ve formě rozhodčího nálezu předložený přihlášeným věřitelem nebyl vydán osobou, která měla pravomoc k vydání rozhodčího nálezu, případně, že rozhodce vůbec neexistuje, nelze pohledávku z takového exekučního titulu uspokojit.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. 20 Cdo 3293/2019, ECLI:CZ:NS:2019:20.CDO.3293.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání přihlášeného věřitele Engineering Trade Systems Limited.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Soudní exekutor Mgr. P. P., Exekutorský úřad L., usnesením ze dne 29. 4. 2019, č. j. 131 EX 11810/16-297, rozvrhl rozdělovanou podstatu ve výši 6 226 667 Kč tak, že se z ní uspokojí pohledávky tímto způsobem:

1. Pohledávka soudního exekutora Mgr. P. P., Exekutorský úřad L., na náhradu nákladů exekuce ve výši 179 908,85 Kč k hotovému zaplacení.
2. Pohledávka oprávněné, pro kterou byla nařízena exekuce ve výši 848 068,77 Kč k hotovému zaplacení (výrok I.).

2. Soudní exekutor dále rozhodl, že k pohledávce přihlášeného věřitele E. T. S. L., se sídlem Česká lidová republika, dokládané rozhodčím nálezem rozhodce D. R. ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. Ro. 03_06/2016-CZ/EN, se nepřihlíží (výrok II.), že přeplatek rozvrhu ve výši 5 198 689,38 Kč bude vyplacen povinné (výrok III.), a určil další náklady oprávněné v exekučním řízení ve výši 19 638,30 Kč (výrok IV.). Soudní exekutor dospěl k závěru, že námitky oprávněné (ze dne 14. 2. 2019) a povinné (ze dne 21. 2. 2019) a návrh na nařízení rozvrhového jed-

nání byly podány opožděně, avšak při přezkumu přihlášky přihlášeného věřitele E. T. S. L. (k návrhu oprávněné a povinné na její popření) zjistil, že rozhodce D. R., který vydal exekuční titul předložený přihlášeným věřitelem E. T. S. L., neexistuje, nepodařilo se mu obstat ani rozhodčí spis, protože příslušný soud sdělil, že takový spis u soudu není založen a rejstříky neprochází, soudnímu exekutorovi se nepodařilo rozhodce ani obeslat, když se mu zásilka vrátila jako nedoručená s tím, že osobu se nepodařilo ztotožnit, a přihlášený věřitel E. T. S. L. na výzvu soudního exekutora dokumenty potřebné pro přezkum přihlášky (zejména rozhodčí smlouvu, směnky a doklady o doručení rozhodčího nálezu povinné) nepředložil. Z těchto důvodů soudní exekutor dospěl k závěru, že přihlášený věřitel E. T. S. L. nedoložil svou přihlášenou pohledávku vykonatelným exekučním titulem a vzhledem k pochybnostem o pravosti předloženého exekučního titulu k jeho přihlášce nepřihlížel.

3. Krajský soud v Plzni k odvolání přihlášeného věřitele E. T. S. L. usnesením ze dne 12. 6. 2019, sp. zn. 15 Co 165/2019, usnesení soudního exekutora potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud zjistil, že usnesení o přiklepu v dražbě bylo vydáno dne 17. 10. 2018 a téhož dne vydal soudní exekutor oznámení o přihláškách, ve kterém byla jako jediná přihlášená pohledávka uvedena pohledávka přihlášeného věřitele E. T. S. L., která nebyla odmítnuta a její pořadí bylo určeno v VIII. skupině. Odvolací soud dospěl k závěru, že lhůta 15 dnů ode dne zveřejnění oznámení pro popření pohledávky a pro uplatnění práva žádat o nařízení rozvrhového jednání svědčí pouze přihlášeným věřitelům, nikoliv oprávněnému a povinnému, kteří mohou podle § 336p odst. 1 občanského soudního řádu uplatněné pohledávky popřít i později. Odvolací soud dále dovodil, že přihlášená pohledávka musí být prokázána listinami, a skutečnost, zda předložené listiny osvědčují tvrzení přihlášeného věřitele, vyhodnocuje soudní exekutor. Vzhledem k tomu, že přihlášený věřitel ani na výzvu soudního exekutora dodatečně požadované listiny nedoložil a ani neodkázal na skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že přihlášená pohledávka existuje, má jeho přihláška takové zásadní vady, proto k ní nelze přihlížet, ani se o ní nerozhoduje a hledí se na ni, jako by nebyla vůbec podána. V projednávané věci jde o takové vady, kterými se soud (soudní exekutor) musí zabývat kdykoliv během řízení, neboť jde o vady, pro které je třeba exekuci zastavit podle § 268 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu kdykoliv během řízení; tomuto režimu musí podléhat i přihláška pohledávky do rozvrhového řízení, nejen exekuční titul.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal přihlášený věřitel E. T. S. L. dovolání. Namítá, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku lhůty k popření přihláše-

né pohledávky co do její pravosti, výše, zařazení do skupiny a pořadí včetně možnosti v téže lhůtě žádat, aby k rozvržení rozdělované podstaty bylo nařízeno jednání. Dovolil-li odvolací soud, že lhůta 15 dnů stanovená § 336b odst. 4 písm. b) občanského soudního řádu se nevztahuje na oprávněného a povinného, proto tyto osoby mohou přihlášené pohledávky popírat kdykoliv, je jeho výklad v rozporu se zákonným zněním a smyslem § 336p občanského soudního řádu; oprávněný i povinný jsou vázáni stejnou 15denní lhůtou k popření přihlášených pohledávek, o čemž musí být poučeni již v dražební vyhlášce. Vzhledem k tomu, že oprávněná požádala o nařízení rozvrhového jednání, na kterém popřela pohledávku přihlášeného věřitele E. T. S. L., dne 14. 2. 2019 (resp. 21. 2. 2019), ačkoliv oznámení o přihlášených pohledávkách bylo vyvěšeno na úřední desce soudního exekutora již dne 17. 10. 2018 a snato dne 2. 11. 2018, byla její žádost opožděná a soudní exekutor jí neměl vyhovět a neměl rozvrhové jednání nařizovat. Dovolatel dále namítá, že jeho přihláška obsahovala všechny zákonem požadované náležitosti, nebyla soudním exekutorem odmítnuta a byla i zveřejněna v oznámení o přihlášených věřitelích a pohledávkách, přihlášený věřitel E. T. S. L. rovněž doložil vykonatelný rozhodčí nález (exekuční titul), čímž bezezbytku splnil svou zákonnou povinnost stanovenou § 336f odst. 3 občanského soudního řádu. Výzva soudního exekutora k doložení dokumentů pro přezkum přihlášky tak byla v rozporu se zákonem, neboť žádný oprávněný subjekt včas pravost pohledávky přihlášeného věřitele E. T. S. L. nepopřel a soudní exekutor k jejímu popření oprávněn nebyl, neboť není subjektem definovaným § 336b odst. 4 písm. b) občanského soudního řádu. Nadto dovolatel zdůrazňuje, že soudní exekutor nemůže přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu, ani při rozhodování o pohledávce vést rozsáhlé dokazování, v tomto případě má účastníka odkázat na podání žaloby podle § 267a odst. 1 občanského soudního řádu. Dovolatel konečně namítá, že oprávněný není oprávněn podat v zákonem stanovené lhůtě podle § 336b odst. 4 písm. b) občanského soudního řádu námitky proti přihlášené pohledávce či žádat nařízení rozvrhového jednání v případě, že jeho pohledávka bude zcela uspokojena bez ohledu na popření či nepopření pohledávky přihlášeného věřitele, tedy za situace, kdy mu nemohla vzniknout žádná újma. K popření jeho pohledávky byla v projednávané věci proto oprávněna pouze povinná, která navrhla konání rozvrhového jednání opožděně až dne 21. 2. 2019, z tohoto důvodu nelze k jejímu návrhu přihlížet. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že usnesení soudního exekutora se zrušuje, případně aby usnesení odvolacího soudu i rozhodnutí soudního exekutora zrušil a věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení.

5. Povinná ve svém vyjádření namítá, že v řízení bylo prokázáno, že pohledávka přihlášeného věřitele E. T. S. L. je fiktivní, když byla doložena rozhodčím nálezelem vydaným neexistujícím rozhodcem na základě směnky, kterou povinná nevystavila, a rozhodčí smlouvy, kterou povinná nikdy neuzavřela, a v řízení nebyly

předloženy. Vzhledem k tomu, že pohledávka přihlášeného věřitele E. T. S. L. je fiktivní a nebyla v řízení doložena, byla její přihláška vadná, a byly tím naplněny důvody pro zastavení exekuce předložené pohledávky; postup soudního exekutora byl tedy v projednávané věci správný. V rámci exekuce totiž nemůže být uspokojena pohledávka, jejíž výkon by byl nepřipustný podle § 268 občanského soudního řádu, a to ani v případě, že jde o přihlášenou pohledávku. Dále namítá, že námítky oprávněné a povinné proti přihlášené pohledávce přihlášeného věřitele E. T. S. L. byly včasné, neboť soudní exekutor v oznámení o přihlášených pohledávkách poučil účastníky řízení podle § 336q odst. 1 občanského soudního řádu, zatímco správně měl účastníky poučit podle § 336q odst. 2 občanského soudního řádu, a z tohoto důvodu lhůta pro popření pohledávky přihlášeného věřitele E. T. S. L. vůbec nezačala běžet. Povinná navrhla, aby dovolací soud dovolání dovolatele odmítl, popřípadě zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené usnesení závisí na vyřešení otázky procesního práva [zda soud (soudní exekutor) je z moci úřední (aniž by to namítl povinný, oprávněný nebo další věřitel) oprávněn a povinen přezkoumat, zda exekuční titul ve formě rozhodčího nálezu předložený některým z přihlášených věřitelů za účelem uspokojení v něm uvedené pohledávky byl vydán orgánem majícím pravomoc k jeho vydání a zda je tento exekuční titul vykonatelný], která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, přezkoumal dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání přihlášeného věřitele E. T. S. L. není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. V exekučním řízení se ve vztahu k samotnému exekučnímu titulu uplatňuje princip, že soud (soudní exekutor) je oprávněn a povinen přezkoumat, zda

exekuční titul byl skutečně vydán osobou mající pravomoc k vydání exekučního titulu a zda je exekuční titul vykonatelný (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3416/2009).

8. Uplatňuje-li se tento princip ve vztahu k samotnému exekučnímu titulu, musí se na základě argumentu *a simili* uplatnit i v případech, kdy soud (soudní exekutor) má pochybnost o tom, zda exekuční titul předložený přihlášeným věřitelem byl vydán osobou oprávněnou a jestli jde o vykonatelný exekuční titul. Při opačném náhledu by totiž došlo k neúnosné situaci, kdy exekuční titul, na jehož základě došlo k zahájení a vedení exekuce, by byl přezkoumáván z moci úřední, zatímco exekuční titul předložený přihlášeným věřitelem za účelem uspokojení v něm uvedené pohledávky v rámci exekuce prodejem nemovitosti povinného by byl přezkoumáván jen ke včasné námitce povinného, oprávněného nebo dalších osob uvedených v § 336b odst. 4 písm. b) o. s. ř. Tím by došlo k nastolení neodůvodněné nerovnováhy při přezkumu exekučních titulů, které mají být v exekuci naplněny a které jsou si navzájem postaveny na roveň. Přihlášený věřitel, jenž svoji pohledávku opřel o exekuční titul, který vydala osoba s nedostatkem pravomoci k jeho vydání, by tak byl neoprávněně zvýhodněn nejen ve vztahu k oprávněnému, ale i k povinnému.

9. V projednávané věci odvolací soud uzavřel (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že přihlášený věřitel E. T. S. L. nedoložil svou přihlášenou pohledávku vykonatelným exekučním titulem, neboť nedoložil ani na výzvu soudního exekutora dokumenty potřebné pro přezkum své přihlášky (zejména rozhodčí smlouvu, směnky a doklady o doručení rozhodčího nálezu povinné) a soudnímu exekutorovi se nepodařilo dohledat ani rozhodce D. R., který vydal exekuční titul přihlášeného věřitele E. T. S. L., nepodařilo se mu obstarat ani rozhodčí spis, neboť dle sdělení příslušného soudu předmětný spis u soudu není založen a rejstříky neprochází, a rozhodce nebylo možné ani obeslat, proto uzavřel, že rozhodce, který vydal exekuční titul pro pohledávku uplatňovanou přihlášeným věřitelem E. T. S. L., neexistuje.

10. Ze shora uvedeného se podává, že soud (soudní exekutor) byl v projednávané věci oprávněn a současně povinen i z moci úřední přezkoumat exekuční titul předložený přihlášeným věřitelem E. T. S. L. za účelem uspokojení jeho údajné pohledávky z takového exekučního titulu při exekuci prodejem nemovité věci povinné, a to stejným způsobem, jako exekuční titul předložený oprávněnou, na jehož základě došlo k zahájení a vedení exekuce. Jestliže soud (soudní exekutor) shledal, že exekuční titul ve formě rozhodčího nálezu předložený přihlášeným věřitelem E. T. S. L. nebyl vydán osobou, která měla pravomoc k vydání rozhodčího nálezu, případně, že rozhodce vůbec neexistuje, nelze pohledávku z takového exekučního titulu uspokojit.

11. Odkazuje-li přihlášený věřitel E. T. S. L. na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. 20 Cdo 4012/2015, je nutné zdůraznit, že z tohoto rozhodnutí se nepodává, že by soud (soudní exekutor) měl pravomoc nebo existenci původce exekučního titulu, který má být realizován při exekuci dražbou nemovitých věcí, zkoumat jen k námitce oprávněného, povinného, případně dalších osob uvedených v § 336b odst. 4 písm. b) o. s. ř. Jde-li o zcela zásadní vadu exekučního titulu, spočívající v nedostatku pravomoci, nebo dokonce v neexistenci rozhodce, jenž měl vydat rozhodčí náleze, musí mít soud (soudní exekutor) právo a povinnost zohlednit takovou vadu kdykoliv během exekuce. Přitom nejde o přezkum pouhé věcné správnosti exekučního titulu, ale o zjištění, zda exekuční titul jako takový obstojí jako podklad pro nucenou realizaci majetku povinného.

12. Namítá-li dovolatel, že rozvrhové jednání v projednávané věci nemělo být nařízeno, neboť návrh na jeho nařízení ze strany oprávněné a povinné byl podán opožděně, není jeho námitka relevantní. Pro závěr, že exekuční titul předložený přihlášeným věřitelem je či není titulem, který by byl vykonatelným titulem ve smyslu § 274 o. s. ř., je posouzení otázky, za jakých podmínek byly podány námitky ze strany oprávněné či povinné, případně nařízeno rozvrhové jednání, nerozhodné. Existuje-li totiž důvod, pro který nelze titul vykonat ve smyslu § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je třeba k němu přihlížet i bez návrhu (§ 269 o. s. ř.). Dovolací soud nadto dodává, že v projednávané věci soudní exekutor námitky podané oprávněnou a povinným posoudil jako opožděné (viz str. 3 jeho rozhodnutí), rozvrhové jednání nařídil „s přihlédnutím ke skutečnostem, které v řízení vyšly najevo“ a v jeho rámci umožnil přihlášenému věřiteli E. T. S. L. vyjádřit se a předložit dokumenty svědčící o pravosti jím předloženého exekučního titulu. Soudní exekutor tak postupoval správně, v souladu se shora uvedenými závěry dovolacího soudu.

13. Konečně je třeba přisvědčit i závěru soudního exekutora, že pohledávka přihlášeného věřitele E. T. S. L. se neodmítá, ale nepřihlíží se k ní. V projednávané věci totiž soudní exekutor dovodil, že pohledávku přihlášeného věřitele E. T. S. L. dokládající rozhodčí náleze rozhodce D. R. „není možné uznat jako důkaz pro relevantní přihlášku pohledávky věřitele, a to pro pochybnost o jeho pravosti a pro nedostatek pravomoci orgánu, který jej vydal, respektive údajně vydal“, tedy že rozhodčí náleze nebyl pravý a nešlo o titul, který by bylo možné vykonat ve smyslu § 274 o. s. ř. V případě, že by šlo o pohledávku, která by měla být exekvována na základě exekučního titulu oprávněného, byl by dán důvod k zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř. V projednávané věci však šlo o titul pro výkon (exekuci) „rozhodčího nálezu“ předloženého přihlášeným věřitelem E. T. S. L., proto řízení (o jeho pohledávce) nelze zastavit, ale vzhledem k tomu, že tento titul trpí takovými vadami, které by byly důvodem k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je třeba rozhodnout tak, že se k přihlášené pohledávce nepřihlíží.

14. Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné. Protože nebylo zjištěno, že by řízení bylo postiženo některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání přihlášeného věřitele E. T. S. L. podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 64

Č. 65

č. 65

Neplatnost právního úkonu, Způsobilost k právním úkonům
§ 38 odst. 2 obč. zák.

Při posuzování, zda je určitý právní úkon učiněný osobou s duševní poruchou neplatný, je nutné vzít v úvahu všechny okolnosti případu tak, aby se případný závěr o neplatnosti právního úkonu nedostal do rozporu s účelem § 38 odst. 2 obč. zák. (tj. aby nevedl k poškození osoby s duševní poruchou, jejíž ochraně má uvedené ustanovení sloužit), a současně aby nevedl k nepřiměřenému zásahu do práv třetích osob nabytých v dobré víře.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2674/2018, ECLI:CZ:NS:2019:27.CDO.2674.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání V. J. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 14 Cmo 389/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 23. 5. 2016, č. j. 37 Cm 58/2012-153, ve znění usnesení ze dne 26. 5. 2017, č. j. 37 Cm 58/2012-178, zamítl „žalobu“ o určení, že navrhovatel je členem Stavebního bytového družstva Ž. (dále jen „družstvo“) a jediným nájemcem družstevního bytu č. 2, o velikosti 1 + 1, na adrese XY (dále jen „předmětný byt“) [výrok I.], a rozhodl o nákladech řízení a znalečném (výroky II. až IV.).
2. Jde přitom již o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci, když (vyhovující) rozsudek ze dne 15. 5. 2013, č. j. 37 Cm 58/2012-48, Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 4. 6. 2014, č. j. 14 Cmo 456/2013-70, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.
3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:
[1] Manželé F. (jako převodci) a navrhovatel (jako nabyvatel) uzavřeli dne 3. 6. 2003 dohodu o převodu členských práv a povinností v družstvu (dále též jen „první dohoda“); úplatu za členský podíl ve výši 370 000 Kč uhradila za navrhovatele jeho babička M. M.
[2] Družstvo nájemní smlouvou ze dne 18. 6. 2003 přenechalo navrhovateli k užívání (na dobu neurčitou) předmětný byt.

[3] Navrhovatel (jako převodce) a V. J. (dále jen „V. J.“) jako nabyvatel uzavřeli dne 22. 10. 2008 dohodu o převodu členských práv a povinností v družstvu (dále též jen „druhá dohoda“).

[4] Družstvo nájemní smlouvou ze dne 26. 11. 2008 přenechalo V. J. do užívání (na dobu neurčitou) předmětný byt, s účinností od 1. 12. 2008.

[5] Představenstvo družstva schválilo dne 25. 11. 2008 žádost V. J. k přenechání předmětného bytu do podnájmu navrhovateli na dobu určitou, a to od 1. 12. 2008 do 30. 11. 2011.

[6] Rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 21. 11. 2011, č. j. 0 Nc 719/2011-32, byl navrhovatel omezen ve způsobilosti k právním úkonům tak, že není způsobilý nakládat s majetkem, jehož hodnota přesahuje 10 000 Kč, neboť navrhovatel trpí duševní poruchou trvalého rázu (lehkou mentální retardací). Tentýž soud usnesením ze dne 9. 2. 2012, č. j. 4 P 15/2012-39, navrhovateli ustanovil jako opatrovnici jeho matku M. N.

[7] Podle znaleckého posudku vypracovaného MUDr. F. D. navrhovatel trpí duševní poruchou – defektem intelektu v pásmu lehké mentální retardace. Porucha je trvalého rázu bez možnosti zlepšení. Navrhovatel je osobnost infantilní, nezralá, se zvýšenou sugestibilitou, která není schopna samostatně řešit složitější životní situace a řádně hospodařit se svým majetkem.

[8] Ze znaleckého posudku vypracovaného MUDr. T. F. se podává, že navrhovatel trpí genetickým onemocněním, tzv. Downovým syndromem. U navrhovatele se projevuje lehká mentální retardace trvalého rázu, která vznikla v útlém dětství. Schopnost plnohodnotně vnímat obsah a důsledky svého projevu vůle byla v době uzavření obou dohod o převodu členských práv a povinností (3. 6. 2003 a 22. 10. 2008) podstatně snížena.

4. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že dohody ze dne 3. 6. 2003 a 22. 10. 2008 jsou absolutně neplatnými právními úkony podle § 38 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), neboť navrhovatel jednal v duševní poruše a nebyl schopen si uvědomit dosah, resp. následky svého počínání. Navrhovatelova duševní porucha vylučuje dispozice s majetkem značné hodnoty (např. družstevní podíl), neboť takové úkony výrazně převyšují jeho mentální schopnosti. Jeho způsobilost právně jednat „není zcela vymizelá, ale je výrazně omezená“; z těchto důvodů soud prvního stupně návrh zamítl.

5. Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením k odvolání navrhovatele rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku I. tak, že určil, že navrhovatel je členem družstva s právem k nájmu předmětného bytu (první výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý až čtvrtý výrok).

6. Odvolací soud přisvědčil závěru soudu prvního stupně, podle něhož obě dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu jsou neplatnými právními úkony podle § 38 odst. 2 obč. zák. pro duševní poruchu navrhovatele.

7. Nicméně podle odvolacího soudu se soud prvního stupně opomněl zabývat tím, zda navrhovatel nemohl členský podíl v družstvu vydržet za analogické aplikace § 134 obč. zák., „ačkoliv tvrzení navrhovatele k posouzení této otázky směřují“. Podmínkou vydržení je oprávněná držba podle § 130 obč. zák. a uplynutí stanovené doby, po kterou má držitel věc v nepřetržité držbě. Odvolací soud – cituje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 1378/2006 – zdůraznil, že aby mohlo dojít k vydržení členského podílu, musí se držitel chopit všech práv a povinností spojených s členstvím v družstvu.

8. Navrhovatel byl po celou dobu v dobré víře, že je řádným členem družstva se všemi právy a povinnostmi s tím souvisejícími, včetně práva nájmu k předmětnému bytu. Cenu za převod uhradila navrhovatelova babička, družstvo s navrhovatelem jednalo jako se členem. Ostatně pochybnosti o tom, že navrhovatel se platně stal členem družstva na základě dohody ze dne 18. 6. 2003, neměl ani V. J., uzavřel-li s ním dne 22. 10. 2008 dohodu o převodu členských práv a povinností.

9. S ohledem na všechny okolnosti proto odvolací soud uzavřel, že navrhovatel členská práva a povinnosti (členský podíl) držel v dobré víře déle než tři roky, že je členem družstva a vykonával všechna práva a povinnosti člena družstva; členská práva a povinnosti (členský podíl) tudíž vydržel.

10. Jde-li o druhou dohodu, odvolací soud zdůraznil, že její uzavření nebylo ku prospěchu navrhovatele, neboť se jí zbavil značné majetkové hodnoty, přitom nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by se navrhovateli dostalo adekvátní majetkové hodnoty v podobě finančních prostředků. Účastník V. J. je bratrancem navrhovatele, o duševní poruše navrhovatele proto musel vědět. Navíc tato duševní porucha byla pro navrhovatele rozpoznatelná; Downův syndrom se projevuje řadou typických příznaků, které jsou obecně známy. V. J. tudíž nemohl být v dobré víře, že se stal členem družstva, a nemohl tak družstevní podíl vydržet.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti usnesení odvolacího soudu podal V. J. dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“) k řešení otázky „vydržení osobou mentálně retardovanou“, v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené.

12. Dovolatel zdůrazňuje, že schopnost navrhovatele právně jednat byla vždy podstatně snížena. Táže se proto, zda mohl „za situace, kdy v bytě bydlel s babičkou, která nejenom koupí bytu financovala, ale zejména se o něho starala a vyřizovala za něho veškeré úkony spojené s užíváním bytu včetně placení, skutečně členská práva vydržet“.

13. Dále dovolatel namítá, že odvolací soud rozhodl jinak než soud prvního stupně, aniž by dovolatele seznámil se svým odlišným právním názorem a dal mu

možnost se k němu vyjádřit. Rozhodl tak „neočekávaně, bez jakýchkoliv důkazů ohledně vydržení“, čímž se odchýlil např. od rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 22 Cdo 373/2009, a ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 22 Cdo 308/2017 (jenž byl uveřejněn pod číslem 100/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

14. Proto dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné k řešení otázky nabytí členského podílu v družstvu osobou stíženou duševní poruchou, Nejvyšším soudem doposud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

16. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný zákon č 40/1964 Sb., občanský zákoník (srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

17. Podlé § 38 obč. zák. je neplatný právní úkon, pokud ten, kdo jej učinil, nemá způsobilost k právním úkonům (odst. 1). Rovněž je neplatný právní úkon osoby jednající v duševní poruše, která ji činí k tomuto právnímu úkonu neschopnou (odst. 2).

18. Smyslem a účelem právní úpravy neplatnosti právních úkonů učiněných osobou jednající v duševní poruše je ochrana osoby s duševním postižením. Jejím cílem je (mimo jiné) umožnit osobám s postižením reálně požívat svých práv, včetně práva na ochranu majetku (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 173/13).

19. Současně je nezbytné vzít v potaz ústavně chráněný princip právní jistoty a ochranu nabytých práv v dobré víře. Neplatnost právního úkonu pro duševní poruchu, i když působí od samého počátku, je totiž fakticky nalézána až v následném soudním řízení retroaktivně. Jde tedy o citelný zásah do právní jistoty všech osob, kterých se dané právní jednání týká. Tento zájem na právní jistotě je nutno chránit zejména u třetích osob, které mohly nabýt práva z jednání plně svéprávné osoby v dobré víře, že dané právní jednání je platné (srov. výše citovaný náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 173/13)

20. Při posuzování, zda je určitý právní úkon učiněný osobou s duševní poruchou neplatný, je tudíž nutné vzít v úvahu všechny okolnosti případu tak, aby se případný závěr o neplatnosti právního úkonu nedostal do rozporu s účelem § 38 odst. 2 obč. zák. (tj. aby nevedl k poškození osoby s duševní poruchou, jejíž

ochraně má uvedené ustanovení sloužit), a současně aby nevedl k nepřiměřenému zásahu do práv třetích osob nabytých v dobré víře.

č. 65

21. Jde-li o první dohodu, nelze přehlížet, že jejím uzavřením získal navrhovatel členský podíl v družstvu, jehož součástí je i právo nájmu předmětného bytu, při uzavírání smlouvy zjevně navrhovateli asistovala jeho babička, která taktéž uhradila sjednanou cenu za převod členského podílu a následně – jak uvádí i sám dovolatel – se o záležitosti spojené s členstvím v družstvu a užíváním předmětného bytu starala. Navrhovatel uzavřením této dohody zajistil své bytové potřeby, aniž by na sebe převzal nepřiměřené závazky.

22. Z napadeného rozhodnutí se současně podává, že jak převodci (manželé F.), tak družstvo (a ostatně i dovolatel) vycházeli z toho, že první dohoda je platným právním úkonem.

23. Dovozovat neplatnost první dohody podle § 38 odst. 2 obč. zák. by tudíž odporovalo smyslu a účelu tohoto ustanovení. Takový závěr by ve svém důsledku vedl k poškození navrhovatele jakožto osoby, jejíž ochraně má citované ustanovení sloužit. První dohoda je tudíž platným právním úkonem a navrhovatel se na jejím základě stal členem družstva a nájemcem předmětného bytu.

24. S ohledem na řečené pak pozbývá na významu otázka, zda navrhovatel jakožto osoba s duševní poruchou mohl členský podíl vydržet, stejně jako otázka případné dovolatelem namítané vady řízení (i kdyby jí řízení bylo stiženo, neměla by vliv na výsledek řízení).

25. Zbývá dodat, že závěr odvolacího soudu o neplatnosti druhé dohody (jenž ostatně dovolatel ani nenapadá) je – s ohledem na zjištěné okolnosti jejího uzavření a výše podaný výklad § 38 odst. 2 obč. zák. – správný. To platí i pro závěr o absenci dobré víry dovolatele (jemuž byla duševní porucha navrhovatele známa – srov. i podání dovolatele ze dne 19. 9. 2016 na č. l. 196 p. v. spisu), že na základě druhé dohody nabyl členský podíl a stal se členem družstva (srov. § 130 odst. 1 a § 134 odst. 1 obč. zák.).

26. Napadené rozhodnutí je tudíž co výsledku správné. Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k nimž u přípustného dovolání přihlíží v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř., proto dovolání V. J. zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 66

č. 66

Společenství vlastníků jednotek, Zastoupení
§ 260 o. z., § 436 o. z., § 1209 o. z., § 1221 o. z.

Ustanovení § 260 o. z., týkající se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku, se ve spojení s § 1221 o. z. použije přiměřeně i v poměrech společenství vlastníků.

Vlastník jednotky je oprávněn nechat se zastoupit na shromáždění jinou osobou (odlišnou od vlastníka jednotky).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1657/2018, ECLI:CZ:NS:2019:26.CDO.1657.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 11. 2017, sp. zn. 5 Cmo 156/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě (soud prvního stupně) usnesením ze dne 23. 2. 2017, č. j. 29 Cm 90/2016-82, ve výroku I. zamítl návrh na vyslovení neplatnosti usnesení shromáždění Společenství vlastníků XY (dále jen „Společenství“), konaného dne 11. 1. 2016, kterým byly schváleny pod bodem 5. nové stanovy (dále jen „usnesení shromáždění Společenství“ nebo též jen „usnesení“), ve výroku II. řízení ve zbývajících částech zastavil (v důsledku zpětvzetí žaloby) a současně rozhodl o nákladech řízení účastníků.

2. K odvolání navrhovatele Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 21. 11. 2017, č. j. 5 Cmo 156/2017-139, usnesení soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že neplatnost usnesení shromáždění Společenství se nevyslovuje, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud se nejprve zabýval podmínkami pro přezkum rozhodnutí shromáždění ve smyslu § 1209 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a zjistil, že návrh byl podán včas, přehlasovaným vlastníkem jednotky a je dán důležitý důvod pro přezkum rozhodnutí shromáždění, neboť usnesením byla schválena změna stanov. Dále dospěl (s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3399/2010) k závěru, že nedošlo k platnému přijetí usnesení o schválení nových stanov, neboť nebylo dosaženo potřebné tříčtvrtinové většiny hlasů pří-

tomných členů Společenství (vyplývající z dosud platných stanov přijatých na shromáždění vlastníků dne 30. 10. 2008) vzhledem k tomu, že proti přijetí stanov hlasoval navrhovatel, který disponoval 24,78 % hlasů, a že za vlastníci jednotky XY v rozsahu 12,58 % hlasů hlasovala L. Š., která ji neoprávněně zastupovala na shromáždění na základě plné moci, ačkoli dosavadní stanovy možnost zastoupení třetí osobou na základě plné moci neupravují. I přes uvedené porušení stanov odvolací soud s odkazem na § 260 odst. 1 o. z. neplatnost usnesení shromáždění Společenství nevyslovil s odůvodněním, že s ohledem na okolnosti případu nepředstavovalo závažný zásah do práv vlastníků jednotek či Společenství samotného (v této souvislosti zdůraznil, že bylo nepochybně vůlí vlastnice M. U. nechat se na shromáždění zastoupit na základě plné moci) a je v jeho zájmu neplatnost usnesení nevyslovit, protože stanovy představují základní „dokument“, jímž se řídí jeho vnitřní poměry i práva a povinnosti jednotlivých vlastníků. Za nedůvodně považoval námítky navrhovatele, že neměl možnost se předem seznámit s návrhem na změnu stanov s odůvodněním, že ze skutkových zjištění soudu prvního stupně plyne, že návrh nových stanov byl umístěn k nahlédnutí ve vestibulu domu a byl rovněž k dispozici u pověřeného vlastníka N.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel včasné dovolání. Namítal, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (od usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4567/2016), jestliže na daný případ aplikoval § 260 odst. 1 o. z., neboť takový postup není podle citovaného rozhodnutí při rozhodování soudu podle § 1209 o. z. možný. Navíc zpochybnil i kritéria, z nichž při použití § 260 odst. 1 o. z. vycházel odvolací soud, zejména poukázal na to, že nadřadil subjektivní pohnutky vlastnice pro neplatné udělení plné moci k zastupování na shromáždění nad zájem Společenství. Za dosud neřešenou pak pokládal otázku, zda skutečnost, že nebylo umožněno členu společenství se před hlasováním seznámit s návrhem na změnu stanov, je důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení shromáždění. Navrhl, aby odvolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací dovolání navrhovatele projednal a o něm rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 – dále jen „o. s. ř.“. Shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.),

za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.). Poté se zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

5. Dovolací soud předně podotýká, že dovolání není přípustné pro řešení druhé dovolatelem nastolené otázky, neboť odvolací soud povinnost svolavatele shromáždění vlastníků jednotek umožnit vlastníkům seznámit s podklady pro jeho konání nepochybil, ale na základě skutkových zjištění dovedl, že dovolatel tuto možnost měl, ale nevyužil ji. Dovolatel tak ve skutečnosti zpochybňuje skutkové závěry odvolacího soudu, nikoli jeho právní posouzení (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), což přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá.

6. Naproti tomu je dovolání přípustné ve vztahu k otázce aplikace § 260 o. z. při rozhodování soudu podle § 1209 odst. 1 o. z., neboť v judikatuře Nejvyššího soudu nebyla výslovně řešena.

IV. Důvodnost dovolání

7. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihledne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolatel existenci těchto vad netvrdil a neplyne ani z obsahu spisu.

Podle § 1209 odst. 1 o. z., je-li pro to důležitý důvod, může přehlasovaný vlastník jednotky nebo i společenství vlastníků, pokud je vlastníkem jednotky, navrhnout soudu, aby o záležitosti rozhodl; v rámci toho může též navrhnout, aby soud dočasně zakázal jednat podle napadeného rozhodnutí. Není-li návrh podán do tří měsíců ode dne, kdy se vlastník jednotky o rozhodnutí dozvěděl nebo dozvědět mohl, jeho právo zaniká.

Podle § 1221 o. z., nevyplývá-li z ustanovení o společenství vlastníků něco jiného, použijí se přiměřeně ustanovení o spolku. Nepoužijí se však ustanovení o shromáždění delegátů, dílčích členských schůzích ani o náhradní členské schůzi.

Podle § 258 o. z. každý člen spolku nebo ten, kdo na tom má zájem hodný právní ochrany, může navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku pro jeho rozpor se zákonem nebo se stanovami, pokud se neplatnosti nelze dovolat u orgánů spolku.

Podle § 259 o. z. právo dovolat se neplatnosti rozhodnutí zaniká do tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo mohl dozvědět, nejpozději však do jednoho roku od přijetí rozhodnutí.

Podle § 260 odst. 1 o. z. soud neplatnost rozhodnutí nevysloví, došlo-li k porušení

zákona nebo stanov, aniž to mělo závažné právní následky, a je-li v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit.

Podle § 260 odst. 2 o. z. soud neplatnost rozhodnutí nevysloví ani tehdy, bylo-li by tím podstatně zasaženo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře.

č. 66

8. V usnesení ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4567/2016, Nejvyšší soud dovodil, že postupem podle § 1209 odst. 1 o. z. se přehlasovaný vlastník jednotky (omezení osobní) může u soudu domáhat pouze určení (vyslovení) neplatnosti usnesení přijatého shromážděním; může tak učinit pouze do uplynutí prekluzivní lhůty tří měsíců počítané ode dne, kdy se o rozhodnutí dozvěděl nebo dozvědět mohl (omezení časové), a jen tehdy, je-li pro to důležitý důvod (omezení věcné). Důležitý důvod pro přezkoumání usnesení přijatého shromážděním je dán tehdy, jestliže dotčeným usnesením bylo rozhodnuto o záležitosti, která přímo zasahuje buď do samotného právního postavení vlastníků jednotek, nebo do podstaty předmětu jejich vlastnictví z hlediska účelu jeho využití; takovým usnesením zásadně není rozhodnutí o zvýšení plateb do fondu oprav, nejde-li o zvýšení extrémní. Zároveň zde zaujal názor, že je-li § 1209 odst. 1 o. z. ustanovením speciálním, zařazeným v rámci ustanovení o společenství vlastníků, a řeší ochranu vlastníka jednotky z hlediska osobního, časového i věcného, je pro tento případ vyloučena podpůrná aplikace ustanovení o spolku ve smyslu § 1221 o. z. (v této souvislosti citoval § 258, § 259 a § 260 o. z.), neboť ta připadá v úvahu pouze tehdy, nevyplyvá-li z ustanovení o společenství vlastníků něco jiného.

9. Z odůvodnění tohoto usnesení plyne, že Nejvyšší soud se zabýval přiměřeným použitím ustanovení o spolku z hlediska vymezení osobního, časového a věcného, tedy kdo je oprávněn domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení přijatého shromážděním, v jaké lhůtě a v jakém případě (z jakého důvodu), a v této souvislosti vyloučil použití § 258 a § 259 o. z., která formulují tato hlediska odlišně od speciálního ustanovení § 1209 odst. 1 o. z. Možnost aplikace § 260 o. z. však Nejvyšší soud tímto rozhodnutím nevyloučil a ani ji fakticky neřešil.

10. Již za dřívější právní úpravy (účinné do 31. 12. 2013) Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3399/2010, vyslovil názor, že neplatnost usnesení přijatého shromážděním soud v řízení o žalobě podle § 11 odst. 3 věty třetí zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, nevysloví, nedošlo-li zjištěným porušením právních předpisů či stanov s ohledem na okolnosti případu k závažnému zásahu do práv vlastníků jednotek či společenství samotného, nebo bylo-li by vyslovením neplatnosti usnesení shromáždění závažně zasaženo do práv nabytých třetími osobami v dobré víře, přičemž tento názor s ohledem na absenci obdobného ustanovení v citovaném zákoně odůvodnil principem proporcionality jako obecnou právní zásadou, vycházející v této souvislosti i z úpravy obsažené v zákoně č. 513/1991 S., obchodním zákoníku, pro přezkum platnosti usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti (§ 183 odst. 1) či družstva (§ 242 odst. 2).

11. V současné úpravě je princip proporcionality zakotven také v § 260 o. z., jenž se týká neplatnosti rozhodnutí orgánů spolku. Podle důvodové zprávy je účelem tohoto ustanovení řešení konfliktu individuálního zájmu člena a kolektivního zájmu spolku, přičemž preferuje obecnější zájem této korporace na stabilitě jejích poměrů (odstavec 1) a poskytuje ochranu práv třetích osob nabytých v dobré víře (odstavec 2). Výslovně v něm jsou upraveny důvody, za kterých soud nevysloví neplatnost rozhodnutí orgánu spolku, ačkoliv je v rozporu se zákonem či stanovami.

12. Právní úprava společenství vlastníků obdobné ustanovení neobsahuje, a tudíž jeho použití nevylučuje. Lze proto přijmout závěr, že prostřednictvím § 1221 o. z. se § 260 o. z. použije přiměřeně i v poměrech společenství vlastníků, neboť i v tomto případě je nutno (se jeví vhodné) dát přednost při porušení zákona nebo stanov s méně závažnými následky zájmu společenství před individuálním zájmem vlastníka jednotky, nebo ochraně práv třetích osob nabytých v dobré víře, a to i s přihlédnutím k tomu, že i za dřívější úpravy byl tento postup využíván.

13. Postup při aplikaci § 260 v řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti orgánu spolku vyložil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016, uveřejněném pod č. 87/2019 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ve kterém dovodil, že soud v tomto řízení musí nejprve posoudit soulad napadeného rozhodnutí orgánu spolku se zákonem a stanovami; teprve poté, kdy dospěje k závěru, že tímto rozhodnutím byl porušen zákon či stanovy, zvažuje, zda je namístě vyslovit jeho neplatnost, či zda je – s ohledem na konkrétní okolnosti – naplněn některý z důvodů upravených v § 260 o. z., pro které nelze neplatnost rozhodnutí orgánu spolku vyslovit. Má-li být v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení shromáždění společenství vlastníků § 260 o. z. použit, je třeba tento postup rovněž dodržet. To pro danou věc znamená, že Nejvyšší soud se musel nejprve zabývat tím, zda usnesení shromáždění Společenství bylo přijato platně.

14. Odvolací soud k tomu uzavřel, že nedošlo k platnému přijetí usnesení o schválení nových stanov, neboť nebylo dosaženo potřebné tříčtvrtinové většiny hlasů přítomných členů Společenství, protože nezapočítával hlas v rozsahu 12,58 % vlastnice jednotky M. U., kterou na shromáždění zastupovala L. Š., s odůvodněním, že dosavadní stanovy možnost zastoupení vlastníka třetí osobou (nevlastníkem jednotky) na základě plné moci neupravují. S tímto závěrem nelze souhlasit. Uvedený názor, prezentovaný v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3399/2010 (na který odkázal odvolací soud), vycházející z dosavadní právní úpravy zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), v poměrech nového o. z., již není použitelný. Vycházel totiž z premisy, že v soukromoprávních vztazích lze činit jen to, co je zákonem (stanovami) výslovně dovoleno, zatímco o. z. preferuje zásadu autonomie vůle a zásadu, že vše je dovoleno, co není zakázáno. Dalším důvodem, kterým lze argumentovat ve prospěch možnosti zastoupení vlastníka

jednotky na základě plné moci, je skutečnost, že dřívější pojem právní úkon jako projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují (§ 34 obč. zák.), byl nahrazen pojmem právní jednání, jehož definici sice o. z. neobsahuje, ale v § 545 stanoví, že právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran. Konečně je třeba připomenout, že současná právní úprava umožňuje zásadně každému nechat se při právním jednání zastoupit (§ 436, § 441 odst. 1 o. z.). Z uvedeného plyne závěr, že vlastník jednotky je oprávněn nechat se zastoupit na shromáždění jinou osobou (odlišnou od vlastníka jednotky), jestliže to stanoví společenství nevylučují.

15. V projednávané věci bylo odvolacím soudem zjištěno, že na shromáždění Společenství dne 11. 1. 2016 při hlasování o přijetí nových stanov byli přítomni vlastníci jednotek, kteří představovali 100 % hlasů všech vlastníků jednotek s tím, že vlastníci M. U. zastupovala L. Š., která předložila plnou moc, jež jí vlastnice udělila dne 31. 12. 2015. Protože zastoupení vlastníka jednotky je ze shora uvedených důvodů možné, a stanoví Společenství jej nevylučují, je třeba hlasy náležející M. U. započítat. Pro přijetí nových stanov tak hlasovalo 75,22 % hlasů přítomných vlastníků jednotek, proti 24,78 % hlasů přítomných vlastníků jednotek (navrhovatel). Vzhledem k tomu, že podle dosud platných stanov přijatých na shromáždění vlastníků dne 30. 10. 2008 bylo třeba k přijetí usnesení o schválení nebo změně stanov dosáhnout tříčtvrtinové většiny přítomných členů Společenství, byla změna stanov přijata platně.

16. Z výše uvedeného tak plyne, že bylo-li usnesení shromáždění přijato v souladu se stanovami (platně), nepřipadá v projednávané věci použití § 260 odst. 1 o. z. v úvahu. Jestliže odvolací soud (byť z jiných důvodů), neplatnost usnesení Shromáždění nevyhlásil, je jeho rozhodnutí v konečném výsledku správné, proto Nejvyšší soud, aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 67

č. 67

Společné jmění manželů

§ 739 o. z., § 757 o. z.

Jestliže manželé uzavřou dohodu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů výslovně pro účely řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu manželství ve smyslu § 757 o. z. a k rozvodu manželství tímto způsobem nedojde, dohoda o vypořádání vzájemných majetkových vztahů nenabývá účinnosti; mezi manžely platí majetkový režim, jako by daná dohoda nebyla uzavřena.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2529/2019, ECLI:CZ:NS:2019:22.CDO.2529.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 27 Co 2/2019, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Svitavách (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 8. 10. 2018, č. j. 12 C 22/2017-138, přikázal ze zaniklého společného jmění manželů (dále také „SJM“) žalobkyně a žalovaného, jejichž manželství bylo rozvedeno rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 30. 5. 2016, č. j. 12 C 317/2015-17, do výlučného vlastnictví žalobkyně zůstatek účtu číslo XY, vedeného u MONETA Money Bank a. s. ve výši 1 130,13 Kč na jméno žalobkyně, zůstatek účtu číslo XY u Raiffeisen stavební spořitelny a. s. ve výši 3 878 Kč na jméno žalobkyně a osobní automobil XY, modré barvy, reg. zn. XY; a do výlučného vlastnictví žalovaného zůstatek účtu číslo XY, vedeného u MONETA Money Bank a. s. ve výši 38 825,39 Kč na jméno žalovaného, osobní automobil XY, zelené barvy, reg. zn. XY, přívěs nákladní XY, hnědé barvy, reg. zn. XY, a motocykl XY, červené barvy, reg. zn. XY (výrok I.). Žalovanému uložil zaplatit žalobkyni vypořádací podíl ve výši 399 408,60 Kč (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výroky III.–V.).

2. Soud prvního stupně se předně zabýval námitkou žalovaného, že účastníci mezi sebou uzavřeli dne 6. 1. 2016 smlouvu o vypořádání vzájemných majetko-

vých vztahů manželů pro dobu po rozvodu manželství a práv a povinností společného bydlení (dále jen „předmětná smlouva“). Tuto smlouvu žalovaný považuje za platnou a účinnou i v případě tzv. sporného rozvodu, a to ke dni zániku SJM, tedy ke dni právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Na platnost a účinnost předmětné smlouvy usuzuje z výkladu § 738 občanského zákoníku. Soud prvního stupně však tento názor nesdílel. Smlouva o vypořádání vzájemných majetkových práv manželů, kterou zákon podmiňuje rozvodem dohodou manželů, tzv. nesporným rozvodem, tedy bez zjišťování příčin rozvratu, je platná pouze v případech rozvodu, o němž bylo rozhodnuto podle § 757 občanského zákoníku – obdoba § 24a zákona o rodině. Ze spisu sp. zn. 12 C 317/2015 však vyplývá, že rozvod účastníků byl řešen jako tzv. sporný rozvod, protože manželka přípisem ze dne 30. 5. 2016 soudu sdělila, že se od manžela odstěhovala dne 5. 12. 2015, do té doby spolu manželé žili, hospodařili a manželsky se stýkali. Nebyl tedy splněn zákonný předpoklad, že by spolu déle než šest měsíců nežili a nevedli manželský život. Rozvod proto nelze považovat za nesporný. Dále sdělila, že od předmětné smlouvy odstupuje, necítí se jí být vázána. Soud proto poté v rozvodovém řízení zkoumal příčiny rozvratu manželství. V této věci má soud prvního stupně za to, že mezi účastníky nebyla předmětná smlouva platně uzavřena pro dobu po rozvodu, a přistoupil k vypořádání SJM účastníků rozhodnutím.

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „odvolací soud“) rozsudek soudu prvního stupně rozsudkem ze dne 31. 1. 2019, č. j. 27 Co 2/2019-164, změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (výrok I.) a dále o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.).

4. Odvolací soud vyšel z toho, že účastníci před zánikem SJM uzavřeli předmětnou smlouvu o vypořádání pro případ jeho zániku, a to v takové formě, aby vyhověla požadavkům § 757 občanského zákoníku. Touto smlouvou podle vlastního vyjádření vypořádali veškeré své majetkové vztahy na dobu po rozvodu, neboť současně obsahuje i pravidlo pro vypořádání hodnot, které by se snad staly součástí SJM v mezidobí mezi uzavřením předmětné smlouvy a zánikem společného jmění. Předmětná smlouva neobsahuje žádné výslovné ujednání o tom, že se uzavírá jen pro případ rozvodu podle § 757 občanského zákoníku a že by v případě jiného způsobu zániku SJM měla pozbýt platnosti. Současně z provedeného dokazování nevyplývá, že by byla předmětná smlouva podle § 1759 občanského zákoníku změněna nebo zrušena, ostatně to ani nebylo tvrzeno, žalobkyně jen uváděla, že se touto smlouvou z důvodu spornosti rozvodu necítí být vázána a že od ní odstupuje. Možnost odstoupení od smlouvy ve smyslu § 2001 občanského zákoníku ovšem v předmětné smlouvě sjednána nebyla, ani taková možnost neplyne ze zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu. Domnívá se, že závěry odvolacího soudu nejsou správné a jsou v rozporu s hmotným právem a s rozhodovací praxí odvolacího soudu. Zejména je třeba vyjasnit použití § 738 občanského zákoníku. Za prvé pokládá otázku, zda je každá dohoda o vypořádání majetkových poměrů uzavřená podle § 757 občanského zákoníku vždy platná a účinná, a změnila se tedy zcela úprava vypořádání SJM pro případ nesporného rozvodu oproti § 24a zákona o rodině. Žalobkyně vycházela z toho, že pokud rozvod manželství neproběhl smluveným způsobem, ale v řízení o rozvod manželství byla zkoumána příčina rozvratu manželství, není společný majetek vypořádán. Za druhé pokládá otázku, zda je platná a účinná dohoda o vypořádání vzájemných majetkových poměrů pro dobu po rozvodu manželství v případě, kdy je předmětem vypořádání účastníky učiněna nemovitá věc, ale dohoda není předmětem vkladu do veřejného seznamu – katastru nemovitostí. Byť předmětná smlouva obsahovala i ujednání o nemovitých věcech, k zápisu do veřejného seznamu nikdy nedošlo. V této části ji proto nelze považovat za účinnou. Za třetí pokud účastníci učiní předmětem smlouvy nemovitou věc a v řízení se prokáže, že nebyla předmětem vypořádání, a naopak se prokáže, že dohodou nebyl vypořádán nárok na valorizovanou investici do nemovité věci ve výlučném vlastnictví žalovaného, lze takový nevypořádaný nárok soudem projednat a uplatnit k „částečnému“ vypořádání SJM? Jde pak o dohodu o částečném vypořádání SJM? Účastníci v předmětné smlouvě shodně prohlásili, že bytovou jednotku nabyli za trvání manželství a označili za věc určenou k vypořádání. Žalovaný jednotku – ateliér získal darem, ale k jejímu zbudování došlo za trvání manželství. Valorizovaná investice do jednotky nebyla předmětem vypořádání ve smlouvě ze dne 6. 1. 2016. Odvolací soud učinil nesprávný závěr, že žádné další hodnoty vypořádat nelze. Za čtvrté pokládá otázku, zda je platná a účinná dohoda o vypořádání majetkových poměrů podle § 757 občanského zákoníku i v případě, kdy jeden z manželů nezíská žádný nebo zanedbatelný majetek a manžel, který nechá vypracovat dohodu, získá veškerý nebo většinu majetku. Nepříčí se pak taková dohoda dobrým mravům a není neplatná? Lze pravidla pro vypořádání SJM dohodou vyloučit? Žalobkyně nepovažuje dohodu za spravedlivou (podíly manželů nejsou stejné). Nelze jí klást k tíži, že nevěděla, že si měla vymínit možnost odstoupení od předmětné smlouvy či výslovné pozbytí platnosti pro nerealizování smluveného rozvodu. Využití její nezkušenosti chápe jako lichvu. Za páté pokládá otázku, zda je předmětná smlouva o vypořádání platná a účinná, pokud účastníci ve smlouvě formulovali, že dohodu uzavírají k naplnění zákonných podmínek pro rozvod manželství podle § 757 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku a takový postup nebyl napl-

něn. V předmětné smlouvě bylo výslovně uvedeno, že ji manželé uzavírají, aby naplnili zákonné podmínky pro rozvod manželství podle § 757 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku. Žalobkyně chápala podmínku uvedenou ve smlouvě jako rozvazovací. A vzhledem k tomu, že manželství bylo rozvedeno sporným způsobem, se necítila být smlouvou vázána. Navrhuje zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci zpět odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

č. 67

III.

Přípustnost dovolání

7. Dovolání je přípustné a zároveň i důvodné.

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“) – (srovnej článek II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb.), neboť rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno po 29. 9. 2017.

9. Vzhledem k tomu, že k zániku SJM došlo po 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání a rozhodl o něm podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) – [k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 (uveřejněný pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017 (uveřejněný pod č. 63/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)].

10. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

11. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

12. Žalobkyně vymezila otázku, zda je předmětná smlouva o vypořádání platná a účinná, pokud účastníci ve smlouvě formulovali, že dohodu uzavírají k naplnění zákonných podmínek pro rozvod manželství podle § 757 odst. 1 o. z., a takový postup nebyl naplněn. V širším kontextu je pro posouzení dané věci podstatné

řešení vztahu dohod o vypořádání SJM a možnosti následného vypořádání SJM soudem. Protože řešení této otázky je pro právní posouzení věci podstatné, dovolatelka závěry přijaté odvolacím soudem napadá a uvedená otázka nebyla v poměrech o. z. Nejvyšším soudem řešena, je dovolání přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

č. 67

13. Podle § 739 odst. 1 o. z. dohoda o vypořádání vyžaduje písemnou formu, pokud byla uzavřena za trvání manželství nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u které vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva. Podle § 716 odst. 1 o. z. snoubenci a manželé si mohou ujednat manželský majetkový režim odlišný od zákonného režimu.

Podle § 718 odst. 1, 2 o. z. smlouva může obsahovat jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, ledaže to zákon zakazuje; může se týkat zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku zákonného nebo jiného režimu společného jmění, jednotlivých věcí i jejich souborů. Smlouvou lze změnit zařazení již existujících i upravit zařazení budoucích součástí jmění rozdílně od zákonného režimu. Smlouvou lze rovněž uspořádat majetkové poměry pro případ zániku manželství; jedná-li se o uspořádání pro případ zániku manželství smrtí, považuje se v této části smlouva za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti.

Podle § 735 o. z., neuzavřou-li spolu manželé, kteří mají v úmyslu dosáhnout rozvodu manželství způsobem uvedeným v § 757, dohodu o uspořádání majetkových povinností a práv pro případ rozvodu, v níž pod podmínkou, že manželství bude rozvedeno, rovněž ujednávají, jak budou v době odděleného hospodaření nabývat práva a zavazovat se, platí pro dobu odděleného hospodaření manželů ustanovení o společném jmění přiměřeně, ledaže tento zákon stanoví jinak.

Podle § 757 odst. 1, 2 o. z., připojí-li se manžel k návrhu na rozvod manželství, který podá druhý z manželů, soud manželství rozvede, aniž zjišťuje příčiny rozvratu manželství, dojde-li k závěru, že shodné tvrzení manželů, pokud se jedná o rozvat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu, je pravdivé a pokud a) ke dni zahájení řízení o rozvod trvalo manželství nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí, b) manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil, c) manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu. Dohody uvedené v odstavci 1 písm. c) vyžadují písemnou formu a podpisy musí být úředně ověřeny.

14. V poměrech obč. zák. soudní praxe ustáleně vycházela ze závěru, že za trvání manželství nebylo možné platně uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů vyjma případů spadajících pod rozsah § 24a zákona č. 94/1963 Sb.,

o rodině (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3088/2012, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“ – pod pořadovým č. C 11 050; v uvedeném rozhodnutí také Nejvyšší soud podrobně vysvětlil vývoj právní úpravy a judikatury k možnostem platného uzavření dohody o vypořádání majetkového společenství manželů za trvání manželství). Úprava § 24a zákona o rodině připouštěla rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství, který mimo jiné předpokládal, že manželé předloží písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující pro dobu po rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů. Soudní praxe neměla pochybnosti o tom, že dohoda o vypořádání vzájemných majetkových vztahů (tj. včetně vypořádání SJM) byla účinná pouze v případě rozvodu, o němž bylo rozhodnuto podle § 24a zákona o rodině (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. 30 Cdo 257/2001, uveřejněný pod č. C 572 v Souboru, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1295/2007, dostupný – stejně jako ostatní dále uváděná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na www.nsoud.cz). Pokud k rozvodu podle § 24a zákona o rodině nedošlo, dohoda neměla právní účinky a nebylo možno k ní přihlížet (k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4932/2015).

15. V poměrech o. z. je však právní situace odlišná. Z § 739 odst. 1 o. z. především jasně vyplývá, že lze obecně platně uzavřít dohodu o vypořádání SJM za trvání manželství, v režimu § 718 odst. 2 o. z. dokonce ještě před uzavřením manželství; v tom je zásadní rozdíl oproti úpravě obč. zák. O této možnosti nemá ostatně žádné pochybnosti ani odborná literatura (k tomu srovnej MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975.* Praha: Leges, 2016, str. 570, 576; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017, str. 776–777). Tyto závěry sdílí i dovolací soud, který je s odbornou literaturou ve shodě i v tom, že z uvedených ustanovení vyplývá obecná možnost uzavřít dohodu o vypořádání SJM za trvání manželství; pro účely rozvodu manželství bez zjišťování příčin rozvratu manželství má zákon zvláštní úpravu obsaženou v § 757 o. z. (k tomu srovnej MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975.* Praha: Leges, 2016, str. 576; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017, str. 776–777). Zákonná úprava tak nově odlišuje obecnou možnost uzavřít dohodu o vypořádání SJM za trvání manželství na straně jedné a speciální možnost uzavřít dohodu o vypořádání SJM pro účely rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství podle § 757 o. z.

16. Závěry judikatury vytvořené v poměrech obč. zák. platí i v poměrech o. z. potud, že podmínkou účinnosti dohody o vypořádání vzájemných majetkových vztahů (tj. i SJM) v režimu řízení podle § 757 o. z. je rozvod manželství účastníků

podle § 757 o. z. Na tomto přístupu není důvod nic měnit, jestliže o. z. zachoval koncepci rozvodu manželství bez zjišťování příčin rozvratu manželství v zásadě za stejných podmínek, jaké byly obsaženy v § 24a zákona o rodině, a vedle toho umožnil manželům uzavřít dohodu o vypořádání za trvání manželství (snoubencům ještě i před uzavřením manželství) i pro případy, kdy nedojde k rozvodu manželství postupem bez zjišťování příčin rozvratu manželství. I tento přístup sdílí odborná literatura v poměrech o. z. bez jakýchkoliv pochybností (k tomu srovnej MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, str. 745; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 770, 799).

17. Ve vztahu mezi obecnou možností uzavření dohody o vypořádání SJM za trvání manželství a možností dohody pro účely postupu podle § 757 o. z. pak platí, že u každé smlouvy o vypořádání SJM uzavřené před zánikem manželství bude nezbytné posuzovat, zda byla uzavřena s podmínkou prostého zániku manželství. Dále je zapotřebí zkoumat, jestli to, zda bude dosaženo rozvodu postupem podle § 757 o. z., anebo postupem podle § 755 a § 756 o. z., bude mít vliv na její účinnost, či nikoliv. Pokud je smlouva uzavřena toliko s podmínkou rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství, ke kterému však nedojde a příčiny zjišťovány budou, ke splnění podmínky nedochází a smlouva předpokládaných účinků zánikem manželství nenabude.

18. Pokud pak k rozvodu podle § 757 o. z. nedojde, bude mezi manžely platit majetkový režim, jako by daná dohoda vůbec nevznikla (v odborné literatuře shodně k tomu srovnej: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, str. 547, PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 770).

19. Odvolací soud v předmětné věci vyšel ze závěru, že účastníci před zánikem SJM uzavřeli dohodu o jeho vypořádání pro případ zániku společného jmění, a to v takové formě, aby vyhověla požadavkům § 757 o. z. S tímto závěrem dovolací soud souhlasí. Současně však odvolací soud učinil závěr, že dohoda „neobsahuje žádné výslovné ujednání o tom, že se uzavírá jen pro případ rozvodu dle § 757 o. z. a že by v případě jiného způsobu zániku SJM měla pozbýt platnosti“.

20. S tímto posledním závěrem se však dovolací soud neztotožnil. Pomineme-li, že pokud nedojde k rozvodu manželství postupem podle § 757 o. z., nemá to vliv na platnost, ale na účinnost smlouvy, je nutné zdůraznit, že odvolací soud nedocenil konkrétní smluvní ujednání účastníků v bodu I, 3) smlouvy, kde bylo dohodnuto – což sám odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku uvádí –, že smlouva je uzavírána k „naplnění zákonných podmínek pro rozvod manželství dle § 757 odst. 1 písm. c) zákona č. 89/2012 Sb.“. Právě takové ujednání typicky směřuje k tomu, že smlouva o vypořádání vzájemných majetkových poměrů je

uzavírána pro účely rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Výslovný odkaz na speciální zákonné ustanovení § 757 odst. 1 písm. c) o. z. (bez jakéhokoliv případného odkazu na § 739 odst. 1 o. z.) naznačuje, s jakým úmyslem byla taková smlouva uzavírána. Jestliže snad považuje odvolací soud za nedostačující, že i při takovém smluvním ujednání, jaké je obsaženo v bodu I, 3), neobsahuje smlouva ujednání, že pro případy jiných rozvodů tato dohoda platit nemá, pak takový požadavek dovolací soud nepovažuje v dané věci za nezbytný právě proto, že smlouva odkazuje výslovně na rozvod podle § 757 o. z. Spíše si lze naopak představit situaci, že pokud by měl obsah dohody vyjadřovat obecnou vůli účastníků k vypořádání SJM bez ohledu na způsob rozvodu manželství, obsahovala by smlouva výslovné ujednání, že se uplatní i v případě, kdy by k rozvodu podle § 757 o. z. nedošlo, případně ujednání, které by vůbec neuvádělo způsob rozvodu, jenž by podmiňoval účinnost smlouvy.

21. K závěru, ke kterému dospěl odvolací soud, pak nebylo možno dospět bez dalšího již proto, že odvolací soud ve vztahu k dané smlouvě neprovedl žádný výklad právního jednání, který by takový závěr umožňoval. Odvolací soud se v zásadě omezil na prosté konstatování, že „dohoda neobsahuje žádné výslovné ujednání o tom, že se uzavírá jen pro případ rozvodu dle § 757 o. z.“. Takové ujednání je však v dané dohodě zřetelně naznačeno. Chtěl-li odvolací soud dospět za této situace k závěru, který učinil, nemohl se obejít bez výkladu příslušného právního jednání; žádný takový výklad však neučinil (zčásti již také proto, že rozhodoval bez nařízení jednání). Nemohl zde vyjít ani ze závěrů soudu prvního stupně, který sice výklad dané smlouvy také výslovně neprovedl, ale dospěl k závěru, že byla uzavřena právě pro případ rozvodu podle § 757 o. z., a společné jmění účastníků k návrhu žalobkyně vypořádal.

22. V této souvislosti pak dovolací soud dodává, že principy výkladu právních jednání formuloval v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, uveřejněném pod č. 4/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. V uvedeném rozsudku uvedl: „Výklad právních jednání upravují (zejména) § 555 až § 558 o. z. Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013; dále jen „důvodová zpráva“), k tomu uvádí:

„Konkrétní charakter právního jednání se posuzuje podle jeho obsahu; posouzení tohoto obsahu není věcí volně dispozice právně jednajících osob, ale náleží právnímu zhodnocení. ... Ustanovení o interpretaci obsahu právních jednání vycházejí z dosavadní úpravy v občanském a obchodním zákoníku, včetně žádoucí odchylky pro úpravu specifík vzájemného podnikatelského styku, v němž musí být uznán význam obchodních zvyklostí. V osnově se navrhuje opustit důraz na formální hledisko projevu, typický pro platný občanský zákoník (zejména v § 35 odst. 2), a klást větší důraz na hledisko skutečné vůle jednajících osob, jak to činí již dnes obchodní zákoník (zejména v § 266)“.

Podle § 555 odst. 1 o. z. se právní jednání posuzuje podle svého obsahu.

Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (odstavec první). Při výkladu projevu vůle se přihlídně k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají (odstavec druhý).

Výkladu podléhá zásadně každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné). Je tomu tak již proto, že sám závěr o jednoznačnosti (jasnosti) určitého právního jednání je výsledkem jeho výkladu (v právní teorii srov. např. Tichý, L. in ŠVETSKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 až 654). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1368, anebo Melzer, F. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III, § 419–654, Praha: Leges, 2014, s. 574 a 575, a literaturu tam citovanou).

Ustanovení § 555 odst. 1 o. z. formuluje východisko výkladu jakéhokoliv právního jednání; podstatný je jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování. Skutečnost, že osoba činící právní jednání jej nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam (srov. důvodovou zprávu a v právní teorii např. Melzer, F. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. výše, s. 578).

Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním) [srov. Melzer, F. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. výše, s. 594 a 595, nebo Handlar, J. in LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1989]. Ochrana dobré víry adresáta právního jednání pak vyžaduje (a § 556 odst. 1 věta první o. z. tak normuje výslovně), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov).

Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. Ustanovení § 556

odst. 2 o. z. pak uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží.

Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání.

č. 67

23. Jelikož rozsudek odvolacího soudu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

24. Odvolací soud je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).

Č. 68

č. 68

Promlčení, Pojištění odpovědnosti za škodu

§ 619 o. z., § 620 o. z., § 626 o. z., § 629 o. z., § 635 odst. 2 o. z., § 636 o. z.

Právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti za škodu se ve smyslu § 635 odst. 2 o. z. promlčuje nejpozději uplynutím promlčecí lhůty stanovené pro právo na náhradu škody, a to jak lhůty objektivní, tak i lhůty subjektivní.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1976/2019, ECLI:CZ:NS:2019:25.CDO.1976.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 35 Co 431/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 19. 10. 2018, č. j. 30 C 222/2018-122, zamítl žalobu, jíž se žalobce domáhal zaplacení částky 52 607 Kč s příslušenstvím (výrok I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II).
2. Dovoláním napadeným rozsudkem Městský soud v Praze jako soud odvolací potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.
3. Odvolací soud vyšel z následujících skutkových zjištění soudu prvního stupně. Žalobce je povinen spravovat pozemní komunikace, provádět jejich údržbu a opravy. Dne 15. 8. 2014 došlo na dálnici XY v katastru obce XY k dopravní nehodě osobního vozidla tovární značky XY, registrační značky XY, které řídil D. L. a s nímž narazil do středových svodidel. O dopravní nehodě byl sepsán protokol o nehodě v silničním provozu ze dne 15. 8. 2014. Žalobce si dne 12. 9. 2014 u společnosti P. HB, s. r. o., objednal opravu svodidel po této dopravní nehodě, v objednavce uvedl rozsah poškození a jméno pachatele. Uvedená společnost si dne 22. 9. 2014 za opravu svodidel vyfakturovala částku 189 830,85 Kč. V rámci likvidace pojistné události byla společností uhrazena částka 131 894 Kč po odečtení opotřebení ve výši 52 607 Kč a ceny zbytků za svodidla ve výši 5 330 Kč. Žalobce uhradil společnosti P. HB, s. r. o., částku 57 012 Kč dne 22. 12. 2014.

4. Po právní stránce odvolací soud uvedl, že žalobce se žalobou doručenou soudu dne 20. 9. 2017 domáhal uložení povinnosti žalované W. S. V. AG, Vienna Insurance Group, zaplacení částky 52 607 Kč představující dlužné pojistné plnění. Na návrh ze dne 16. 4. 2018 do řízení místo žalované vstoupila Česká kancelář pojistitelů. Žalovaná vznesla námitku promlčení s tím, že promlčecí lhůta uplynula dne 15. 8. 2017. Žalobce uplatnil právo poškozeného na plnění vůči pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (dále jen „zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla“), tedy originární právo založené zvláštním právním předpisem, které nemá povahu nároku na náhradu škody (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 113/2006). Tento závěr platí i v případě, kdy za škůdce poskytuje plnění poškozenému Česká kancelář pojistitelů z garančního fondu podle § 24 odst. 2 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 968/2008). Pojištění odpovědnosti zabezpečuje pojištěnému právo, aby pojistitel za něho v případě pojistné události nahradil poškozenému škodu. Právo pojištěného na plnění pojistného plnění z odpovědnosti se promlčuje v subjektivní lhůtě, která plyne v rámci objektivní promlčecí lhůty. Obecně platí, že nárok je třeba uplatnit u soudu v době, kdy ještě běží obě promlčecí lhůty, tj. lhůta objektivní a v jejím rámci lhůta subjektivní. Marným uplynutím jedné z těchto lhůt se nárok promlčuje, i když poškozenému ještě běží i druhá promlčecí lhůta. V posuzovaném případě běžela subjektivní promlčecí lhůta s počátkem dne 15. 8. 2015, tj. jeden rok od pojistné události [srov. § 626 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“)] v rámci lhůty objektivní, která však skončila již dne 12. 9. 2017 uplynutím tří let (§ 635 odst. 2 o. z.), tj. uplynutím tří let od doby, kdy se žalobce o škodu dozvěděl. Žalovaná vznesla námitku promlčení důvodně, proto soud žalovaný nárok nemohl přiznat a žalobu zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Jako dovolací důvod dovolatel uvádí nesprávné právní posouzení věci. Namítá, že k předmětné dopravní nehodě došlo dne 15. 8. 2014, avšak zákonná promlčecí lhůta uplynula až dnem 15. 8. 2018, neboť promlčecí lhůta u práva na pojistné plnění je tři roky a dle § 626 o. z. počne běžet za jeden rok od pojistné události. Právo na pojistné plnění se podle zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla promlčí za čtyři roky ode dne vzniku pojistné události. Přitom zde zůstává zachována kombinace tříleté (resp. čtyřleté) a desetileté promlčecí lhůty, kterou signalizuje slovo „nejpozději“

v § 635 odst. 2 o. z. a § 636 odst. 1 o. z. U práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti by se při aplikaci výkladu odvolacího soudu nikdy fakticky nemohlo použít § 626 o. z. Žalobce má za to, že § 635 odst. 2 o. z. lze aplikovat pouze ve spojení s objektivní desetiletou promlčecí lhůtou práva na pojistné plnění. Žalobce je navíc toho názoru, že § 635 odst. 2 o. z. se v případě pojištění odpovědnosti z provozu vozidla u poškozeného neaplikuje. Dané ustanovení se aplikuje pouze v případě pojištění odpovědnosti, kdy poškozený je uspokojen prostřednictvím škůdce, tj. v případě, kdy škůdce (pojištěný) poskytne poškozenému plnění z titulu náhrady jím způsobené škody a toto plnění následně požaduje po pojišťovně z titulu práva na pojistné plnění. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek společně s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že se s napadeným rozsudkem soudu prvního stupně ztotožňuje a považuje jej za věcně i právně správný. Neztotožňuje se se závěry žalobce, že by se § 635 odst. 2 o. z. vztahovalo pouze na desetiletou promlčecí lhůtu pro uplatnění práva na náhradu škody, neboť takový výklad by postrádal smysl a šel by proti účelu daného ustanovení. Zmíněné ustanovení jednoznačně stanoví sjednocující omezení spočívající ve stanovení zvláštní objektivní lhůty pro uplatnění nároku na pojistné plnění vztahující se k nároku na náhradu škody nebo újmy. Tato objektivní lhůta není stanovena pevně plynutím určité stanovené lhůty několika let, ale naopak je pevně spjata s promlčením nároku na náhradu škody nebo újmy, na které se pojištění vztahuje. Je bez významu, zda se tento nárok na náhradu škody nebo újmy promlčí uplynutím subjektivní nebo objektivní promlčecí lhůty.

7. Zákonná tříletá promlčecí lhůta uplynula dnem 15. 8. 2017 a tímto dnem se promlčelo právo na náhradu škody přímému škůdci a stejně tak v kontextu § 635 odst. 2 o. z. právo na pojistné plnění z garančního fondu žalované. Pokud žalobce podal návrh na záměnu účastníků až dne 16. 4. 2018, tak to bylo po marném uplynutí tříleté promlčecí lhůty, neboť právo na náhradu škody proti škůdci se promlčelo dne 15. 8. 2017, resp. nejzazším dnem 12. 9. 2017, kdy byla naprosto jasně kvantifikovaná výše škody.

8. Názor žalobce, že se § 635 odst. 2 o. z. aplikuje pouze v případě pojištění odpovědnosti, kdy poškozený je uspokojen prostřednictvím škůdce, který následně požaduje svůj nárok vůči pojistiteli, nemá žádnou oporu v zákoně.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 a 2 písm. b) o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

11. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, zda se § 635 odst. 2 o. z. aplikuje pouze ve spojení s objektivní promlčecí lhůtou práva na pojistné plnění, neboť jde o otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Ze stejného důvodu je přípustné řešení otázky, zda se § 635 odst. 2 o. z. aplikuje pouze v případě odpovědnosti, kdy poškozený je uspokojen prostřednictvím škůdce, který následně požaduje svůj nárok vůči pojistiteli.

č. 68

IV.

Důvodnost dovolání

12. Dovolání není důvodné.

13. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

14. Podle § 626 o. z. u práva na pojistné plnění počne promlčecí lhůta běžet za jeden rok od pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vzniklo přímé právo na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný uplatňuje vůči pojistiteli úhradu toho, co poškozenému poskytl při plnění povinnosti nahradit škodu nebo jinou újmu.

15. Podle § 635 odst. 2 o. z. se právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje.

16. Soudní praxe i právní teorie promlčením rozumí marné uplynutí doby stanovené v zákoně pro vykonání práva; znamená výrazné oslabení subjektivního práva oprávněného účastníka, neboť promlčením sice jeho nárok nezaniká, nemůže však být soudem přiznán, jestliže povinný před soudem čelí uplatněnému právu námitkou promlčení. Nárok oprávněného účastníka trvá i nadále, stává se však prostřednictvím soudu nevymahatelným.

17. U práva na pojistné plnění stanoví § 626 o. z. počátek promlčecí lhůty k okamžiku uplynutí jednoho roku od pojistné události. Jedná se o objektivní promlčecí lhůtu, která začíná běžet bez ohledu na vědomost osoby oprávněné čerpat pojistné plnění. U práva na náhradu škody je počátek subjektivní promlčecí lhůty určen § 620 odst. 1 o. z., podle kterého okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. Objektivní promlčecí lhůtu práva na náhradu škody upravuje § 636 odst. 1 o. z., podle kterého se právo na náhradu škody nebo jiné újmy promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla.

18. Obě dvě promlčecí lhůty (objektivní a subjektivní) počínají běžet a končí nezávisle na sobě. Obecně však platí, že nárok je třeba uplatnit v době, kdy ještě běží obě lhůty, tj. lhůta objektivní a v jejím rámci lhůta subjektivní; marným uplynutím jedné z těchto lhůt se nárok promlčuje, i když ještě běží i druhá promlčecí lhůta.

19. Účelem § 635 odst. 2 o. z. je sjednocení konce promlčecí lhůty u práva na náhradu škody a práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti. Má zamezit situacím, kdy může poškozený vymáhat pojistné plnění po pojišťovně, i když je nárok vůči poškozenému promlčen. Z toho vyplývá, že závazek z pojištění odpovědnosti má akcesorickou povahu k povinnosti pojištěného nahradit vzniklou újmu, která je tudíž předpokladem vzniku práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti. Opačná situace by zjevně odporovala zásadě zákazu obohacení z pojištění a koncepci pojistného zájmu zakotvené v § 2761 o. z. (srov. TÉGL a WEINHOLD in: MELZER, F. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2014, s. 1004. ISBN 978-80-7502-003-1).

20. Slovo „nejpozději“ v § 635 odst. 2 o. z. znamená, že právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti by nemělo být žalovatelné déle než právo na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje. Z toho vyplývá, že právo na pojistné plnění se může promlčet dříve, než uplyne promlčecí lhůta stanovená v § 626 o. z., a to uplynutím subjektivní promlčecí lhůty k uplatnění práva na náhradu škody (srov. TÉGL a WEINHOLD in: MELZER, F. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2014, s. 1004. ISBN 978-80-7502-003-1).

21. Neobstojí proto námitka dovolatele, že § 635 odst. 2 o. z. odkazuje pouze na § 636 odst. 1 o. z., které stanoví desetiletou objektivní promlčecí lhůtu pro právo na náhradu škody nebo újmy. Takový výklad § 635 odst. 2 o. z. nepřipouští a byl by v rozporu se smyslem a účelem zmíněného ustanovení. Pro jeho účely je irelevantní, zda se právo na náhradu škody promlčí v subjektivní promlčecí lhůtě (§ 619 a § 620 ve spojení s § 629 o. z.) nebo v promlčecí lhůtě objektivní (§ 636 odst. 1 o. z.).

22. To ovšem neznamená, že by se u práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti nikdy fakticky nemohlo použít § 626 o. z., jak dovozuje dovolatel, a to především ze dvou důvodů. Zaprvé § 626 o. z. je ustanovením obecným vztahujícím se na všechny druhy pojištění. Ustanovení § 635 odst. 2 o. z. má charakter pravidla speciálního, neboť se vztahuje pouze na pojištění z odpovědnosti. Na ostatní druhy pojištění se neaplikuje. Druhým důvodem je skutečnost, že promlčecí lhůta podle § 626 o. z. a subjektivní promlčecí lhůta pro uplatnění práva na náhradu škody mají různě stanovené počátky. Promlčecí lhůta u práva na pojistné plnění počíná běžet za jeden rok od pojistné události. Subjektivní promlčecí lhůta u práva na náhradu škody počíná v souladu s § 619 odst. 1 o. z. běžet ode dne, kdy

právo mohlo být uplatněno poprvé. Podle § 619 odst. 2 může být právo uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla. U práva na náhradu škody okolnosti rozhodné specifikuje § 620 odst. 1 o. z., podle kterého okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. To platí obdobně i pro odčinění újmy. Z výše uvedeného je patrné, že počátek běhu subjektivní lhůty pro náhradu škody se nemusí shodovat s okamžikem pojistné události a může nastat později.

23. Z toho vyplývá, že nalézací soudy správně posoudily, že právo na pojistné plnění se ve smyslu § 635 odst. 2 o. z. promlčuje nejen současně s uplynutím objektivní promlčecí lhůty stanovené pro právo na náhradu škody, ale i uplynutím promlčecí lhůty subjektivní. Námitka dovolatele není důvodná.

24. Dovolatel ve svém podání vyslovuje názor, že § 635 odst. 2 o. z. se v případě práva na pojistné plnění z titulu odpovědnosti z provozu vozidla u poškozeného neaplikuje. Dané ustanovení se má aplikovat pouze v případě odpovědnosti, kdy je poškozený uspokojen prostřednictvím škůdce, tj. v případě, kdy škůdce (pojištěný) poskytne poškozenému plnění z titulu náhrady jím způsobené škody a toto plnění následně požaduje po pojišťovně. I na tuto otázku nastíněnou dovolatelem je třeba odpovědět negativně. Takový výklad občanský zákoník nepřipouští a ani sám dovolatel neuvádí, z čeho ho dovozuje. Občanský zákoník hovoří přímo o právu na pojistné plnění a nerozlišuje situace, kdy vznikne poškozenému právo přímo na pojistné plnění od pojišťovny a kdy mu hradí škodu škůdce, který následně požaduje uhrazené plnění po pojišťovně.

25. V posuzovaném případě počala promlčecí lhůta podle § 626 o. z. běžet 14. 8. 2015 (tj. jeden rok od pojistné události) a uplynula dnem 14. 8. 2018. Současně však běžela subjektivní promlčecí lhůta poškozeného na náhradu škody přímo po škůdci, která uplynula nejpozději 12. 9. 2017. V souladu s § 635 odst. 2 o. z. se právo na pojistné plnění promlčelo nejpozději dnem 12. 9. 2017. Dovolatel podal návrh na záměnu účastníků dne 16. 4. 2018, tj. po marném uplynutí tříleté promlčecí lhůty (§ 629 o. z.). Žalovaná vznesla námitku promlčení důvodně.

26. Vzhledem k výše uvedenému lze uzavřít, že závěry odvolacího soudu ohledně uplynutí promlčecí lhůty jsou správné.

27. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

Č. 69

č. 69

Darování, Výměňek (o. z.), Katastr nemovitostí
§ 984 odst. 1 o. z., § 2055 o. z., § 2707 o. z.

Je-li v souvislosti s darovací smlouvou uzavřena smlouva o výměňku, posuzuje se pro účel předpokládaný § 984 odst. 1 o. z. darovací smlouva zpravidla jako smlouva úplatná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2769/2018, ECLI:CZ:NS:2019:22.CDO.2769.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 60 Co 309/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Zlíně (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 13. 7. 2017, č. j. 19 C 21/2017-97, zamítl žalobu o určení, že žalobkyně je vlastníkem id. 1/2 nemovitých věcí, a to stavby č. p. XY – rodinný dům, stojící na pozemcích par. č. st. XY, pozemků parc. č. st. XY – zastavěná plocha a nádvoří, parc. č. XY – lesní pozemek, parc. č. XY – trvalý travní porost, parc. č. XY – lesní pozemek, parc. č. XY – zahrada, parc. č. XY – orná půda, parc. č. XY – ostatní plocha, parc. č. XY – orná půda, vše zapsané na LV č. XY pro katastrální území a obec XY u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště XY (výrok I), a uložil žalobkyni povinnost nahradit žalované náklady řízení ve výši 23 901,32 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku k rukám právní zástupkyně žalované (výrok II).

2. Soud prvního stupně dovodil, že nemovitosti byly ve společném jmění manželů (dále jen „SJM“) žalobkyně a jejího bývalého manžela. Při neexistenci dohody a rozhodnutí soudu o jejich vypořádání (v řízení o vypořádání SJM je manžel navrhl přikázat žalobkyni, následně bylo ale řízení zastaveno) se po uplynutí tří let od zániku SJM staly podílovým spoluvlastnictvím bývalých manželů s podílem každého ideální 1/2. Manžel žalobkyně nemohl její podíl do svého výlučného vlastnictví vydržet (nebyl v dobré víře o tom, že je vlastní sám). V katastru nemovitostí přesto zůstal zapsán jako výlučný vlastník a 22. 2. 2016

nemovitosti daroval žalované (nové manželce, která byla v dobré víře o správnosti zápisu v katastru), se zřízením výměnku. Ustanovení § 984 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), se vztahuje jen na úplatné převody. Dřívější judikatura Ústavního soudu ale chránila dobrou víru nabyvatele v zápis v katastru nemovitostí i u bezúplatných převodů. Nová úprava tak řeší situaci jen částečně. Pokud by zákonodárce mínil ochranu neposkytnout osobám, které nemovité věci nabyly neúplatně, nejspíše by tak učinil v § 984 o. z. výjimkou. I nadále je proto třeba chránit dobrověrného nabyvatele i u bezúplatného převodu. Žalobkyně byla nejméně od 13. 9. 2000 (podání žaloby na vypořádání SJM) do 5. 12. 2016 (podání žádosti o zápis poznámky spornosti do katastru nemovitostí) nečinná a proti nesprávnému údaji v katastru nemovitostí nebrojila. Nelze proto jejímu nároku (s odkazem na § 6 odst. 1 a 2 o. z.) přisvědčit. Navíc podle soudu prvního stupně jde ve věci o převod úplatný, pokud byl zřízen výměnek spočívající v právu doživotního bydlení a užívání pro dárce, představující protihodnotu darování.

3. Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 27. 2. 2018, č. j. 60 Co 309/2017-143, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že určil žalobkyni vlastníkem ideálních spoluvlastnických podílů 1/2 k výše označeným nemovitým věcem (výrok I) a uložil žalované povinnost nahradit žalobkyni k rukám jejího zástupce náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 48 601 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II).

4. Odvolací soud dospěl k závěru o danosti naléhavého prvního zájmu na požadovaném určení a ztotožnil se se závěry o tom, že nemovitosti tvořily součást SJM žalobkyně a jejího bývalého manžela, o vzniku podílového spoluvlastnictví s podíly každého z bývalých manželů ideální 1/2, o nemožnosti bývalého manžela žalobkyně její podíl vydržet pro nedostatek dobré víry a o darování nemovitostí manželem žalované (s účinky k 24. 2. 2016) se současným zřízením výměnku. Žalovaná si nemohla započítat dobu držby svého předchůdce, pokud její manžel (dárce) nebyl oprávněným držitelem, neboť věděl, že věci patřily do SJM, proto nemohla nemovitosti do vlastnictví vydržet, když sama vydržecí dobu nesplnila. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že darovací smlouva a smlouva o výměnku na ní závislá byla bezúplatná. Smlouvou uzavřenou v souvislosti s darováním (o právu doživotního bydlení v domě a užívání pozemků) byl výměnek zřízen bezúplatně. Žalovaná se zavázala poskytnout dárce potřebnou pomoc, pokud ji bude potřebovat, ve stáří a v nemoci. „Poskytování naturálního plnění ... nebylo sjednáno.“ Žalobkyně se dozvěděla o zápisu žalované do katastru nemovitostí podle darovací smlouvy až v dědickém řízení po smrti bývalého manžela (25. 7. 2016), a to 28. 11. 2016. S účinky k 5. 12. 2016 podala žádost o zápis poznámky spornosti a do dvou měsíců podala žalobu na určení. Od 1. 1. 2014 není judikaturní praxe Ústavního soudu použitelná, neboť platí § 984 o. z., jenž poskytuje ochranu dobrověrnému nabyvateli jen při úplatném převodu. Aplikace

§ 6 a „§ 7“ o. z. není namístě, neboť žalobkyně domáháním se určení vlastnictví s velkou prodlevou nejednala nepoctivě a nevyvolala žádný protiprávní stav.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 69

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jímž napadla rozsudek v celém rozsahu a navrhla jeho změnu a potvrzení rozsudku soudem prvního stupně, nebo jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení. Má za to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a to otázky hmotného i procesního práva. Za významnou považuje otázku, zda lze „darovací smlouvu se zřízením výměnku spočívajícího v opatrování osoby trpící závažnou nemocí“ považovat pro účely § 984 odst. 1 o. z. za úplatnou, pokud byla kompenzována nikoli finančním protiplněním, ale protiplněním jiné hodnoty. Dosud není rozhodovací praxí soudů vyřešeno, zda při úplatném převodu dle § 984 odst. 1 o. z. musí jít výlučně o finanční protiplnění, nebo i o poskytnutí jiného plnění. Podle komentářové literatury může být úplata poskytnuta nejen v penězích, ale i v jiné přípustné podobě (hmotnou věcí, právem, pohledávkou, službou či jakýmkoli jiným plněním), odvolací soud ale pojem úplatnosti definuje pouze ve vazbě na finanční protiplnění bez zohlednění plnění naturálního. Dovolacím soudem nebylo dosud vyřešeno, jaký je vztah mezi § 984 odst. 1 o. z. a zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* (právo náleží bdělým) ve vztahu k bezúplatným převodům v situaci, kdy někdo ponechává mnoho let stav v katastru nemovitostí v nesouladu se skutečným stavem, a zda je dosavadní judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu aplikovatelná i po 31. 12. 2013. Dále spatřuje rozpor postupu odvolacího soudu s rozhodnutími Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2750/2009 a sp. zn. 32 Cdo 1019/2009 vydaním tzv. překvapivého rozhodnutí. Odvolací soud překvapivě dospěl, bez provedení dokazování, k odlišným závěrům od soudu prvního stupně o úplatnosti smlouvy. Vytkla soudy, že nezhodnotil jednotlivé důkazy, nevyvodil relevantní závěry, neuvedl v odůvodnění právní předpisy, z nichž jeho názor vychází, a nepoučil účastníky o rozdílném právním a skutkovém náhledu na věc. Výměnek dovolatelka považuje za úplatu, neboť § 2710 o. z. předvídá možnost změny výměnku na formu peněžitého důchodu. Ustanovení § 984 odst. 1 o. z. lze vztáhnout i na případ darování a nejen na převod úplatný. V otázkách v o. z. výslovně neupravených lze vycházet z obecných principů spravedlnosti a zákazu striktně formalistického výkladu zákona a vyvratitelné právní domněnky poctivosti a dobré víry, kterou lze vyloučit jen důkazem opaku, což se nestalo. Namítla nesprávný výklad § 6 a „§ 7“ ve vazbě na § 984 odst. 1 o. z. (že § 6 a 7 je *lex generalis*). Vytkla též odvolacímu soudu nesprávné závěry o zjištění doby vědomosti žalobkyně o zápisu v katastru nemovitostí a v souvislosti s tím o účincích poznámky spornosti.

6. Žalobkyně navrhla zamítnutí dovolání, neboť není důvodné. Zopakovala argumenty uvedené v průběhu řízení, zejména v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, a rozhodnutí odvolacího soudu označila za správné.

7. Dovolací soud postupoval při posuzování dovolání vzhledem k datu vydání napadeného rozhodnutí podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017, dále jen „o. s. ř.“ (viz čl. II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb. *a contrario*).

III.

Přípustnost dovolání

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

9. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení (§ 241a odst. 3 o. s. ř.). Ke splnění předpokladů přípustnosti dovolání musí dovolatel uvést otázku hmotného nebo procesního práva, na jejímž vyřešení napadené rozhodnutí závisí, a ve vztahu k ní ustálenou rozhodovací praxi, od níž se odvolací soud při jejím řešení odchýlil, nebo uvést, že tato otázka dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena nebyla, anebo poukázat na rozdílná rozhodnutí dovolacího soudu při řešení uvedené otázky, případně se domáhat, aby v dosavadní praxi dovolacího soudu již vyřešená právní otázka byla posouzena jinak.

10. Dovolání je podle § 241a odst. 1 o. s. ř. přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek. Od 1. 1. 2013 (účinnost zákona č. 404/2012 Sb. novelizujícího o. s. ř., čl. II bod 7. jeho přechodných ustanovení *a contrario*) nelze v dovolání úspěšně zpochybnit skutková zjištění odvolacího soudu; dovolací soud tak musí vycházet ze skutkových zjištění učiněných v nalézacím řízení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1803/2014, nebo ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 807/2018). Přípustnost dovolání nemůže proto založit posouzení otázky, zda lze za úplatnou považovat darovací smlouvu se

zřízením výměnku spočívajícího „v opatrování osoby trpící závažnou nemocí“, neboť na takovém skutkovém závěru odvolací soud své rozhodnutí nezaložil. Z uvedeného důvodu nemohou přípustnost dovolání založit ani námitky dovolatelky týkající se zjišťování skutkového stavu soudem (zejména ve vztahu k námitce spornosti).

11. Dovolací soud se dále zabýval přípustností dovolání k vyřešení právní otázky, zda § 984 o. z. a zásada *vigilantibus iura scripta sunt* jsou aplikovatelné u převodů bezúplatných, a není-li tomu tak, zda je u převodů po 1. 1. 2014 aplikovatelná dosavadní judikatura Ústavního (a Nejvyššího) soudu týkající se dobrověrného nabyvatelství za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, otázky, zda „úplatnost“ nabytí věcného práva dle § 984 odst. 1 o. z. spočívá jen ve finančním, nebo i jiném plnění, a otázky, zda zřízení výměnku, spočívajícího v právu doživotního bydlení v domě a užívání pozemku a závazku poskytnout dárci pomoc ve stáří či v nemoci, činí ze smlouvy darovací smlouvu úplatnou (otázky podle dovolatelky dosud dovolacím soudem nevyřešené).

12. Otázky použitelnosti dosavadní judikatury týkající se dobrověrného nabyvatelství na převody posuzované podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 a (bez) úplatnosti darovací smlouvy se sjednáním výměnku ve vazbě na ochranu dobré víry nabyvatele v zápis ve veřejném seznamu (v katastru nemovitosti) podle § 984 odst. 1 o. z. dosud nebyly dovolacím soudem vyřešeny (na rozdíl od otázky aplikovatelnosti § 984 na převody bezúplatné a formy plnění u smluv úplatných), a zakládají proto přípustnost dovolání dle § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Při posuzování uvedených otázek je třeba vyjít (s ohledem na datum uzavření darovací smlouvy a smlouvy o výměnku) z následujících ustanovení občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014 (viz § 3028 odst. 2 o. z.).

14. Podle § 980 odst. 1 věty první o. z., je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje. Podle § 980 odst. 2 věty první o. z., je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem.

Podle § 984 odst. 1 o. z., není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla věcné právo „za úplatu“ v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu. Dobrá víra se posuzuje k době, kdy k právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, pak k době podání návrhu na zápis. Podle § 984 odst. 2 se pro nezbytnou cestu, výměnek a pro věcné právo vznikající ze zákona bez zřetele na stav zápisů ve veřejném seznamu věta první odstavce 1 nepoužije.

Podle § 7 o. z. se má za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.

Podle § 2055 odst. 1 o. z. darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá.

č. 69

Podle § 2707 odst. 1 o. z. si smlouvou o výměnku vlastník nemovité věci vymíňuje „v souvislosti s jejím převodem“ pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření na dobu života nebo na dobu určitou a nabyvatel nemovité věci se zavazuje zaopatření poskytnout. Není-li stanoveno nebo ujednáno jinak, rozhoduje pro obsah práv výměnkáře místní zvyklost. Podle § 2707 odst. 2 o. z. se podle obsahu právního jednání, kterým byl výměnek zřízen, na smlouvu o výměnku použijí také ustanovení o právech, ze kterých se výměnek skládá, zejména o služebnosti bytu nebo o důchodu.

Podle § 1257 odst. 1 o. z. věc může být zatížena služebností, která postihuje vlastníka věci jako věcné právo tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo něčeho se zdržet. Podle § 1297 o. z., je-li zřízena služebnost bytu, má se za to, že byla zřízena jako služebnost užívání.

Podle § 1283 o. z. se služebností užívacího práva uživateli poskytuje právo užívat cizí věc pro jeho vlastní potřebu a potřebu jeho domácnosti. Změní-li se tyto potřeby po zřízení služebnosti, nezakládá to uživateli právo na její rozšíření.

Podle § 2701 odst. 1 o. z. se smlouvou o důchodu plátce zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod). Podle § 2702 o. z., nebylo-li trvání závazku ujednáno, platí, že povinnost platit důchod trvá po dobu příjemcova života.

Podle § 1303 odst. 1 o. z., je-li věc zapsána do veřejného seznamu, může být zatížena reálným břemenem tak, že dočasný vlastník věci je jako dlužník zavázán vůči oprávněné osobě něco jí dávat nebo něco konat. Podle § 2708 odst. 1 o. z., je-li výměnek zřízen jako reálné břemeno, učiní nabyvatel nemovité věci vše, co je z jeho strany zapotřebí, aby výměnek mohl být zapsán do veřejného seznamu. Nežfekne-li se výměnkář zápisu, lze do veřejného seznamu zapsat vlastnické právo nabyvatele jen současně se zápisem výměnku.

Podle § 2708 odst. 2 o. z. vlastník nemovité věci může pro sebe zapsat budoucí výměnek do veřejného seznamu ještě před převedením nemovité věci.

Podle § 2709 o. z., i když to při zřízení výměnku nebylo ujednáno, přispěje osoba zavázaná k výměnku pomocnými úkony výměnkáři, který to nezbytně potřebuje v nemoci, při úrazu nebo v podobné nouzi. Této povinnosti se zproští, zprostředkuje-li umístění výměnkáře ve zdravotnickém nebo podobném zařízení. Nezavazuje-li osobu zavázanou z výměnku k placení nákladů pobytu v zařízení zvláštní právní důvod, nese je výměnkář ze svého.

Podle § 2710 odst. 1 o. z., změní-li se poměry tou měrou, že na osobě zavázané k výměnku nelze spravedlivě požadovat, aby setrvala při naturálním plnění, a nedohodnou-li se strany, může soud na návrh osoby zavázané k výměnku rozhod-

nout, že se naturální výměnek zcela nebo zčásti nahradí peněžitým důchodem; soud také může, a to i bez návrhu, uložit osobě zavázané k výměnku, aby složila ve prospěch výměnkáře u provozovatele vhodného zaopatřovacího zařízení zaopatřovací jistinu ve stanovené výši. Podle § 2710 odst. 2 o. z., byl-li výměnek přeměněn na peněžitý důchod, může soud dohodu stran nebo své rozhodnutí změnit, změní-li se podstatně poměry. Podle § 2710 odst. 3 o. z. rozhodnutími podle odstavce 1 nebo 2 nelze přijmout takové opatření, jímž by bylo zaopatření výměnkáře ohroženo.

Podle § 2711 o. z. při zkáze stavby, v níž bylo výměnkáři vyhrazeno obydlí, opatří osoba zavázaná z výměnku výměnkáři na vlastní náklad vhodné náhradní bydlení. Podle § 2715 o. z., byla-li smlouva o převodu nemovité věci uzavřena v souvislosti se zřízením výměnku, nelze od ní odstoupit pro neplnění povinnosti osobou zavázanou k výměnku.

Podle § 1727 o. z. každá z několika smluv uzavřených při téže jednání nebo zahrnutých do téže listiny se posuzuje samostatně. Plyne-li z povahy několika smluv nebo z jejich účelu známého stranám při uzavření smlouvy, že jsou na sobě závislé, je vznik každé z nich podmínkou vzniku ostatních smluv.

Podle § 6 odst. 1 o. z. každý má povinnost jednat v právním styku poctivě. Podle § 6 odst. 2 o. z. nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu. Podle § 8 o. z. zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

15. Ustanovení § 984 odst. 1 o. z. podle svého výslovného znění poskytuje tedy ochranu dobrověrnému nabyvateli jen u úplatných převodů (u úplatných nabývání věcných práv, vyjma těch, která jsou uvedena v § 984 odst. 2 o. z.). „Úplatnost“ je jedním z předpokladů nabytí vlastnického práva od neoprávněného (vedle předpokladu existence rozporu mezi stavem zapsaným v katastru a stavem skutečným, předpokladu, že jde o nabývání smlouvou od knihovního vlastníka a dobré víry nabyvatele). To vyplývá i z důvodové zprávy k citovanému ustanovení, vyjadřující úmysl zákonodárce („Navržené ustanovení sleduje ochranu dobré víry těch, kdo nabudou věcné právo v dobré víře a za úplatu od osoby oprávněné podle stavu zápisů ve veřejném seznamu takové právo zřídit.“). Tento závěr je zřejmý i z dosavadní judikatury dovolacího soudu, jenž dovodil, že předpokladem dobrověrného nabytí vlastnického práva je, že šlo o nabytí úplatné; ten, kdo nabyl nemovitost od nevládníka bezúplatně, neutrpí ve většině případů poskytnutím ochrany skutečnému (naturálnímu) vlastníkovu újmu. Svou argumentaci přitom opřel i o odkaz na nyníjší § 984 odst. 1 o. z. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1611/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4705/2016, odkazující na rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 31 Cdo 353/2016, a další judikaturu tam citovanou). Ve shodě s tím lze poukázat i na komentář k § 984 o. z., autora JUDr. Tomáše Kindla:

„Nyní je tedy modifikovaná zásada materiální publicity nově formulována především právě v § 984, podle něhož však zápis ve veřejném seznamu svědčí tomu, kdo věcné právo nabyl v dobré víře, avšak jen pokud toto věcné právo nabyl za úplatu (přitom druhý odstavec komentovaného ustanovení stanoví navíc ještě další výjimky)... To ostatně odpovídá koncepci občanského zákoníku, podle níž je bezúplatné nabytí slabší právní důvod nežli nabytí za úplatu (srov. § 1043 odst. 2).“ [viz ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976–1474, absolutní majetková práva) Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN: 978-80-7478-546-7, převzato z ASPI]. Opomenout nelze ani závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 349/17, dostupného na internetových stránkách <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další uváděná rozhodnutí Ústavního soudu [„Projednávaná věc se od případů nabytí vlastnického práva od nevlastníka v mnoha ohledech liší... Ve stěžovatelově případě navíc nešlo o úplatný převod, se kterým počítá nová právní úprava (viz § 984 občanského zákoníku).“], nebo obdobné závěry v nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2017, sp. zn. III. ÚS 1862/16.

16. Dřívější judikatura Nejvyššího soudu nesdílela právní názor o možnosti nabytí vlastnictví k nemovitosti od nevlastníka pouze za podmínky dobré víry nabyvatele, respektive o nutnosti poskytovat ochranu nabytým právům osoby jednající v dobré víře (v zápis v katastru nemovitostí) proti vlastnickému právu původního vlastníka. Následně došlo k významnému judikaturnímu posunu, neboť všechny senáty Ústavního soudu dospěly k závěru, že podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 bylo možné nabýt vlastnické právo k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevlastníka, a to na základě dobré víry nabyvatele v zápis do katastru nemovitostí coby právní důsledek aplikace principu právní jistoty a ochrany nabytých práv a majetku ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012, nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. III. ÚS 663/15). V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 31 Cdo 353/2016, Nejvyšší soud již tento právní závěr respektoval [„Velký senát proto ve shodě s připomenutou konstantní judikaturou Ústavního soudu uzavírá, že podle právní úpravy účinné do 31. prosince 2013, resp. do 31. prosince 2014 (k tomu srov. 3064 o. z.) bylo možné nabýt vlastnické právo k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevlastníka, a to na základě dobré víry nabyvatele v zápis do katastru nemovitostí.“]. Ústavní soud v nálezu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012, přitom uvedl, že „...starý občanský zákoník neobsahoval žádné ustanovení explicitně upravující obecný způsob nabytí vlastnického práva k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí ani k jiné věci od nevlastníka, na základě dobré víry nabyvatele ani jinak (vyjma vydržení)... V neposlední řadě pak Ústavní soud k takovému kroku – formulaci ústavněprávního požadavku ochrany

dobré víry nad zákonný rámec při nabývání vlastnického práva k nemovitostem evidovaným v katastru – přistoupil s ohledem na dlouhodobou nečinnost zákonodárce, který sám v rozporu s ústavněprávními principy nezbytnou ochranu dobré víry nezajistil; za takové situace jsou to potom obecné soudy, které jsou povinny zajistit a poskytovat ochranu dobré víry, vyplývající z ústavního pořádku.“

17. Výše uvedené dává tedy odpověď nejen na otázku, zda § 984 odst. 1 o. z. (a tudíž i obecný právní princip *vigilantibus iura scripta sunt*) je aplikovatelné jen na převody úplatné (což bylo Nejvyšším soudem již judikatorně vyřešeno a přípustnost dovolání tato otázka proto založit nemůže), ale i na otázku, zda u převodů po 1. 1. 2014 je aplikovatelná dosavadní judikatura Ústavního (a Nejvyššího) soudu, týkající se dobrověrného nabyvatelství, přijatá za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013. Pro převody, pro něž se uplatní právní úprava občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014 (viz § 3064 o. z.), v němž zákonodárce formuloval ochranu dobré víry nabyvatele výslovně v § 984 odst. 1, stanovil jednoznačné podmínky pro její uplatnění (omezil ji výslovně na převody úplatné), je tedy dosavadní judikatura Nejvyššího soudu i Ústavního soudu, vyplňující dřívější mezeru v zákonné úpravě, použitelná pouze v omezeném rozsahu (jen u úplatných převodů, nikoli tedy u převodů bezúplatných a v případech vyloučených § 984 odst. 2 o. z.), k vyřešení otázek, které mají oporu v nové právní úpravě (např. posuzování dobré víry nabyvatele). To se týká i uplatnění obecného právního principu *vigilantibus iura scripta sunt*. To je ostatně zcela zřejmé z výše uvedených rozhodnutí zabývajících se ochranou dobré víry nabyvatele v poměrech dřívější právní úpravy právě s poukazem na tehdejší mezeru v zákoně (srov. dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1611/2014).

18. K otázce „úplatnosti“ smlouvy obecně a darovací smlouvy se sjednaným výměnkem ve vazbě na § 984 odst. 1 o. z. lze uvést následující:

Právní teorie dovozuje, že obecně je třeba úplatností rozumět jakékoli protiplnění majetkové hodnoty, nebo poskytnutí jiné výhody, tedy např. poskytnutí peněz, poskytnutí věci (úplata aktivní), tak i např. prominutí dluhu osobou, v jejíž prospěch se věcné právo zřizuje, osobě, která věcné právo zřizuje (úplata pasivní). Úplatnost předpokládá kauzální (podmíněnou) souvislost plnění a protiplnění, kterou lze hodnotit subjektivně, neboli formálně (plnění jedné strany je druhou stranou chápáno jako dostatečná protihodnota a je nevýznamné, zda mezi oběma plněními je dána dostatečná vyváženost), nebo objektivně, neboli meritorně (rozhodující je skutečná ekvivalence plnění). Smlouva tak z hlediska subjektivního může být jedním bezúplatným (typicky darovací smlouva), z objektivního hlediska se však může jednat o jedním úplatné (např. darování s podmínkou, že obdarovaný bude dárce či třetí osobě něco plnit) [viz článek „Úplatnost nabytí věcného práva jako podmínka fungování materiální publicity veřejných seznamů v novém občanském zákoníku“, autor JUDr. Petr Tégl, Ph.D., Právní rozhledy 1/2013, s. 28]. Autor zde uvádí, že některé jeho závěry jsou obecné a lze je vztáhnout i na

jiné případy posuzování úplatnosti či bezúplatnosti nabytí práva, jiné však platí jen ve vztahu k § 984 odst. 1. o. z. Bezúplatnému nabyvateli podle něj nesvědčí žádný zvláštní důvod ochrany, „neboť při bezúplatném nabytí nepodstupuje jakékoli hospodářské riziko, které by odůvodňovalo zvláštní přístup k němu. To, že se proti poctivému nabyvateli skutečný vlastník dovolá ochrany (např. prostřednictvím vindikace), nemůže žalovanému přivodit žádnou újmu. Vydá-li totiž poctivý nabyvatel vlastníkovu věc, ocitne se v právním a hospodářském postavení, v jakém byl před uzavřením smlouvy (nikoli v postavení horším). Jediné negativum, které nabyvatel podstupuje, je spatřováno v nákladech spojených s kontraktací. Samotná dobrá víra nabyvatele proto není dostatečnou hodnotou, kterou by bylo třeba chránit“. Autor dovozuje, že pro situace předvídané v § 984 odst. 1 o. z. není důvod vykládat pojem úplaty jinak, než jak bylo naznačeno výše, a že se uplatní kritérium objektivní: „Pokud tedy např. knihovní vlastník (nejsoucí skutečným vlastníkem) bude převádět vlastnické právo k evidované věci na nabyvatele na základě kupní smlouvy, avšak kupní cena bude extrémně nízká, je ve vztahu ke skutečnému vlastníkovu třeba hodnotit převod jako bezúplatný, byť by obě smluvní strany byly zajedno v tom, že se jednalo o převod úplatný. Argumentem je ochrana třetích osob nejsoucích smluvní stranou, která musí být postavena na objektivním základě, a naopak nemůže být závislá na vůli stran právního vztahu... Kritérium úplatnosti bude nejpraktičtější u smluvních převodů vlastnického práva k věci. Tam, kde bude vlastnické právo převáděno na základě kupní smlouvy, jedná se o nabytí formálně úplatné. Nabyvateli v dobré víře však bude svědčit ochrana jen tehdy, je-li jednání úplatné i z hlediska meritorního. Lze říci, že ve vztahu knihovní vlastník → nabyvatel v dobré víře rozhoduje formální hodnocení, zatímco ve ‚vztahu‘ nabyvatel v dobré víře → skutečný vlastník rozhoduje hodnocení meritorní. V tomto ‚trojúhelníku‘ bude proto nutno použít jiná hodnotící kritéria pro oba izolované poměry. Platí, že materiální publicita nehraje svoji roli ve vztahu knihovní vlastník → nabyvatel v dobré víře, nýbrž až ve ‚vztahu‘ nabyvatel v dobré víře → skutečný vlastník. O poskytnutí či odepření ochrany skutečnému vlastníkovu se tedy rozhoduje sice na základě skutečností plynoucích ze vztahu knihovní vlastník → nabyvatel v dobré víře, ovšem tyto skutečnosti se hodnotí způsobem, který bere ohled na skutečného vlastníka (objektivní hodnocení). Nabyvatel totiž není chráněn proti knihovnímu vlastníkovu, nýbrž proti vlastníkovu skutečnému. Pouze v jejich poměru existuje konflikt a v jejich poměru dochází k poměřování kolidujících hodnot – tj. vlastnického práva skutečného vlastníka a objektivně posuzované výše úplaty, která byla za nabytí věcného práva poctivým nabyvatelem plněna.“ Autor poukazuje na to, že problémem je stanovení jasné hranice mezi případy, v nichž se jedná ještě o nabytí úplatné, a případy, v nichž bude třeba pohlížet na protiplnění jako na něco, čemu již povahu úplaty (dostatečné ekvivalence) přiznat nelze. Dodává, že: „O bezúplatný převod se obecně jedná tehdy, pokud neekvivalence obou plnění je natolik zásadní, že lze

dovodit úmysl převodce převáděnou věc darovat“. Odkazuje přitom na Rudnickiego, dle nějž „bezúplatným nabytím se rozumí taková činnost, při níž stupeň neekvivalentnosti hodnoty vzájemných plnění ukazuje v daném případě výrazně na neúplatnost jakožto jedinou příčinu jednání“. Nakonec uzavírá, že „... bude pro soud jednodušší vyřešit povahu nabytí v konkrétním případě (při posouzení specifických skutkových okolností), než formulovat obecnou teoretickou poučku o tom, co ještě lze považovat za nabytí úplatné a co již za bezúplatné“.

19. Povahou výměnku se podrobně zabýval např. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D. (viz článek „Výměnek jako pojmenovaná zaopatřovací smlouva v novém občanském zákoníku“, ELISCHER, D. Jurisprudence. Wolters Kluwer, 2014, č. 5, str. 19, ASPI ID LIT50403CZ). V něm, mimo jiné, uvádí, že výměnek byl před rekodifikací soukromého práva chápán povětšinou jako věcný závazek k plnění (*in natura, in re luto*, tj. práce, úkony, požitky a jiné úsluhy) váznoucí na hospodářském statku, resp. zemědělské usedlosti a „podle starých výměnkových smluv obsahem závazku z výměnku bývala typicky povinnost nového vlastníka (resp. nastupujícího hospodáře) za účelem výživy a zaopatření původního vlastníka (odstupujícího hospodáře) poskytovat dočasně (typicky doživotně) určitá plnění, jež spočívala ponejvíce v ubytování, postoupení kousku půdy, v poskytování naturálních dávek z hospodářství plynoucích (kupř. mléko, obilí, vejce, maso, kroupy, luštěniny, cukr, sádlo, máslo atp.), případně jiných úkonech (opatření šatstva, obuvi, dřeva na otop, zapravení útraty za slušný a majetku přiměřený pohřeb výměnkáře etc.). Nežádka šlo i o povinnost něco strpět (např. brání vody ze společné studny atp.). Spíše výjimečně bylo obsahem výměnku plnění dávek finančního charakteru, i když ani to nebylo vyloučeno (jako součást výměnku mohla být kupř. ujednána pravidelná renta ve prospěch oprávněného – tj. výměnkáře)“. Na výměnek bylo podle autora „právně nahlíženo – při neexistenci výslovné úpravy výměnku jako pojmenovaného kontraktu – jako na soubor různých právních útvarů (služebnost, renta, obligační práva a povinnosti), jenž byl sjednocován pravidelně svou kauzou – jeho hospodářským účelem bylo zaopatření oprávněného. Tehdejší nauka – se zřetelem k převažujícímu charakteru výměnku – řadila výměnkové smlouvy pod reálná břemena“. Smysl výměnkové smlouvy v současné úpravě autor spatřuje v zaopatření (pravidelně doživotně) zcizitele (eventuálně třetí osoby) při převodu nemovitě věci na nabyvatele.

20. Úplatnost jednání obecně tedy může spočívat v poskytnutí ekvivalentu nejen v penězích, ale i v jiném plnění (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 885/2012). Z odůvodnění napadeného rozhodnutí ostatně nevyplývá opak. Není žádný důvod pro odlišné pojetí úplatnosti pro účely § 984 odst. 1 o. z.

21. Z výše uvedených právních úprav, judikatury i odborné literatury lze dospět k následujícím závěrům:

22. Nabytí věcné právo od osoby, která je zapsaná ve veřejném seznamu, ačkoli podle skutečného právního stavu osobou oprávněnou není, je možné jen v přípa-

dě, že nabývající osoba nabyla právo na základě úplatného právního jednání od osoby zapsané ve veřejném seznamu a v dobré víře ve stav zápisů ve veřejném seznamu (§ 984 odst. 1 o. z.), přičemž nejde o případy vyloučené § 984 odst. 2 o. z. Soulad zápisu ve veřejném seznamu se skutečným právním stavem se, stejně jako dobrá víra, předpokládá, může však být prokázán opak (tzv. vyvratitelná právní domněnka, § 7 o. z.). Existenci dobré víry je nutno zkoumat v časové souvislosti s okamžikem, kdy k právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, posuzuje se dobrá víra se zřetelem k době, kdy byl podán návrh na zápis práva do tohoto seznamu.

23. Darovací smlouva je pojmenovaná smlouva upravená v § 2055 a násl. o. z. zakládající asynallagmatický (vzájemně nepodmíněný) závazek dárce převést na obdarovaného dar (vlastnické právo k darované věci), jímž sleduje především zvětšení majetku obdarovaného, aniž by mu k tomu svědčila zákonná povinnost (činí tak dobrovolně). Je dvoustranným právním jednáním, k jehož perfekci se vyžaduje souhlas obdarovaného. Jejím pojmovým znakem je bezúplatnost (viz výslovné znění § 2055 odst. 1 o. z.).

24. Výměnek je závazkově právní vztah vznikající na základě jedné z pojmenovaných zaopatřovacích smluv (vedle důchodu). Smluvními stranami jsou vlastník nemovité věci (výměnkář) a nabyvatel nemovité věci. Smlouva se uzavírá v souvislosti s převodem vlastnického práva (§ 2707 odst. 1 o. z.). Zpravidla bude výměnek zřizován současně s vlastním převodem, může být ale zřízen až po jejím převodu a vlastník nemovité věci může pro sebe zapsat do katastru výměnek i před převedením nemovitosti jako tzv. budoucí výměnek dle § 2708 odst. 2 o. z. [k tomu srov. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1233–1235]. Věcná souvislost s převodem vlastnického práva k nemovité věci musí být ale vždy zachována. Zákon neomezuje možnost zřídit výměnek jen na bezúplatné převodní smlouvy, lze jej zřídit u všech smluv, jimiž se převádí vlastnické právo (tj. smlouvy kupní, darovací, směnné). Smlouva o výměnku může být ujednána bezúplatně, ale též za úplatu (bezúplatnost není pojmovým znakem smlouvy o výměnku). Obsah výměnku bude záviset na ujednání stran. Půjde o nejrůznější požitky, úkony a jiná práva sloužící k zaopatření osoby výměnkáře. Smyslem výměnkové smlouvy je zaopatřit (zpravidla doživotně) převodce (eventuálně třetí osobu) při převodu nemovité věci na nabyvatele.

25. Smlouvu převodní a smlouvu o výměnku je třeba posuzovat samostatně (§ 1727 věta první o. z.), což je zřejmé např. z § 2715 o. z. vylučujícím možností odstoupení od převodní smlouvy uzavřené v souvislosti se zřízením výměnku pro neplnění povinností osobou zavázanou z výměnku. S ohledem na povahu i účel výměnkové smlouvy a na požadavek souvislosti mezi převodem vlastnického práva k nemovité věci a zřízením výměnku (§ 2707 odst. 1 věta první o. z.) je však třeba smlouvu o výměnku pokládat za závislou smlouvu v intenci § 1727

o. z. [srov. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 42–45]. To je patrné i z § 2708 odst. 1 věty druhé o. z. zabezpečující ochranu výměnkáře při zřízení výměnku jako reálného břemene zákonným požadavkem na současný zápis vlastnického práva nabyvatele nemovité věci společně s výměnkem.

26. Požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření převodce nebo třetí osoby na dobu života nebo dobu určitou mají svou majetkovou hodnotu a obecně mohou sloužit jako protihodnota poskytnutému plnění druhou stranou. I když mnohdy jejich hodnota nebude z objektivního hlediska představovat zcela rovnocenný ekvivalent hodnoty převáděné nemovitosti (tam, kde je výměnek zřizován na dobu života, ji lze i obtížně stanovit), osobu výměnkáře mají po stanovenou dobu (zpravidla po dobu života) v souvislosti s pozbytím vlastnictví k nemovitosti zabezpečit (ať již zajištěním bydlení, peněžní renty, jinými úkony apod.). Je tedy nepochybné, že z hlediska subjektivního [ve vztahu knihovní vlastník (převodce, zde dárce a výměnkář) – nabyvatel v dobré víře (zde obdarovaná a zavázaná z výměnkové smlouvy)], má zřízení výměnku kompenzovat převodci pozbytí vlastnického práva k nemovité věci poskytnutím mu odpovídajícího zaopatření na dobu dožití (případně na dohodnutou dobu). Otázkou je, zda lze na výměnek jako dostatečný ekvivalent poskytnutého plnění (převodu vlastnického práva k nemovité věci) nahlížet i z pohledu objektivního [ve vztahu nabyvatel v dobré víře (zde obdarovaná a z výměnku zavázaná) a skutečný vlastník]. Pro odpověď na tuto otázku je třeba zohlednit nejen samotný obsah dohodnutých práv a povinností z výměnkové smlouvy, ale uvážit i další důsledky pro zavázanou osobu (i výměnkáře) vyplývající přímo ze zákona. Dohodnou-li se totiž převodce a nabyvatel v souvislosti s převodem nemovitosti na založení vzájemných práv a povinností formou výměnku, podřizují tím celý režim svého závazku zákonné úpravě v § 2707 a násl. o. z. Proto platí, že i kdyby si to nedohodli, vzniká přímo ze zákona povinnost osobě zavázané k výměnku přispět výměnkáři pomocnými úkony, pokud to nezbytně potřebuje v nemoci, při úrazu nebo v podobné nouzi (§ 2079 o. z.). I tyto úkony mají svou majetkovou (peněží ocenitelnou) hodnotu. Naturální výměnek (tedy jakýkoli jiný než relutární, to je peněžitý) může být také (z důležitých důvodů na straně osoby zavázané) zcela nebo zčásti nahrazen z rozhodnutí soudu peněžitým důchodem (oceňujícím celý komplex dohodnutých práv, požitků a úkonů), nedohodnou-li se strany výměnkového vztahu jinak, případně může být osobě zavázané uložena povinnost složit zaopatřovací jistinu u provozovatele vhodného zaopatřovacího zařízení (§ 2710 odst. 1 o. z.). Není přitom důvod k zužujícímu pojetí naturálního výměnku tak, jak učinil odvolací soud (tedy s vyloučením z něj služebnosti bytu, jež byla ujednána v daném případě). I naturální požitek, spočívající ve strpění bydlení v převáděné nemovitosti, může v případě takové změny poměrů na straně zavázané osoby, pro niž nelze nadále spravedlivě požadovat, aby setrvala při naturálním plnění, být přeměněn

na peněžitý důchod (např. nemovitost ve vlastnictví zavázané osoby, v níž bylo bydlení poskytováno, se ocitne ve stavu bránícím řádnému užívání, vyžadujícím vysoké náklady na opravu, které není zavázaná osoba aktuálně schopna vynaložit, apod.). Navíc při zkáze stavby, v níž výměnkáři bylo vyhrazeno obydlí, je zákonem uložena osobě zavázané povinnost výměnkáři opatřit náhradní bydlení, a to na vlastní náklad (§ 2711). Tato ustanovení jsou přitom kogentní, uvedené povinnosti jsou soudně vynutilené (nedojde-li k jiné dohodě dle § 2710 odst. 1 o. z.). Zřízením výměnku na sebe osoba zavázaná (nabyvatel nemovité věci) tyto povinnosti přebírá a nemůže je omezit ani vyloučit. Byť v době uzavírání smlouvy není jisté, zda tyto povinnosti v budoucnu nastanou a kdy, nepochybně významně posilují ochranu výměnkem zaopatřovaného převodce pro případ, že by některé povinnosti z výměnku nebylo možno nadále plnit (viz § 2710 odst. 3 o. z.). I tyto následné povinnosti tedy představují pro převodce jistotu kompenzace za ztrátu vlastnického práva. Nemusí sice v každém případě nastoupit, uzavřením výměnkové smlouvy ale osoba zavázaná bere na vědomí povinnost je v případě nastalé potřeby nést. Byť by tedy práva plynoucí výměnkáři z obsahu výměnku v konkrétním případě nemusela představovat (objektivně nazíráno) zcela rovnocenný ekvivalent nabyvaného (a pozbývaného) vlastnického práva k nemovité věci, v důsledku opatření zakotvených v kogentních ustanoveních upravujících výměnek, poskytujících výměnkáři (převodci) záruku, že jeho zaopatření bude i při změně poměrů dostatečně zajištěno, je lze pro účely § 984 odst. 1 o. z. za dostatečný ekvivalent k převáděnému vlastnickému právu považovat i z hlediska objektivního.

27. I když proto obecně platí, že darovací smlouva je smlouva bezúplatná, pro potřeby dobrověrného nabyvatelství upraveného v § 984 odst. 1 o. z. (k naplnění jeho smyslu a účelu) nelze od kauzální (podmíněné) souvislosti plnění (převodu vlastnictví k nemovité věci) a protiplnění (výměnku) odhlédnout. Bezúplatné darování zde nebylo jedinou příčinou jednání, ale bylo kauzálně spjato se zajištěním převodce (případně třetí osoby) formou výměnku. Není proto namístě v takovém případě dobrověrnému nabyvateli ochranu odmítnout. Skutečnost, že na samotný výměnek se dobrověrně nabyvatelství nevztahuje (§ 984 odst. 2 o. z.), na vysloveném závěru nic nemění.

28. Uvedené závěry neplatí bezvýhradně, neboť je třeba vždy posuzovat obsah práv a povinností ujednaných ve výměnkové smlouvě objektivně, tedy z pohledu ekvivalentnosti k plnění plynoucímu z darovací smlouvy, s přihlédnutím k povinnostem plynoucími zavázané osobě k výměnku ze zákona. Ustanovení § 2707 odst. 1 o. z. poskytuje totiž účastníkům výměnkové smlouvy širokou smluvní volnost a nelze vyloučit, že v konkrétním případě obsah dohodnutých požitků, úkonů či práv sloužících k zaopatření výměnkáře i se zohledněním zákonných povinností (pomocné úkony v případě nezbytné potřeby výměnkáře, případná přeměna na peněžitý důchod, náhradní bydlení) svým rozsahem, případně omezením

na velmi krátké časové období, z objektivního hlediska úvahy o ekvivalentnosti plnění neumožní (obdobně jako ujednání kupní smlouvy o převodu nemovitosti za 1 Kč).

29. Lze proto uzavřít, že ačkoli je darovací smlouva pojmově smlouvou bezúplatnou, je-li v souvislosti s ní uzavřena smlouva o výměnku, posuzuje se pro účel předpokládaný § 984 odst. 1 o. z. zpravidla jako smlouva úplatná.

30. Výše vyslovené závěry ostatně korespondují i se závěry, k nimž dospěl Nejvyšší soud ve vztahu ke smlouvě zástavní v rozsudku ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018 („I když zástavní právo nemá samo o sobě majetkovou hodnotu a majetek zástavního věřitele se jeho zřízením nezvyšuje a ze skutkových zjištění ani nevyplývá, že by byla poskytnuta za zřízení zástavních práv zvláštní úplata... je třeba zástavní smlouvy, jimiž byla zřízena zástavní práva k zajištění poskytnutých zápůjček, považovat za úplatná právní jednání ve smyslu § 984 odst. 1 o. z., neboť zřízení zástavních práv zde bylo vyváženo poskytnutím zápůjčky...“).

31. Rozhodnutí odvolacího soudu, jenž považoval pro účely posouzení dobrověrného nabyvatelství dle § 984 odst. 1 o. z. uzavřenou darovací smlouvu současně s ujednáním výměnku (služebnosti bytu) typově za bezúplatnou (na základě závěru, že se v souvislosti se zřízením služebnosti bydlení v domě majetek žalované nezmenší a „naturální plnění nebylo sjednáno“), je tudíž založeno na nesprávném právním posouzení věci. V důsledku toho se odvolací soud nezabýval dobrou vírou žalované při nabývání nemovitosti, neboť ji při svém právním názoru nepovažoval pro rozhodnutí za významnou. Tudíž neposuzoval skutkový stav z pohledu vyvratitelné právní domněnky zakotvené v § 7 o. z., vycházející z poctivosti a dobré víry jednajících osoby (není-li prokázán opak), a nevypořádal se ani s námitkami dovolatelky o významu dlouhodobé nečinnosti žalobkyně před zjištěním zápisu v katastru ve vazbě na obecný právní princip *vigilantibus iura scripta sunt*.

32. Ke zbývajícím dovolacím námitkám lze uvést, že dovolatelka neuvádí, v čem spatřuje nesprávný výklad § 6 a § 7 o. z. ve vazbě na § 984 odst. 1 o. z. provedený odvolacím soudem a ve vztahu k této otázce nevymezuje řádně přípustnost dovolání. Rozhodnutí odvolacího soudu není založeno na závěru o nemožnosti aplikovat § 6 a § 7 o. z. ve věci proto, že jde o *lex generalis* (jak se patrně dovolatelka domnívá). Odhlédnuto od toho, že vztah těchto ustanovení (obecné a speciální) vyplývá již z jejich zařazení v zákoně (§ 6 a § 7 o. z. je zařazen v části první, obecné části, hlavě I, předmět úpravy a její základní zásady, a § 984 odst. 1 o. z. v části třetí, absolutní majetková práva, hlavě II, věcná práva, dílu 1), odvolací soud aplikaci obecných ustanovení (§ 6 a § 7 o. z.) v této věci nevyloučil. Pouze dospěl k závěru, že žalobkyně (svou nečinností při ochraně svého vlastnického práva) nejednala nepoctivě a nevyvolala žádný protiprávní stav a (jen) „v tomto směru“ nepovažoval aplikaci § 6 a § 7 o. z. k námitkám žalované „na

místě“ (správně ovšem § 8 o. z., jehož se s poukazem na chování žalobkyně zneužívající právo žalovaná v řízení dovolávala, když otázkou dobré víry nabyvatelky, tudíž i vyvratitelnou právní domněnkou ji předpokládající zakotvenou v § 7 o. z., se odvolací soud nezabýval).

č. 69

33. Pokud se žalovaná dovolává vady v řízení spočívající v nepředvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu, je třeba uvést, že podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019 (ve shodě s dovolatelkou označenými rozhodnutími), nepředvídatelným, resp. překvapivým, je takové rozhodnutí, které nebylo možno na základě zjištěného skutkového stavu věci, postupu odvolacího soudu a dosud přednesených tvrzení účastníků řízení předvídat. O překvapivé rozhodnutí jde pouze tehdy, jestliže odvolací soud založí své rozhodnutí na skutečnostech, které účastníkům nebo některému z nich nebyly známy, nebo o nichž sice věděli, ale nepovažovali je podle dosavadních výsledků řízení za rozhodné pro právní nebo skutkové posouzení věci. Překvapivé tak není rozhodnutí odvolacího soudu jen proto, že skutečnosti zjištěné dokazováním právně hodnotil jinak než soud prvního stupně [srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 22 Cdo 1696/2017]. Odvolací soud v dané věci přitom (při odvolacím jednání) zopakoval dokazování darovací smlouvou (kterou odlišně od soudu prvního stupně hodnotil) a výpisy z katastru nemovitostí a veškeré otázky, o něž opřel své rozhodnutí, byly v průběhu řízení (nejméně v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně) žalobkyní namítány a byly podrobeny odvolacímu přezkumu s možností žalované se k nim vyjádřit (což se také stalo). Překvapivost rozhodnutí nemůže být tudíž naplněna.

34. Odhlédnuto od toho, že námitka nepřezkoumatelnosti rozhodnutí sama o sobě přípustnost dovolání nezakládá a lze ji posuzovat jen jako vadu v řízení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3056/2018, nebo ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4553/2014), rozhodnutí odvolacího soudu po formální stránce řádně (v souladu s pravidly zakotvenými v § 157 odst. 2 o. s. ř.) odůvodněno je (vyjma toho, že z rozhodnutí není zřejmé, proč soud nepovažoval ve vztahu k otázce naléhavého právního zájmu na požadovaném určení za významnou skutečnost, že jako vlastník pozemku parcelní číslo st. XY v katastrálním území XY není zapsána žalovaná, ale jiná osoba). Jiné vady uvedené v § 242 odst. 3 o. s. ř. dovolací soud nezjistil.

35. O závěry týkající se účinků poznámky spornosti není napadené rozhodnutí o určení vlastnictví opřeno, neboť odvolací soud o poznámce učinil pouze skutková zjištění a dovodil, že žalobkyně uplatnila své právo podle § 986 o. z. ve lhůtách v něm uvedených. Přípustnost dovolání na nich proto založit nelze. Dovolatelka s nimi navíc nevymezila přípustnost dovolání, nehledě na to, že své námitky opřela o skutková zjištění, o něž dovolání opřít nelze. Přesto lze uvést, že při posuzování dobré víry objektivním důvodem vzbuzujícím pochybnost o souladu skutečného právního stavu a stavu zapsaného ve veřejném seznamu mohou

být i informace vyplývající z katastru nemovitostí – poznámka spornosti zápisu zapsaná do katastru nemovitostí na žádost osoby, jejíž věcné právo je zápisem dotčeno, která se domáhá odstranění nesouladu mezi stavem zapsaným v katastru nemovitostí a skutečným právním stavem a která prokáže, že své právo uplatnila u soudu [srov. § 24 odst. 1 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), účinného od 1. 1. 2014], nebo vyznačená informace (plomba), že probíhá řízení o zápisu takové poznámky [srov. § 2 odst. 1 písm. e) vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), účinná od 1. 1. 2014]. Zápis poznámky spornosti (vyznačení plomby) o probíhajícím řízení o odstranění nesouladu mezi stavem zapsaným v katastru nemovitostí a skutečným právním stavem (například řízení o určení vlastnického práva k zapsaným nemovitostem) vyvolává objektivně odůvodněné pochybnosti o tom, zda stav zapsaný v katastru nemovitostí odpovídá skutečnému právnímu stavu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4540/2018). Takový stav by ale musel být zjištěn k okamžiku, k němuž se dobrá víra nabyvatele posuzuje, což v dalším průběhu řízení bude muset odvolací soud, jenž se dobrou vírou nabyvatelky nezabýval, vyhodnotit. Ustanovení § 984 odst. 1 o. z. neuplatnění postupu skutečným vlastníkem dle § 986 jako podmínku nabytí vlastnictví od nevlastníka nestanoví, a (ne)uplatnění uvedeného postupu se tak může promítnout toliko do hodnocení dobré víry nabyvatele (viz výše) nebo pro posouzení obvyklé opatrnosti, kterou lze po vlastníku požadovat při péči o jeho majetek (při uplatnění obecného právního principu *vigilantibus iura scripta sunt*).

36. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné, nejsou však podmínky pro postup podle § 243d o. s. ř. (je třeba se v odvolacím řízení vypořádat s otázkou dobré víry nabyvatelky). Dovolací soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Tímto rozhodnutím se stal bezpředmětným návrh dovolatelky na odklad právní moci a vykonatelnosti napadeného rozhodnutí a dovolací soud proto o něm nerozhodoval.

37. Odvolací soud je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).

Č. 70

č. 70

Společenství vlastníků jednotek

§ 1189 o. z., § 1194 o. z., § 2903 odst. 2 o. z.

Společenství vlastníků jednotek je aktivně věcně legitimováno k podání žaloby k odvrácení hrozící újmy na společných částech domu podle § 2903 odst. 2 o. z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 26 Cdo 379/2019, ECLI:CZ:NS:2019:26.CDO.379.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. 9. 2018, sp. zn. 62 Co 171/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce (Společenství vlastníků budovy č. p. XY, XY, XY, XY, XY, XY, XY, XY – dále též jen „Společenství“) se domáhal, aby žalované byla uložena povinnost odstranit havarijní stav prostoru bývalé uhelny, nacházející se pod pozemkem parc. č. XY, zapsaném v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště XY, na LV XY, pro k. ú. XY (dále jen „prostor bývalé uhelny“), a to obnovou hydroizolačních funkcí a sanací železobetonové konstrukce. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že špatný stav prostoru bývalé uhelny způsobuje degradaci zdiva a ohrožuje statiku budovy Společenství. Je toho názoru, že k nápravě současného stavu je povinna právě žalovaná, neboť prostor bývalé uhelny náleží do její správy jako součást pozemku parc. č. XY.

2. Obvodní soud pro Prahu 3 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 18. 1. 2018, č. j. 5 C 459/2015-91, žalobě vyhověl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení účastníků (výrok II.).

3. Po provedeném dokazování zjistil, že žalobce – Společenství – zajišťuje správu domu č. p. XY, XY, XY, XY, XY, XY, XY v k. ú. XY, který stojí na pozemku p. č. XY, XY, XY, XY, XY, XY a XY v k. ú. XY, v XY. Prostor bývalé uhelny se nachází pod pozemkem p. č. XY, v k. ú. XY, který je ve vlastnictví hlavního města Prahy a ve správě žalované, bezprostředně sousedí se suterénem domu č. p. XY, ale není uveden v čl. III. odst. 2 prohlášení vlastníka ze dne 20. 1. 2011 a není ani zakreslen v příloze prohlášení, které zobrazuje půdorys jednotlivých podlaží

a určuje polohu jednotek a společných částí domu. Dále zjistil, že bývalá uhelna přestala plnit původní účel mnohem dříve, než došlo k vymezení společných částí v rámci prohlášení vlastníka. K námitce žalované, že prostor bývalé uhelny je ze stavebně technického hlediska konstrukční součástí domu Společenství bez ohledu na to, že se půdorysně nachází pod pozemkem parc. č. XY v k. ú. XY, uvedl, že uhelna přestala sloužit společnému užívání ve smyslu § 2 písm. g) zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon č. 72/1994 Sb.“), a bylo pouze na uvážení původního vlastníka – žalované, jak společné části v prohlášení vlastníků vymezí. Uzavřel, že jestliže prostor bývalé uhelny nebyl v prohlášení vlastníka uveden, zůstal součástí pozemku parc. č. XY, tedy ve správě žalované. Ta o prostor bývalé uhelny dlouhodobě nepečuje, neudržuje jej ani neopravuje, což má za následek, že nosná konstrukce zastropení je v havarijním stavu a ohrožuje budovu (společné části domu) ve správě žalobce. Proto s odkazem na § 1042 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), žalobě vyhověl.

4. K odvolání žalované Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 5. 9. 2018, č. j. 62 Co 171/2018-119, výrokem I. změnil citovaný rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku I. tak, že žalobu zamítl, a současně rozhodl o nákladech řízení účastníků před soudy obou stupňů (výrok II.). Odvolací soud v poměrech posuzované věci uvedl, že nejde o negatorní žalobu podle § 1042 o. z. či o žalobu podle § 1013 o. z., ale o žalobu podle § 2903 odst. 2 o. z., když se žalobce domáhá, aby soud uložil žalované povinnost provést určitá opatření, a nikoliv zdržet se určitého rušení. Dospěl však k závěru, že Společenství není v tomto řízení aktivně věcně legitimováno. Svůj závěr založil na tom, že společenství vlastníků jednotek je právnickou osobu založenou za účelem zajištění správy domu a pozemku a je limitováno výkonem těch práv, které jsou spojeny se správou domu a pozemku v rozsahu vymezeném zákonem. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (rozsudky sp. zn. 28 Cdo 555/2002 a sp. zn. 21 Cdo 4931/2016) a rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cz 61/88 dodal, že právo domáhat se ochrany předmětu spoluvlastnictví vůči neoprávněným zásahům ze strany třetích osob náleží pouze spoluvlastníkům, ať už společně, nebo každému z nich samostatně.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opřel o § 237 o. s. ř. K dovolacímu přezkumu předložil především otázku výkladu § 1189 odst. 1 ve spojení s § 2903 odst. 2 o. z., tj. otázku aktivní věcné legitimace společenství vlastníků jednotek v řízení o žalobě na odstranění závadného stavu, která podle jeho názoru nebyla dosud v rozhodovací pra-

xi dovolacího soudu vyřešena. Dále s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2016, sp. zn. 26 Cdo 5610/2015, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3553/2017) poukázal i na to, že se odvolací soud od tam uvedených právních názorů odchýlil, neboť společenství vlastníků nevykonává správu domu z pouhého pověření vlastníků jednotek, nýbrž vykonává svá práva a povinnosti, jako by samo bylo vlastníkem. Uvedl, že pozitivní vymezení správy domu a pozemku podle § 1189 o. z. zahrnuje vše, co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek. Navrhl proto, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací dovolání žalobce (dovolatele) projednal a o něm rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 – dále jen „o. s. ř.“. Přitom shledal, že dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka aktivní věcné legitimace společenství vlastníků jednotek ve věci žaloby podle § 2903 odst. 2 o. z. nebyla judikaturou Nejvyššího soudu výslovně řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplývaly ani z obsahu spisu.

8. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

9. K právním poměrům týkajícím se věcných práv náleží také spoluvlastnictví, včetně spoluvlastnictví bytového. Ve smyslu přechodného ustanovení § 3028 odst. 2 o. z. se od nabytí účinnosti nové právní úpravy (tj. od 1. 1. 2014) posuzují podle této úpravy zásadně i práva a povinnosti vlastníků jednotek vymeze-

ných podle zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 72/1994 Sb.“); dosavadními právními předpisy se nadále řídí pouze vznik vlastnického práva k takovým jednotkám a odvozená (sekundární) práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti občanského zákoníku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3862/2015, uveřejněný pod č. 21/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

10. S odvolacím soudem lze souhlasit (v dovolání ani nezpochybněném) závěru, že v dané věci, kdy se žalobce domáhá, aby soud uložil žalované provést opatření k odvrácení hrozící újmy, jde o žalobu podle § 2903 odst. 2 o. z. [ke vztahu negatorní žaloby podle § 126 odst. 1 a § 127 a žaloby podle § 417 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též „obč. zák.“), nyní § 1042, případně § 1013, a § 2903 odst. 2 o. z., srov. např. zpráva o zhodnocení rozhodování soudů sp. zn. Cpj 203/86, publikovaná pod č. 3/1988 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1599/99, jež jsou i nadále použitelné].

11. Posouzení aktivní legitimace žalobce k podání žaloby podle § 2903 odst. 2 o. z. však již správné není, neboť odvolací soud nepřihlédl ke specifické povaze bytového spoluvlastnictví, ale aplikoval judikaturní závěry, které se týkají podílového spoluvlastnictví, respektive společného jmění manželů.

12. Podle § 1189 odst. 1 o. z. správa domu a pozemku zahrnuje vše, co nenáleží vlastníku jednotky a co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí. Správa domu zahrnuje i činnosti spojené s přípravou a prováděním změn společných částí domu nástavbou, přístavbou, stavební úpravou nebo změnou v užívání, jakož i se zřízením, udržováním nebo zlepšením zařízení v domě nebo na pozemku sloužících všem spoluvlastníkům domu.

Podle § 1189 odst. 2 o. z. se má za to, že správa se vztahuje i na společné části, které slouží výlučně k užívání jen některému spoluvlastníku.

Podle § 1194 odst. 1 o. z. společenství vlastníků je právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku; při naplňování svého účelu je způsobilé nabývat práva a zavazovat se k povinnostem. Společenství vlastníků nesmí podnikat ani se přímo či nepřímo podílet na podnikání nebo jiné činnosti podnikatelů nebo být jejich společníkem nebo členem.

13. V případě právní úpravy vztahů bytového spoluvlastnictví podle části třetí dílu 4 oddílu 5 o. z. se projevuje specifická povaha takto založeného vlastnického práva, která je dána dualistickou koncepcí spočívající ve výlučném vlastnictví (bytové) jednotky na straně jedné a v podílovém spoluvlastnictví společných částí domu a pozemku na straně druhé. Je zřejmé, že kombinace výlučného a podílového (spolu-vlastnictví) vytváří zvláštní podmínky pro realizaci takto pojatého vlastnického práva, které se projevují ve zvýšené míře jak u práv, tak i povinností (srov. usnesení Ústavního soudu z 19. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 2973/09, a z 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 752/15).

14. Důsledky takto pojatého bytového spoluvlastnictví řeší právní úprava o. z. mimo jiné prostřednictvím zavedením tzv. společenství vlastníků (dále též jen „společenství“), jehož hlavním účelem je zajišťování správy domu a pozemku. K naplnění tohoto účelu jej zmíněná právní úprava předně prohlašuje za právnickou osobu, čímž mu přiznává způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, tedy právní osobnost (§ 1194 odst. 1 věta před středníkem ve spojení s § 20 odst. 1 a § 15 odst. 1 o. z.). Vedle toho mu zároveň poskytuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat), tj. svéprávnost (§ 1194 odst. 1 věta za středníkem ve spojení s § 15 odst. 2 o. z.), byť vázanou pouze na naplňování účelu jeho činnosti. Z toho, že společenství vlastníků má právní osobnost i svéprávnost (být omezenou na stanovený předmět činnosti), současně vyplývá, že v rámci zajišťování správy domu a pozemku, za niž odpovídá podle § 1190 o. z., nejedná z pouhého pověření vlastníků jednotek, nýbrž vykonává svá práva a povinnosti, jako by samo bylo vlastníkem – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3553/2017, proti němuž byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. I. ÚS 2325/18. V poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 dospěl k obsahově shodnému závěru Nejvyšší soud např. v usnesení z 22. 8. 2016, sp. zn. 26 Cdo 5610/2015.

15. V citovaném rozsudku ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3553/2017, pak Nejvyšší soud vyložil § 1189 o. z. tak, že v odstavci 1 definuje správu domu a pozemku jednak negativně jako vše, co nenáleží vlastníku jednotky, a jednak pozitivně jako vše, co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí; pozitivní vymezení současně doplňuje o výčet činností, které se rovněž považují za správu domu a pozemku. V § 1189 odst. 2 o. z. je pak (nově) vyjádřena zásada, že správa domu a pozemku se vztahuje i na společné části, které slouží výlučně k užívání jen některému spoluvlastníku. K uvedenému lze doplnit, že podrobnosti o činnostech týkajících se správy domu a pozemku upravuje nařízení vlády č. 366/2013 Sb., o úpravě některých záležitostí souvisejících s bytovým spoluvlastnictvím, v § 7 a následujících, přičemž do těchto činností z hlediska provozního, technického a správního (vyjmenovaných demonstrativně v § 7 a 8) mimo jiné patří provoz, údržba, opravy, stavební úpravy a jiné změny společných částí domu [§ 7 písm. a)] či výkon činností vztahující se k uplatňování ochrany práv vlastníků jednotek [§ 8 písm. f)]. Správa domu a pozemku je tak vymezena pouze obecně a zahrnuje různorodé činnosti včetně péče o společné části domu, jejichž výkon jednotlivými vlastníky jednotek by byl obtížný (ne-li prakticky nemožný).

16. Výklad Nejvyššího soudu v uvedeném rozsudku pak vyústil v závěr, že společenství vlastníků je oprávněno v rámci správy domu a pozemku (§ 1189 o. z.) podat negatorní žalobu podle § 1042 o. z. proti osobě, která neoprávněně zasahuje

do práv vlastníků jednotek ke společným částem domu (v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3269/2010, uveřejněný pod č. 106/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

17. Nejvyšší soud dále v usnesení ze dne 22. 8. 2016, sp. zn. 26 Cdo 5610/2015 (rovněž již shora citovaném a vydaném v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013), dospěl k názoru, že společenství vlastníků jednotek je aktivně věcně legitimováno domáhat se (žalobou podanou u soudu) vydání bezdůvodného obohacení, jež získala třetí osoba užíváním společných částí domu nebo i jednotek ve spoluvlastnictví všech vlastníků jednotek (členů společenství) na základě neplatné nájemní smlouvy (popřípadě bez právního důvodu).

18. Z uvedeného je zřejmé, že judikatura dovolacího soudu dovodila oprávnění společenství vlastníků v rámci správy domu a pozemku podat ohledně společných částí domu jak žalobu vyplývající z práva věcného (negatorní žalobu na ochranu vlastnictví), tak žalobu odvíjející se z práva závazkového, přičemž dovolací soud nevidí důvod, proč by uvedené oprávnění neplatilo i pro ochranu poskytovanou podle § 2903 odst. 2 o. z. (dříve § 417 odst. 2 obč. zák.). Tedy jinak řečeno, společenství vlastníků jednotek je aktivně věcně legitimováno také k podání žaloby k odvrácení hrozící újmy na společných částech domu podle § 2903 odst. 2 o. z.

19. V posuzované věci tak měnící výrok rozsudku odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu (odvolací soud se jinou otázkou než aktivní věcnou legitimací nezabýval), napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) v celém rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 243f odst. 4 o. s. ř.) a podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Č. 71

č. 71

Zmírnění křivd (restituce), Církev (náboženská společnost)

§ 7 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 428/2012 Sb.

Podmínky naturální restituce ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. naplňují jen nemovité věci, jež v rozhodném období bezprostředně sloužily některému z účelů taxativně vyjmenovaných v tomto ustanovení; nepostačuje, byly-li v rozhodném období zatíženy patronátním právem, jemuž odpovídala povinnost jejich vlastníka podporovat ze zisku vygenerovaného jejich užitím duchovní a pastorační činnost církve (vydržování kostelů).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2019, sp. zn. 28 Cdo 2854/2019, ECLI:CZ:NS:2019:28.CDO.2854.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání účastnice řízení proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 3. 2019, sp. zn. 4 Co 10/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Metropolitní kapitula u sv. Víta v P. napadla dovoláním výrok II. rozsudku Vrchního soudu v Praze (dále jen – „odvolací soud“) ze dne 7. 3. 2019, č. j. 4 Co 10/2018-391, kterým byl potvrzen rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. 11. 2017, č. j. 38 C 173/2016-346, ve znění opravného usnesení téhož soudu ze dne 28. 12. 2017, č. j. 38 C 173/2016-359, jímž bylo stanoveno, že se dovoatelce nevydávají blíže specifikované nemovitosti v katastrálním území P. s tím, že se v uvedeném rozsahu nahrazují rozhodnutí Státního pozemkového úřadu, Krajského pozemkového úřadu pro Středočeský kraj, č. j. SPU 222326/2016, ze dne 5. 5. 2016, a č. j. SPU 249235/2016, ze dne 23. 5. 2016, a bylo rozhodnuto o nákladech prvostupňového řízení; současně odvolací soud rozhodl o zastavení řízení o odvolání žalobce (výrok I. rozsudku odvolacího soudu) a o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok III. rozsudku odvolacího soudu).
2. Odvolací soud uzavřel, že mezi dovoatelkou nárokovánými pozemky určenými k plnění funkcí lesa, případně využívanými jako orná půda či ostatní plocha, a jí již vlastněnými lesními pozemky či stavbou (v dané lokalitě umístěné) hájenky čp. 75, tvořící součást st. p. č. 66, není dán vztah funkční souvislosti jen

pro jejich územní blízkost či sousední polohu nebo původní vlastnickou či spořitební jednotu (původní společnou příslušnost k velkostatku V.). Dovodil tudíž, že zákonné podmínky pro vydání nárokovaných pozemků žalobcem, coby osobou povinnou dle § 4 písm. d) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, publikovaného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), zde ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. dány nejsou. Současně dospěl k závěru, že zatížení nárokovaných pozemků (v rozhodném období) patronátním právem a z něj plynoucí povinnost jejich vlastníka „vydržovat“ (ekonomicky podporovat) kostely ve V., L., P., K. a P., nezakládá ani zákonné podmínky naturální restituace ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., neboť ty by byly dány pouze v případě bezprostředního využití nárokovaných pozemků pro některý z daným ustanovením předvídaných účelů (v posuzovaném případě přichází do úvahy účel duchovní nebo pastorační), a nikoliv též v situaci, kdy tyto pozemky sloužily k tvorbě ekonomického zisku, jenž byl pak teprve k podpoře uvedených aktivit rozdělován.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Dovolatelka spatřovala přípustnost podaného dovolání v tom, že se odvolací soud při posuzování otázky výkladu pojmu „funkční souvislost“ nemovitých věcí ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Odkazovala přitom na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2546/2017 a jeho usnesení sp. zn. 28 Cdo 112/2018. Měla za to, že funkční souvislost mezi nárokovanými pozemky a pozemky jí již vlastněnými je dána tím, že tyto pozemky v rozhodném období tvořily společně součást velkostatku V. (byly zde vedeny pod společným účetnictvím) a příslušely do jedné honitby, i tím, že v současnosti jsou nárokováné pozemky společně s pozemky dovolatelkou již vlastněnými obhospodařovány jediným pachtýřem a k jejich obhospodařování slouží stavba hájenky ve vlastnictví dovolatelky. Předstřela současně v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou otázku, zda jsou podmínky naturální restituace ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. naplněny v případě, kdy nárokováné hospodářsky využívané pozemky byly v rozhodném období zatíženy patronátním právem spočívajícím v povinnosti jejich vlastníka ze zisku vygenerovaného jejich užitím ekonomicky podporovat duchovní a pastorační činnost církve (vydržování kostelů). Vposledku kladla otázku, zda je namíste posuzovat existenci funkční souvislosti ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. ve vztahu ke každé nárokováné

nemovitosti zvlášť, či zda lze zkoumat její existenci „en block“ ve vztahu ke všem nárokovaným pozemkům. Měla za to, že se odvolací soud při jejím řešení odchýlil od rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 4170/2017. Navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudky odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 71

4. Žalobce ve vyjádření k dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) dovolání projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. část první čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), dále jen „o. s. ř.“.

6. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.) a ve lhůtě stanovené § 240 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky [zda jsou podmínky naturální restituce ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. naplněny v případě hospodářsky využívaných nemovitých věcí, jež v rozhodném období byly zatíženy patronátním právem spočívajícím v povinnosti jejich vlastníka, aby ze zisku vygenerovaného jejich užitím ekonomicky podporoval duchovní a pastorační činnost církve (vydržování kostelů)], která v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud nebyla řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Zmatečnosti [§ 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř.] ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí o věci a k nimž dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.), se z obsahu spisu nepodávají.

8. Nejvyšší soud se proto dále zabýval tím, zda je dán důvod vymezený dovoláním, tedy prověřením správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem v hranicích dovoláním vymezené otázky.

9. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, přitom nemohl být dovoláním zpochybněn; Nejvyšší soud z něj tudíž při svých dalších úvahách vychází.

10. O nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

11. Podle § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. povinná osoba podle § 4 písm. c) a d) vydá oprávněně osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, pokud oprávněně osobě nebo jejímu právnímu předchůdci v rozhodném období sloužila k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních.

12. Z jazykového výkladu § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. jednoznačně vyplývá, že povinné osoby vymezené v § 4 písm. c) nebo d) zákona č. 428/2012 Sb. jsou ve smyslu daného ustanovení povinny vydat nárokovanou nemovitou věc pouze tehdy, jestliže v rozhodném období bezprostředně sloužila některému ze zde taxativně vyjmenovaných účelů. Dané ustanovení přitom zjevně nelze vykládat tak, aby umožňovalo naturální restituci i těch nemovitých věcí, jež byly využívány hospodářsky s tím, že z jejich užití generovaný zisk sloužil následně k podpoře činnosti směřujících k naplnění některého z účelů vymezených v § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. (aniž by k jeho realizaci sloužila bezprostředně sama nárokovaná nemovitá věc). Jinými slovy řečeno v případě hospodářsky využívané nemovitosti (např. pozemek určený k plnění funkcí lesa nebo zemědělsky obhospodařovaný pozemek) by podmínky § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. mohly být naplněny toliko tehdy, sloužila-li nemovitost v rozhodném období současně bezprostředně některému ze zde vyjmenovaných účelů (např. kaple či modlitebna situovaná na lesním či zemědělském pozemku apod.). Uvedený výklad přitom plně koresponduje i obsahu důvodové zprávy, dle níž mají být ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. oprávněným osobám vydávány zásadně nemovité věci „nehospodářské povahy“. Ani snaha o volbu interpretace právních předpisů vstřícné vůči církevním právníkům osobám pak nemůže vést k tomu, aby soudy překračovaly zákonný režim majetkového vyrovnání s církvemi; zakotvení právního rámce pro nápravu historických bezpráví z doby nesvobody bylo úlohou demokraticky konstituovaného zákonodárného sboru, pročež soudy (respektujícíce ústavně zakotvenou dělbu moci výkonné, zákonodárné a soudní) nemohou politickou reprezentací zvolené pojetí nápravy majetkových křivd uzpůsobovat vlastním představám o žádoucí míře kompenzace újmy, již církve a náboženské společnosti v minulosti utrpěly (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2546/2017, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 28 Cdo 349/2017; z judikatury Ústavního soudu pak citovaný náleze ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS

10/13, či obdobně i usnesení ze dne 13. 9. 2017, sp. zn. III. ÚS 1996/17, bod 29. jeho odůvodnění). Výklad zastávaný dovolatelkou by ostatně ve svém důsledku vedl takřka k obsahovému vyprázdnění § 7 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., omezujícího restituční povinnost povinných osob vymezených v § 4 písm. c) a d) zákona č. 428/2012 Sb. jen na daným ustanovením definované nemovité věci, když okolnost, že zisk vygenerovaný jejich hospodářským užitím sloužil k některému z účelů uvedených v § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., byla by v případě církevních právnických osob okolností spíše typickou (pravidelnou).

13. Odvolací soud tedy nepochybil, uzavřel-li, že dovolatelkou nárokované pozemky určené k plnění funkcí lesa, případně využívané jako orná půda či ostatní plocha, jež v rozhodném období bezprostředně nesloužily žádnému z účelů taxativně vymezených v § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb. (včetně dovolatelkou zmiňovaných účelů duchovních nebo pastoračních), žalobce, coby osoba povinná ve smyslu § 4 písm. d) zákona č. 428/2012 Sb., není povinen dovolatelce vydat vzdor tomu, že tyto pozemky byly v rozhodném období zatíženy patronátním právem, jemuž odpovídala povinnost jejich vlastníka podporovat ze zisku vygenerovaného jejich užitím duchovní a pastorační činnost církve (vydržování kostelů).

14. Dovolací soud pak ve své rozhodovací praxi již opakovaně vyložil, že funkční souvislost vydávaných nemovitostí ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. může a i v minulosti mohla vyplývat pouze z jejich skutečné užitné souvztažnosti dané faktickými možnostmi hospodářského využití, a to především s ohledem na jejich stavební či jinou hospodářskou podobu nebo jejich přírodní ráz, což pouze odvozeně může souviset i s jejich vzájemnou polohou v území. Z ekonomického hlediska se tato souvztažnost může projevovat či v minulosti projevovala zpravidla tím, že jedna nemovitost je (byla) předpokladem fungování či řádného využívání nemovitosti jiné vzhledem k jejímu funkčnímu určení, přičemž toto využití je (bylo) bez druhé nemovitosti ztížené nebo nemožné, a oddělením jedné věci od druhé je (byla) jejich ekonomická a užitná hodnota podstatně snížena. Funkční souvislost požadovaných pozemků proto nemůže být odvozována z toho, že v rozhodném období existovala vlastnická jednota odňatých pozemků s jinými pozemky vydanými či vydávanými oprávněné osobě, neboť se nejednalo o souvislost funkční, nýbrž o souvislost právní (vlastnickou). Funkční souvislost není obdobně dána ani tím, že vlastník odňatých pozemků používal výnosy z hospodaření na těchto pozemcích ke stejnému účelu jako příjmy z dalších již vydaných či vydávaných pozemků, neboť se jednalo o souvislost spotřební, nikoliv funkční. Konečně ani územní blízkost či sousední poloha pozemků nezakládala sama o sobě jejich funkční souvislost, neboť i sousedící nemovitosti mohou (mohly) být hospodářsky využívány (obhospodařovány) rozdílně a vzájemně nezávisle. Funkční souvislost přitom rovněž nelze zaměňovat s pojetím knihovního tělesa ve smyslu § 3 zákona č. 95/1871 ř. z., o zavedení

obecného zákona o pozemkových knihách, ani se skutečností, že některé pozemky z původního historického církevního majetku byly z geodetického a evidenčního hlediska vedeny odlišně oproti současnému stavu katastru nemovitostí. Srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 28 Cdo 1334/2019, rozsudek téhož soudu ze dne 25. 7. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2546/2017, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 151/2018, nebo jeho rozsudek ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4170/2017, či jeho usnesení ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. 28 Cdo 4693/2017, ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2204/2017, a ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4851/2017.

15. Dovolil-li tedy odvolací soud, že sama okolnost, že nárokové pozemky v rozhodném období tvořily (společně s dalšími dovolatelkou již vlastněnými pozemky) součást velkostatku Vraný (byly zde vedeny pod společným účetnictvím) a příslušely do jedné honitby a v současnosti jsou (společně) obhospodařovány jediným pachtýřem, přičemž k hospodaření s nimi slouží též dovolatelkou vlastněná stavba hájenky, nezakládá ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. funkční souvislost mezi nárokovánými pozemky a nemovitostmi dovolatelkou již vlastněnými, nikterak se tím (ve skutkových poměrech projednávané věci) od judikатурních závěrů dovolacího soudu (včetně těch, na něž poukazuje dovolatelka), na nichž není důvodu čehokoliv měnit, neodchýlil. Z popsaných individuálních skutkových okolností případu totiž zjevně nevyplývá existence skutečně užité souvztažnosti uvedených nemovitostí, dané faktickými možnostmi jejich hospodářského využití [jedna nemovitost zde není (nebyla) předpokladem fungování či řádného využívání nemovitosti jiné (jiných)]. Funkční souvislost nemovitostí pak nemůže zakládat toliko jejich původní vlastnická jednota, společné využití jejich hospodářských výnosů či územní blízkost nebo sousední poloha (viz tvrzení dovolatelky, že v rozhodném období nemovitosti společně tvořily součást velkostatku Vraný a byly zařazeny do jedné honitby) ani využívání dovolatelkou vlastněné hájenky aktuálním společným pachtýřem pozemků (jednotlivé lesní pozemky zde evidentně mohou být využívány samostatně, bez napojení na objekt hájenky, jenž tak není nutným předpokladem jejich obhospodařování; nic současně nebrání ani tomu, aby jednotlivé pozemky situované v tomtéž lese podléhaly odlišnému vlastnickému či užívacímu režimu). Z tvrzení dovolatelky se ostatně podává, že jí již vlastněné nemovitosti jsou evidentně schopny samostatného hospodářského využití, když jsou předmětem sjednaného pachtu.

16. Kritika závěrů o existenci užité souvztažnosti mezi posuzovanými pozemky je pak nanejvýš polemikou se skutkovými konkluzemi soudů nižších stupňů; uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. přitom není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud; samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř.) v režimu dovolacího řízení podle občanského

soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. III. ÚS 3717/16 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 28 Cdo 4097/2018).

17. Na vyřešení dovolatelkou vposledku kladené otázky [zda je namístě posuzovat existenci funkční souvislosti ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. ve vztahu ke každé nárokované nemovitosti zvlášť, či zda lze zkoumat její existenci „*en block*“ ve vztahu ke všem nárokovaným pozemkům] pak rozsudek odvolacího soudu zjevně nezávisí, když tento, jsa veden zásadou projednací, a vycházejí tak z tvrzení účastníků, jejich procesních přednesů a skutečností, jež za řízení vyšly najevo, uvedenou otázku neřešil [kategorický úsudek o tom, zda existenci funkční souvislosti ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. jest zkoumat ve vztahu ke každé nárokované nemovitosti zvlášť či ve vztahu ke všem nárokovaným pozemkům „*en block*“, se z rozsudku odvolacího soudu nepodává] a otázkou existence funkční souvislosti nárokovaných nemovitostí s nemovitostmi dovolatelkou již vlastněnými se zabýval právě ve světle účastníky řízení předestíraných individuálních skutkových okolností případu.

18. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud, dospěv k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je věcně správné, dovolání účastnice řízení, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věty první o. s. ř.), zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

Č. 72

č. 72

Insolvenční řízení, Obchodní společnost

§ 59 IZ ve znění od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2017, § 63 odst. 1, 3 IZ ve znění od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2017, § 74 zákona č. 90/2012 Sb., § 75 zákona č. 90/2012 Sb., § 79 odst. 1, 2 zákona č. 90/2012 Sb., § 81 zákona č. 90/2012 Sb.

Důležitými důvody, pro které může insolvenční soud odvolat člena věřitelského výboru postupem podle § 63 odst. 3 insolvenčního zákona, mohou být i skutečnosti, pro něž tato osoba nebyla způsobilá k volbě do věřitelského výboru, obsažené v § 59 odst. 2 insolvenčního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sen. zn. 29 NSČR 178/2017, ECLI:CZ:NS:2019:29.NSCR.178.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitele DURAL GmbH, se sídlem v Ruppach – Goldhausen, Südring 11, PSČ 564 12, Spolková republika Německo, registrační číslo HRB 24146.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 3. 4. 2017, č. j. KSPA 56 INS XY, Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „insolvenční soud“) zamítl návrh věřitele Z. T. (dále jen „věřitel Z. T.“) na odvolání věřitelů č. 41 L. spol. s r. o. a č. 61 D. GmbH (dále též jen „věřitel D.“) z funkce členů věřitelského výboru dlužníka (C. – T. s. r. o.).

2. Insolvenční soud – cituje § 59 odst. 1 a 2 a § 63 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že věřitel č. 41 a věřitel D. jsou k výkonu funkce členů věřitelského výboru způsobilí, když nejsou dány okolnosti odůvodňující pochybnosti o jejich nepodjatosti nebo důvěryhodnosti. Ve vztahu k věřiteli D. insolvenční soud uvedl, že společníkem dlužníka je (dále jen „D. B.“) s podílem 80 % a zbylý podíl drží věřitel Z. T. Ovládající osobou dlužníka je tedy D. B., nikoli věřitel D. Řízení dlužníka věřitelem D. nebylo prokázáno ani listinami předloženými věřitelem Z. T. Taktéž jeho tvrzení, že věřitel D. by mohl ovlivňovat chování dlužníka způsobem, který by „vylepšil jeho postavení“ v insolvenčním řízení, je pouze hypotetickou úvahou. Insolvenční soud nezjistil žádné skutečnosti, které by svědčily o tom, že věřitel D.

nevykonává funkci ve věřitelském výboru náležitě, nehájí společný zájem věřitelů nebo není nestranný.

č. 72

3. K odvolání věřitele Z. T. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 8. 8. 2017, č. j. KSPA 56 INS XY, 1 VSPH XY, usnesení insolvenčního soudu potvrdil v části, jíž byl zamítnut návrh na odvolání věřitele č. 41 L., spol. s r. o., z funkce člena věřitelského výboru, a ve zbylém rozsahu je změnil tak, že věřitel D. se odvolává z funkce člena věřitelského výboru.

4. Odvolací soud – odkazuje na § 59 odst. 1 a 2 a § 63 odst. 3 insolvenčního zákona, § 79 odst. 1, 2 a § 74 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích [dále jen „z. o. k.“]), a na „rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 1 VSPH 416/2012“ (správně jde o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2012, č. j. MSPH 99 INS 453/2009, 1 VSPH 416/2012-B-243) – uzavřel, že „prostřednictvím D. B. nelze vyloučit možnost ovládnutí dlužníka ze strany věřitele D.“, když vazba mezi D. B. a věřitelem D. byla prokázána výpisem z obchodního rejstříku a existencí ovládací smlouvy. Odvolací soud tak nepřisvědčil insolvenčnímu soudu, že dlužník by nemohl podléhat věřiteli D. Tomuto závěru svědčí i listiny předložené věřitelem Z. T. (dopis D. B. z 27. 3. 2015 a dopis F. A. za D. B.) o nutnosti postupu dlužníka v souladu s dalšími členy skupiny D.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu – v rozsahu jeho měnicího výroku ohledně odvolání věřitele D. z funkce člena věřitelského výboru – podal věřitel D. dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

6. Dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení tyto otázky:

[1] „Je správný názor odvolacího soudu o tom, že pokud jsou jedné ovládací osobě jakýmkoli způsobem podřízeny dvě různé ovládané osoby, pak mohou sebe navzájem ovládat i tyto dvě ovládané osoby?“

[2] „Je správný názor odvolacího soudu, že různé subjekty mezi sebou tvoří koncern, i když fakticky nebyly ani z části splněny právními předpisy vyžadované podmínky a jedná se pouze o ničím neprokázanou úvahu vyjádřenou v korespondenci?“

[3] „Je správný názor odvolacího soudu, že pro existenci koncernu není nutné splnit podmínky dané právními předpisy?“

[4] „Je správný názor odvolacího soudu, že pouhá možnost ovládnutí mezi dvěma subjekty znamená, že tyto subjekty tvoří koncern?“

[5] „Je správný názor odvolacího soudu, že není nutné prokázat, zda skutečně došlo k jednání, které dokládá podjatost, a tedy nezpůsobilost ke členství ve věřitelském výboru, a že postačí pouze existence formálního důvodu k podjatosti?“

[6] „Je správný názor odvolacího soudu, že pokud by jeden subjekt mohl ovládat druhý, tak s ním automaticky tvoří koncern?“

7. Odvolacímu soudu vytýká dovolatel nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

8. Dovolatel polemizuje se závěry odvolacího soudu o existenci koncernu mezi ním a dlužníkem s důrazem na skutečnost, že z tvrzení a důkazů, ze kterých vycházel odvolací soud, nevyplývá jeho nezpůsobilost k výkonu funkce člena věřitelského výboru. Připouští, že věřitel D. B. by mohl být považován za řídicí osobu vůči dlužníku (s ohledem na 80% podíl v jeho vlastnictví) a současně za řídicí osobu vůči dovolateli (vzhledem ke smlouvě mezi těmito subjekty). Dovolatel namítá, že mezi ním a dlužníkem není žádný vztah podřízenosti nebo nadřízenosti, když se navzájem neovládají ani si nejsou podřízeni. Přitom podle § 79 odst. 2 z. o. k. musí jít o stav mezi dvěma nebo více subjekty, které jsou navzájem řídicími a řízenými osobami. Uzavírá, že k materiálnímu pojetí koncernu je třeba, aby šlo o trvalé řízení podřízených osob s vnitřní sanací výhod a nevýhod v rámci celého koncernu tak, aby nedošlo k úpadku jednotlivých členů.

9. Věřitel Z. T. ve vyjádření považuje právní posouzení věci odvolacím soudem za správné a navrhuje dovolání jako neúvodné zamítnout.

10. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

III. Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v dané věci.

12. Dovolání nesměhuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže je třeba určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř.

13. Napadené usnesení je rozhodnutím odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí. Vzhledem k tomu, že pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., zbývá určit, zda dovolatelem položené otázky odpovídají zbývajícím (v § 237 o. s. ř. uvedeným) kritériím zakládajícím přípustnost dovolání v této věci.

14. Přípustnost dovolání nezakládají otázky ad 2/, 3/, 4/ a 6/. Je tomu tak proto, že dovolací přezkum je vyhrazen pro posouzení právních otázek, na nichž spočívá dovoláním napadené rozhodnutí (k tomu srov. dikci § 237 o. s. ř.). Nejde tedy o otázky akademické či spekulativní (byť Nejvyšším soudem dosud neřešené), ale pouze o ty otázky, jejichž zodpovězení (v souladu s požadavkem dovolatele) je způsobilé přinést pro dovolatele příznivější rozhodnutí ve sporu. Tuto podmínku označené otázky nesplňují, neboť na jejich řešení napadené rozhodnutí nespočívá.

15. Dovolání je naopak přípustné pro posouzení (dovoláním předestřených) otázek ad 1/ a ad 5/. Potud jde o otázky v insolvenčních souvislostech dosud beze zbytku neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Procesní (insolvenční) rámec dané věci (z něž vyšly oba soudy) je dán existencí insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, konkrétně těmito údaji:

[1] Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno u insolvenčního soudu dne 11. 3. 2016 na základě insolvenčního návrhu dlužníka z téhož dne.

[2] Usnesením ze dne 18. 5. 2016, č. j. KSPA 56 INS XY, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem ustanovil INS – SPRÁVCE v. o. s.

[3] Na první schůzi věřitelů konané dne 22. 8. 2016 byl zvolen věřitelský výbor dlužníka ve složení L., spol. s r. o., Česká republika – Česká správa sociálního zabezpečení, Praha, a věřitel D.

[4] Podáním z 13. 9. 2016, doplněným podáním z 17. 10. 2016, navrhl věřitel Z. T. odvolání věřitelů L., spol. s r. o., a D. z funkce členů věřitelského výboru. V něm tvrdil, že věřitel D. je podjatý, protože tvoří s dlužníkem koncern.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 1. 2016 do 30. listopadu 2017 [s ohledem

na dobu zahájení insolvenčního řízení (11. 3. 2016) a vydání napadeného usnesení odvolacího soudu (8. 8. 2017)], a zákona o obchodních korporacích:

§ 59 (insolvenčního zákona)

(1) Členy a náhradníky věřitelského výboru mohou být jen přihlášení věřitelé, kteří se svým zvolením souhlasí. Stane-li se členem nebo náhradníkem věřitelského výboru právnická osoba, oznámí neprodleně insolvenčnímu soudu fyzickou osobu, která bude jejím jménem ve věřitelském výboru jednat.

(2) Členy ani náhradníky věřitelského výboru nemohou být osoby, u kterých je vzhledem k jejich vztahu k dlužníkovi důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Takto lze usuzovat zejména, jde-li o osoby dlužníkovi blízké, vedoucí zaměstnance dlužníka, podle § 33 odst. 3 a § 73 odst. 3 zákoníku práce, společníky dlužníka, s výjimkou akcionářů, pokud nepůsobí v orgánech dlužníka nebo nevlastní dlužníkovi akcie anebo jiné jím vydané účastnické cenné papíry v souhrnné hodnotě více než desetiny základního kapitálu dlužníka, a osoby tvořící s dlužníkem koncern.

(3) Insolvenční soud nepotvrdí volbu člena nebo náhradníka věřitelského výboru, je-li tu důvod pochybovat o jejich důvěryhodnosti nebo o tom, že budou k výkonu funkce způsobilí. Toto rozhodnutí musí insolvenční soud vyhlásit do skončení schůze věřitelů, na které k volbě došlo.

...

§ 63 (insolvenčního zákona)

(1) Funkce člena nebo náhradníka věřitelského výboru zaniká jeho odvoláním z funkce, odstoupením z funkce nebo ukončením jeho účasti v insolvenčním řízení.

...

(3) Z důležitých důvodů, zejména při porušování nebo zanedbávání povinností, může insolvenční soud odvolat věřitelský výbor nebo některého z jeho členů a náhradníků. Může tak učinit i bez návrhu.

§ 74 (z. o. k.)

(1) Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou.

(2) Je-li ovládající osobou obchodní korporace, je mateřskou obchodní korporací, a je-li ovládanou osobou obchodní korporace, je dceřinou obchodní korporací.

(3) Řídící osoba podle § 79 a většinový společník jsou vždy ovládajícími osobami, ledaže ve vztahu k většinovému společníkovi § 75 stanoví jinak. Řízená osoba podle § 79 je vždy ovládanou osobou.

§ 75 (z. o. k.)

(1) Má se za to, že ovládající osobou je osoba, která může jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu obchodní korporace nebo oso-

bami v obdobném postavení nebo členy kontrolního orgánu obchodní korporace, jejímž je společníkem, nebo může toto jmenování nebo odvolání prosadit.

(2) Má se za to, že osobou ovládající je ten, kdo nakládá s podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě.

(3) Má se za to, že osoby jednající ve shodě, které společně nakládají podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, jsou osobami ovládajícími, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě.

(4) Má se za to, že osobou ovládající nebo osobami ovládajícími je také ten, kdo sám nebo společně s osobami jednajícími s ním ve shodě získá podíl na hlasovacích právech představující alespoň 30 % všech hlasů v obchodní korporaci a tento podíl představoval na posledních 3 po sobě jdoucích jednáních nejvyššího orgánu této osoby více než polovinu hlasovacích práv přítomných osob.

§ 79 (z. o. k.)

(1) Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern.

(2) Jednotným řízením je vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.

...

§ 81 (z. o. k.)

(1) Orgán řídící osoby může udělovat orgánům řízené osoby pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídící osoba koncern.

(2) Člen orgánu řízené osoby nebo její prokurista nejsou při výkonu funkcí zbaveni povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře; odpovědnosti za újmu se však zproští, prokáží-li, že mohli rozumně předpokládat, že byly splněny podmínky podle § 72 odst. 1 a 2.

20. V takto ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovolatelem položeným otázkám tyto závěry.

K otázce ad 1/

21. Polemika mezi věřitelem Z. T. a dovolatelem byla vedena v argumentační rovině, zda dovolatel a dlužník tvoří koncern a zda mezi nimi existuje vztah ovládnutí. Odvolací soud založil rozhodnutí o odvolání dovolatele z funkce člena věřitelského výboru na závěru, že prostřednictvím D. B. nelze vyloučit možnost ovládnutí dlužníka dovolatelem, když vazba mezi nimi byla prokázána výpisy z obchodního rejstříku a existencí ovládací smlouvy mezi dovolatelem a D. B.

Věřitel Z. T. přitom tvrdil, že dovolatel tvoří s dlužníkem koncern a (bez ohledu na existenci koncernu) je osobou plně ovládající většinového společníka dlužníka, která tak měla potenciální možnost ovlivňovat jednání dlužníka před podáním insolvenčního návrhu, což zakládá důvod pochybovat o jeho nepodjatosti ve vztahu k dlužníku.

22. Z dikce § 74 z. o. k. vyplývá, že ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci i nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Nelze však přijmout obecný závěr, že jsou-li jedné ovládající osobě jakýmkoliv způsobem podřízeny dvě různé ovládané osoby, mohou tyto ovládané osoby sebe navzájem ovládat.

23. Kdyby uvedené mělo platit, pak by se nemohlo uplatnit pravidlo obsažené v § 74 odst. 2 z. o. k., dle kterého v případě, že je ovládající osobou obchodní korporace, jde o mateřskou obchodní korporaci a zároveň, je-li ovládanou osobou obchodní korporace, pak je dceřinou obchodní korporací. V dané věci jsou dlužník a dovolatel v postavení sesterských společností, nikoliv tedy ve vztahu mateřské a dceřiné společnosti. Současně není v tomto případě naplněna ani jedna z domněnek ovládaní uvedených v § 75 z. o. k.

24. V literatuře se uvádí, že možnost uplatňovat rozhodující vliv musí být možností reálnou, podloženou určitou skutečností (typicky účastí ve společnosti nebo členstvím v orgánech atd.), nikoliv čistě potenciální nebo teoretickou možností. (srov. Doležil, T. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář. I. díl (§ 1–343). 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 606).

25. Ovládaní dceřiné společnosti jinou dceřinou společností ovládanou stejnou mateřskou společností skrze tuto mateřskou společnost jen s odkazem na strukturu majetkových účastí ve skupině si lze obecně těžko představit. Specifické okolnosti (např. smluvní nástroje s hrozbou uplatnění smluvních sankcí apod.) by mohly horizontální podnikatelské seskupení mezi dvěma dceřinými společnostmi založit (srov. ČERNÁ, S. O variantách uspořádání podnikatelského seskupení. Časopis pro právní vědu a praxi. 2015, č. 1, s. 14), a to bez ohledu na společnou mateřskou společnost. V projednávané věci však žádné takové skutečnosti ze skutkových zjištění obou soudů neplynou a nepodávají se ani z obsahu spisu. Závěr odvolacího soudu o vztahu ovládaní mezi dlužníkem a dovolatelem proto není správný.

26. S ohledem na skutečnost, že dovolatel je ovládán (řízen) společností D. B., jež je současně majoritním společníkem dlužníka (a tudíž jeho ovládající osobou), nelze bez dalšího vyloučit, že jednání dovolatele ve věřitelském výboru bude ovlivněno společností D. B. v jeho (jejich) prospěch, případně ve prospěch dlužníka. Z uvedeného se podává zjevný střet zájmů dovolatele a společného zájmu věřitelů.

27. Pro úplnost budiž řečeno (k námitce dovolatele, že mezi ním a dlužníkem není dán žádný vztah podřízenosti nebo nadřízenosti a tyto subjekty se navzájem

neovládají, což je dle dovolatele jedním z rozhodujících znaků koncernu, když tento tvoří pouze řídící a řízené osoby), že koncern v širokém smyslu slova, tedy ve smyslu podnikatelského seskupení tvořícího ekonomickou jednotku, neznamená pouze vztahy mezi řídící osobou a každou jí řízenou osobou, ale je třeba vnímat jako členy koncernu všechny společnosti do něj zahrnuté, tedy osoby řízené stejnou řídící společností (pokud řídící osoba neřídí současně více samostatných koncernů a konkrétní řízené osoby nepatří do jiných koncernů), byť se tyto řízené osoby nemohou (bez dalšího) navzájem řídit ani ovládat. Nadto, sám dovolatel v dovolání připouští, že „D. B. by mohl být možná považován za řídící osobu vůči insolvenčnímu dlužníku“ a „D. B. by mohl být možná považován za řídící osobu vůči věřiteli D.“.

K otázce ad 5/

28. Nejvyšší soud uvádí, že výkladem § 59 odst. 2 insolvenčního zákona a § 24 insolvenčního zákona (být primárně ve vztahu k insolvenčnímu správci) se ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval. Potud je judikatura Nejvyššího soudu jednotná v závěrech, podle nichž:

[1] Podmínky, za nichž je insolvenční správce vyloučen z insolvenčního řízení (§ 24 odst. 1 insolvenčního zákona), lze v zásadě (s níže uvedenou výjimkou) poměřovat s podmínkami určenými § 14 odst. 1 o. s. ř. Přitom vztah insolvenčního správce k účastníkům řízení (dlužníku či věřitelům, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku – § 14 odst. 1 insolvenčního zákona), popř. účastníkům řízení v incidenčních sporech (§ 16 insolvenčního zákona), pro který je dán důvod pochybovat o nepodjatosti insolvenčního správce, může být založen především příbuzenským nebo jemu obdobným vztahem, jemuž na roveň může v konkrétním případě stát vztah přátelský, či naopak zjevně nepřátelský (k tomu srov. *mutatis mutandis* důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2012, sen. zn. 29 NSČR 26/2012, uveřejněného pod číslem 85/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Současně platí, že pro přijetí závěru o vyloučení insolvenčního správce postačí, že jsou zde důvody pochybovat o jeho nepodjatosti, tj. jeho podjatost nemusí být „prokázána“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. 29 NSČR 110/2014; 29 NSČR 80/2015, uveřejněné pod číslem 47/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, které je stejně jako další níže uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

[2] Nejvyšší soud se přihlásil k závěru obsaženému v usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. III. ÚS 3251/10 (které je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupné na webových stránkách Ústavního soudu), podle kterého výklad rozhodných podmínek závěru, že věřitel je osobou, u které je vzhledem k jejímu vztahu dlužníkovi důvod pochybovat o její nepodjatosti (§ 59 odst. 2 insolvenčního zákona),

spočívá v rovině tzv. soudního uvážení, směřujícího k vymezení relativně neurčitého pojmu. Důvod pochybovat o nepodjatosti určité osoby pro její vztah k dlužníku (§ 59 odst. 2 insolvenčního zákona) je obecně řečeno dán, je-li zde objektivní skutečnost (nikoli pouhá domněnka nebo pouhé difamující tvrzení), která, poměřeno „osobou dlužníka“, vzbuzuje pochybnosti o nepodjatosti oné osoby. Srov. k tomu při výkladu obdobného slovního spojení v § 14 odst. 1 o. s. ř. též náleze Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, uveřejněný pod číslem 98/2001 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, a důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sen. zn. 29 NSČR 79/2014, uveřejněného pod číslem 20/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. 29 NSČR 55/2014, uveřejněné pod číslem 106/2017 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

29. Z výše citované judikatury se ve spojení s dikcí § 59 odst. 2 insolvenčního zákona podává, že důvod k pochybnostem o nepodjatosti člena věřitelského výboru je dán, je-li zde objektivní skutečnost (nikoli pouhá domněnka nebo pouhé difamující tvrzení), která, poměřeno „osobou dlužníka“, vzbuzuje pochybnosti o nepodjatosti oné osoby. Jinak řečeno, podjatost člena věřitelského výboru nemusí být prokázána; postačí, že na základě objektivně zjištěných skutečností lze (jen) důvodně pochybovat o tom, že není nepodjatý.

30. Lze tedy shrnout, že důležitými důvody, pro které může insolvenční soud odvolat člena věřitelského výboru postupem podle § 63 odst. 3 insolvenčního zákona, mohou být i skutečnosti obsažené v § 59 odst. 2 insolvenčního zákona.

31. K námitce dovolatele, že se odvolací soud spokojil s tím, že ze spisu by mohl v obecné rovině vyplývat nějaký vztah mezi dovolatelem a dlužníkem, Nejvyšší soud poznamenává, že odvolací soud shledal důvod k pochybnostem o nepodjatosti dovolatele v propojení dlužníka a dovolatele prostřednictvím D. B. (jako osoby, jíž je oba ovládá).

32. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, přičemž Nejvyšší soud neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 o. s. ř. zamítl.

Č. 73

č. 73 **Insolvenční řízení**, Plná správa cizího majetku (o. z.) [Správa cizího majetku (o. z.)], Pojištění majetku, § 298 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 1423 o. z.

Při posouzení, zda má insolvenční správce majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka pojistit, je omezujícím faktorem ekonomická smyslnost pojištění a posouzení, zda stav majetkové podstaty dovoluje sjednat pojištění majetku (zda se v majetkové podstatě nacházejí prostředky, z nichž bude možné pojištění platit).

U zajištěného věřitele jde také o úsudek, zda zaplacené pojistné společně s dalšími náklady spojenými se správou zajištěného majetku nebude přesahovat 4 % výtěžku zpeněžení.

Překročit náklady spojené se správou zajištění (4 % z výtěžku zpeněžení) lze v případě pojistného za pojištění zajištěného majetku pouze tehdy, pokud insolvenční správce získá souhlas zajištěného věřitele.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sen. zn. 29 NSČR 167/2017, ECLI:CZ:NS:2019:29.NSCR.167.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání společnosti KONKURS ČR, v. o. s., se sídlem v Liberci 14, Ruprechtická 1221/125a, PSČ 460 14, identifikační číslo osoby 25496174, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 4. 2017, sp. zn. KSLB 76 INS 3074/2009, 3 VSPH 2409/2016-B.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 22. 9. 2016, č. j. KSLB 76 INS 3074/2009-B-106, Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“) „vyhověl námitkám“ zajištěného věřitele České spořitelny a. s. (dále jen „zajištěný věřitel“) a uložil insolvenčnímu správci K. ČR, v. o. s., aby uhradil z výtěžku zpeněžení majetku z majetkové podstaty dlužníka L. s. r. o., který byl předmětem zajištění, zajištěnému věřiteli částku 684 692,68 Kč.

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 22. 7. 2009, č. j. KSLB 76 INS 3074/2009-A-20, insolvenční soud mimo jiné zjistil úpadek dlužníka L. s. r. o., prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem ustanovil společnost K. ČR, v. o. s.

[2] Zajištěný věřitel přihlásil do insolvenčního řízení pohledávky v celkové výši 3 826 505,99 Kč. Pohledávky přihlásil jako zajištěné zástavním právem k nemovitostem v katastrálním území Č. D.

[3] Při přezkumném jednání konaném dne 18. 9. 2009 byla pohledávka zajištěného věřitele zjištěna s právem na uspokojení z předmětu zajištění.

[4] Insolvenční správce sepsal do majetkové podstaty dne 16. 9. 2009 nemovitosti v katastrálním území Č. D., jejichž součástí byly i nemovitosti zajištěné zástavním právem zřízeným ve prospěch zajištěného věřitele.

[5] Kupní smlouvou ze dne 21. 12. 2015 zpeněžil insolvenční správce nemovitosti v katastrálním území Č. D. za celkovou částku 930 000 Kč.

[6] Podáním ze dne 21. 3. 2016 vyslovil zajištěný věřitel souhlas s náklady spojenými se zpeněžením věci v zákonné výši 5 % a nad rámec těchto nákladů navrhl, aby z výtěžku zpeněžení bylo odečteno znalečné za zhotovení znaleckých posudků na ocenění nemovitostí v celkové výši 30 000 Kč.

[7] Insolvenční správce požádal podáním ze dne 28. 6. 2016 insolvenční soud o souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli. V této žádosti uvedl, že nemovitosti byly zpeněženy za částku 930 000 Kč, kdy na nezajištěné věřitele připadá částka 130 150 Kč a na zajištěného věřitele částka 799 850 Kč. Z výtěžku zpeněžení určeného pro zajištěného věřitele navrhl odečíst částku 39 240 Kč jako náklady související se zpeněžením, dále částku 251 120 Kč jako náklady spojené se správou (z nich částku 204 680 Kč tvořila poměrná část nákladů na pojištění a částku 46 440 Kč poměrná část nákladů na vedení účetnictví) a částku 30 000 Kč jako znalečné související s oceněním zpeněžovaných nemovitostí. Z výsledné částky 479 490 Kč navrhl odečíst odměnu insolvenčního správce ve výši 9 590 Kč. Celkový výtěžek zpeněžení, jenž měl být vydán zajištěnému věřiteli, tak činil 469 900 Kč.

[8] Proti návrhu insolvenčního správce podal zajištěný věřitel včasné námitky. V nich uvedl, že nesouhlasí s navrhovanými náklady spojenými se správou ve výši 251 120 Kč, neboť tyto náklady překračují hranici 4 % z výtěžku zpeněžení a k překročení nákladů nedal souhlas.

[9] Návrhem ze dne 21. 9. 2016 insolvenční správce doplnil žádost o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli tak, že dále navrhuje z výtěžku zpeněžení odečíst daň z nemovitostí ve výši 95 211 Kč.

3. Na tomto základě insolvenční soud uvedl, že výtěžek zpeněžení zajištěného majetku činí 799 850 Kč. Od této částky odečetl náklady spojené se zpeněžením, jež tvořily 39 240 Kč, a zajištěným věřitelem odsouhlasenou částku za znalecký

posudek ve výši 30 000 Kč. Dále odečetl náklady spojené se správou předmětu zajištění ve výši 31 994 Kč představující poměrnou část daně z nemovitostí (4 % z výtěžku zpeněžení). Celkem tak odečetl náklady ve výši 101 234 Kč.

č. 73

4. Naopak částku 63 217 Kč jako zbytek daně z nemovitostí, částku 204 680 Kč představující náklady na pojištění zpeněženého majetku a částku 46 440 Kč představující náklady na vedení účetnictví neuznal jako důvodnou, neboť zajištěný věřitel nedal k těmto výdajům, jež překračují 4 % z výtěžku zpeněžení, souhlas. K částce 204 680 Kč dále uvedl, že sice jde o náklady spojené se správou nemovitostí, ovšem nikoliv v celém účtovaném rozsahu, neboť správce uzavřel několik smluv nesouvisejících s nemovitostmi. Není tak důvod, aby na úkor zajištěného věřitele bylo účtováno pojistné nesouvisející s předmětem zajištění, zejména pokud k němu nedal souhlas zajištěný věřitel ani věřitelský výbor. K částce 46 440 Kč dále uvedl, že s vedením účetnictví nedal souhlas věřitelský orgán a nejde ani o náklady spojené se správou nebo zpeněžením nemovitosti. Z dokladů předložených insolvenčním správcem pak není patrné, jak vedení účetnictví souviselo s nemovitostmi. Navíc byl insolvenční správce nečinný a jeho průtahy vedly ke zbytečným nákladům.

5. Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů (799 850 Kč minus 101 234 Kč) tak podle insolvenčního soudu činil 698 666 Kč, z toho odměna insolvenčního správce ve výši 2 % vzhledem k tomu, že není plátcem daně z přidané hodnoty, činí 13 973,32 Kč. Celkový výtěžek zpeněžení, který je insolvenční správce povinen vyplatit zajištěnému věřiteli, tak činí částku 684 692,68 Kč.

6. K odvolání insolvenčního správce Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením změnil rozhodnutí insolvenčního soudu pouze tak, že částka určená k vydání zajištěnému věřiteli činí 684 643,68 Kč.

7. Odvolací soud zdůraznil, že k prolomení zákonem stanovené procentní míry odečitatelných nákladů (k jejich odečtení ve větším rozsahu) podle § 298 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), lze přistoupit nejen tehdy, souhlasí-li s tím zajištěný věřitel, ale i v případě nákladů spojených s provedením pokynů směřujících k řádné správě předmětu zajištění, které vydal zajištěný věřitel, nebo které za něj udělil insolvenční soud. Jestliže takové pokyny uděleny nebyly, pak lze uvažovat o stanovení jiného (vyššího) rozsahu odečitatelných nákladů „jen v mimořádných případech, typicky pokud si správce od zajištěného věřitele (insolvenčního soudu) objektivně vzato nemohl včas opatřit pokyny ke správě předmětu zajištění a k jeho nezbytnému okamžitému zaopatření (musel vynaložit náklady ve smyslu § 230 odst. 1 insolvenčního zákona), které byly v uvedeném smyslu účelné a přiměřené výše“.

8. V posuzované věci insolvenční správce obdržel pouze pokyny zajištěného věřitele týkající se zpeněžení předmětu zajištění, nikoliv pokyny týkající se správy. Přitom insolvenčnímu správci nic nebránilo, aby si vyžádal další pokyny. Náklady související se správou předmětu zajištění tak lze odečíst pouze ve výši 4 %

z výtěžku zpeněžení. K tomu odvolací soud dodal, že správce sice může dát věci v majetkové podstatě pojistit, musí však postupovat s odbornou péčí a posoudit, zda s přihlédnutím k povaze a hodnotě pojišťovaného majetku a rizikům možných škod by sjednané pojistné neohrozilo stav majetkové podstaty více než riziko pojistné události (tzn., zda s přihlédnutím k míře možného pojistného krytí není ekonomicky výhodnější daný majetek nepojistit). Vždy tak musí zvažovat ekonomickou smysluplnost pojištění majetku [v tomto směru odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1400/2010, uveřejněný pod číslem 110/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 110/2012“)].

9. Odvolací soud pak závěry insolvenčního soudu opravil jen co do stanovení základu pro výpočet odměny insolvenčního správce, jenž byl uveden insolvenčním soudem v částce 698 666 Kč, ačkoliv správně odpovídá částce 698 616 Kč, čemuž korespondovalo snížení částky určené k úhradě zajištěnému věřiteli (684 643,68 Kč namísto 684 692,68 Kč).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal insolvenční správce dovolání, jehož přípustnost vymezuje argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá na řešení otázek dovolacím soudem dosud nezodpovězených, případně otázek, jež mají být dovolacím soudem posouzeny jinak, uplatňuje dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

11. Dovolatel nesouhlasí se závěrem, že náklady spojené se správou zajištěných nemovitostí lze odečíst pouze ve výši 4 % v případě, kdy skutečné náklady spojené se správou byly výrazně vyšší. Odkazuje na § 298 odst. 2 insolvenčního zákona a zdůrazňuje větu „nestanoví-li insolvenční soud jinak“ míní, že doplnění tohoto ustanovení o uvedeno větu novelou insolvenčního zákona účinnou od 1. 1. 2014 bylo motivováno eliminací nepříjemných dopadů na ostatní věřitele v situacích, kdy by přenesení břemena takových nákladů na ostatní majetek podstaty bylo v rozporu se zásadou, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona]. Insolvenční soud se tak může od limitů uvedených v § 298 odst. 4 insolvenčního zákona v odůvodněných případech odchýlit. Postup zvolený insolvenčním soudem poškozuje nezajištěné věřitele, neboť zbytek nákladů spojených se správou zajištěného majetku bude uhrazen z ostatního majetku dlužníka.

12. Ohledně daně z nemovitosti dovolatel uvádí, že insolvenční správce má povinnost řádně hradit veškeré daňové povinnosti. Tato povinnost plyne ze zákona,

a je tak nelogické, aby plnění této povinnosti bylo vázáno na pokyn zajištěného věřitele. Neexistence takového pokynu na uvedené povinnosti insolvenčního správce nic nemění. Zajištěný věřitel tak nemůže rozhodovat o plnění daňové povinnosti.

č. 73

13. Jde-li o pojištění majetku, dovolatel míní, že je povinností insolvenčního správce postupovat svědomitě a s odbornou péčí, kdy ke svědomitému postupu patří uzavření pojistné smlouvy na nemovitý majetek. Pojistné smlouvy byly uzavírány pouze v minimálním rozsahu na nejvýraznější rizika a o nezbytnosti pojištění svědčí skutečnost, že v nemovitostech docházelo k pojistným událostem a výnos z těchto pojistných událostí „přinesl“ do majetkové podstaty částku 57 713 Kč. O existenci pojistných smluv byly subjekty insolvenčního řízení informovány, kdy za takového stavu lze dospět k závěru, že zajištěný věřitel konkludentně souhlasil s uzavřením pojistných smluv a vynaložením výdajů na pojistné.

14. Výše uvedené považuje dovolatel za otázky dovolacím soudem dosud neřešené, a to s ohledem na změnu právní úpravy provedené zákonem č. 294/2013 Sb. Právní závěry uvedené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2015, sen. zn. 29 NSČR 37/2013, uveřejněném pod číslem 34/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 34/2016“), se podle dovolatele dotýkají právního stavu před 1. lednem 2014. Kdyby však Nejvyšší soud dospěl k závěru, že uvedené otázky jsou již rozhodnutím R 34/2016 vyřešeny, pak se dovolatel domnívá, že vyřešená otázka by měla být posouzena jinak, neboť změna právní úpravy a charakter přímých výdajů v podobě daně z nemovitosti a konkludentní souhlas zajištěného věřitele představují okolnosti pro odlišné právní posouzení právní otázky hmotného práva.

III.

Přípustnost dovolání

15. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (znění účinné od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě, že insolvenční řízení bylo zahájeno před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod číslem 80/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

16. S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 6. 2017, tj. naposledy ve znění zákona č. 377/2015 Sb.

17. Dovolání je přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), pro řešení otázek dovolatelem předestřených, dovolacím soudem dosud beze zbytku nezodpovězených.

IV. Důvodnost dovolání

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají a dovolatel rovněž tyto vady v dovolání nenamítá, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

20. Podle § 298 insolvenčního zákona zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna (odstavec 1). Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli (odstavec 2). Proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou ostatní věřitelé a dlužník podat námítky do 7 dnů ode dne zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku; k později podaným námítkám se nepřihlíží. K projednání včas podaných námitek nařídí insolvenční soud do 30 dnů jednání, při kterém rozhodne o tom, zda návrhu insolvenčního správce vyhoví (odstavec 3). Náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení; náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu (odstavec 4).

21. Judikatura Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 137/2016, vycházející i z R 34/2016 a dále z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2017, sen. zn. 29 NSČR 94/2014, uveřejněného pod číslem 12/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) k otázce nákladů spojených se správou a zpeněžením majetku podle § 298 odst. 4 insolvenčního zákona je ustálena na těchto závěrech:

[1] Úprava obsažená v § 298 odst. 4 insolvenčního zákona vybízí osobu s dispozičními oprávněními k předmětu zajištění k aktivnímu konání v tom smyslu, aby náklady na správu předmětu zajištění nespotřebovaly (nad zákonem stanovený limit) očekávaný výnos zpeněžení předmětu zajištění.

[2] Tlak vyvíjený na insolvenčního správce coby osobu s dispozičním oprávněním úpravou zákonných limitů pro náklady spojené se správou a zpeněžením předmětu zajištění jej nutí (má donutit) k tomu, aby tam, kde jsou se správou předmětu zajištění spojeny pravidelné platby, překročil buď

k urychlenému zpeněžení předmětu zajištění (s tím rizikem, že výtěžnost zpeněžení bude nižší než při zpeněžení v delším časovém úseku), nebo zajistil jiným způsobem, že náklady spojené se správou předmětu zajištění nepřesáhnou (není-li zde souhlasu zajištěného věřitele) limit stanovený v § 298 odst. 4 insolvenčního zákona.

[3] Důvod překročit limit nastavený pro náklady zákonnou úpravou bude dán:

a) odsouhlasí-li zajištěný věřitel náklady ve větším rozsahu (§ 298 odst. 4 poslední věta insolvenčního zákona),

b) postupuje-li insolvenční správce při správě předmětu zajištění podle pokynů zajištěného věřitele, které vedou k vyšším nákladům na správu předmětu zajištění (§ 230 odst. 2 věta první a věta druhá insolvenčního zákona),

c) vzejdou-li vyšší náklady na správu předmětu zajištění ze závazného pokynu zajištěného věřitele ohledně zpeněžení předmětu zajištění (§ 293 insolvenčního zákona),

d) rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným v rámci dohlédací činnosti (§ 230 odst. 1 věta druhá za středníkem a věta třetí insolvenčního zákona) přijatým při přezkoumání pokynu zajištěného věřitele.

22. Od těchto závěrů se pak Nejvyšší soud nemá důvod odchýlit ani v poměrech projednávané věci (usnesení sen. zn. 29 NSČR 137/2016 sice vycházelo z R 34/2016, aplikovalo však právní úpravu § 298 insolvenčního zákona účinnou po 1. lednu 2014).

23. Zbývá vyřešit, zda uvedené závěry týkající se otázky nákladů spojených se správou a zpeněžením majetku lze využít v případě pojistného za pojištění předmětu zajištění a placení daně z nemovitostí (v případě, kdy předmětem zajištění je nemovitost).

I. Pojistné

24. K otázce povinnosti nuceného správce pojistit majetek se Nejvyšší soud vyjádřil (v konkursních poměrech upravených zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání), v R 110/2012 citovaném i odvolacím soudem. V něm uvedl, že:

[1] Součástí povinnosti spravovat konkursní podstatu s odbornou péčí (s péčí řádného hospodáře) je nepochybně i povinnost správce konkursní podstaty zvážit s přihlédnutím ke skladbě a hodnotě majetku náležejícího do konkursní podstaty a k tomu, kdy vyšla (nebo při řádném běhu věci měla vyjít) najevo skutečnost, že zde je nepojištěný majetek konkursní podstaty, zda a v jakém rozsahu je namíste „pojistit“ možná rizika škod na majetku konkursní podstaty (včetně těch, jež mohou být způsobeny živelnou událostí) sjednáním pojistné smlouvy týkající se majetku konkursní podstaty (hodnotných věcí, které se v ní nacházejí). Typově se takové posouzení na-

bízí právě tehdy, jsou-li součástí konkursní podstaty nemovitosti tvořené stavbami.

[2] Meze této povinnosti klade především ekonomická smysluplnost pojištění majetku. Správce konkursní podstaty (stejně, jako by to udělal sám vlastník) musí především zvážit, zda s přihlédnutím k povaze a hodnotě pojišťovaného majetku a rizikům možných škod na právě takovém majetku by sjednané pojistné neohrozilo stav konkursní podstaty více, než riziko pojistné události (zda s přihlédnutím k míře možného pojistného krytí není ekonomicky výhodnější daný majetek nepojistit).

[3] Dalším omezujícím faktorem pro správce konkursní podstaty je posouzení, zda stav konkursní podstaty dovoluje (bez zřetele k hodnotě věci, jež má být pojištěna) sjednat pojištění majetku (zda se v konkursní podstatě nacházejí prostředky, z nichž bude možné pojištění platit). Správce konkursní podstaty tak není povinen (a v rámci požadavku odborné péče ani oprávněn) sjednávat za trvání konkursu smlouvy, jež podle stavu majetku konkursní podstaty nebude schopen plnit, byť by šlo (jako v případě pojistné smlouvy) o smlouvy, jimiž předchází riziku možných škod na majetku konkursní podstaty.

25. Při absenci obecné úpravy správy cizího majetku, jež by řešila otázku pojištění spravovaného majetku, jakož i při absenci výslovné úpravy na dané téma v insolvenčním zákoně se závěry formulované v R 110/2012 prosadí (mají prosadit) v době do 31. 12. 2013 i pro insolvenční řízení (včetně řešení otázek platby pojistného v době od 1. 1. 2014 na základě pojistných smluv uzavřených před uvedeným datem). Pro posouzení otázky, za jakých předpokladů je insolvenční správce oprávněn přistoupit k pojištění spravovaného majetku (majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka) v době od 1. 1. 2014, je již nutno zohlednit úpravu plné správy cizího majetku obsaženou v § 1409 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“).

26. V usnesení ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 819/2018, Nejvyšší soud připomenul (poukazuje příkladmo na důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. 29 ICdo 49/2014, uveřejněného pod číslem 16/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), že insolvenční správce dlužníka je správcem cizího majetku, konkrétně majetku dlužníka nebo majetku ve vlastnictví jiných osob, na který se po dobu trvání účinků insolvenčního řízení pohlíží jako na dlužníkův majetek, a má povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí (§ 36 insolvenčního zákona). S přihlédnutím k obsahu důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010–2013) jako tisk č. 362, tamtéž vysvětlil, že insolvenční zákon obsahuje řadu ustanovení týkajících se insolvenční správy majetku; tam, kde o některých aspektech insolvenční správy majetku mlčí, však je namístě si

položít otázku, zda a v jakém rozsahu lze (nevyklučuje-li to ani povaha insolvenční správy majetku) na insolvenční správu majetku subsidiárně aplikovat některá z ustanovení občanského zákoníku, týkající se správy cizího majetku (§ 1400 až § 1447 o. z.). Uzavřel rovněž, že z povahy insolvenční správy majetku je zřejmé, že jako nepoužitelná lze pro insolvenční řízení vyloučit ustanovení o prosté správě cizího majetku (§ 1405 až § 1408 o. z.). Subsidiární použitelnost ustanovení týkajících se plné správy cizího majetku (§ 1409 až § 1447 o. z.) však takto pašálně nelze odmítnout. U každého z ustanovení občanského zákoníku, týkajícího se plné správy cizího majetku, je třeba provést test jeho subsidiární použitelnosti pro insolvenční řízení (pro insolvenční správu majetku) poměřením s těmi ustanoveními insolvenčního zákona, která upravují insolvenční správu majetku, jakož i (tam, kde insolvenční zákon předmětnou materii neupravuje výslovně) posouzením, zda subsidiární použitelnost příslušného ustanovení občanského zákoníku nevyklučuje sama povaha insolvenční správy majetku (což je postup, který předjímá i shora označená důvodová zpráva).

27. Ustanovení § 1423 o. z. pak určuje, že správce sestaví inventář, dá jistotu za řádný výkon správy nebo pojistí svěřený majetek, určí-li tak stanovy či jiná smlouva nebo stanoví-li tak zákon (odstavec 1). Na návrh beneficenta nebo jiné osoby, která má na tom právní zájem, soud může uložit správci povinnost podle odstavce 1 při uvážení hodnoty spravovaného majetku, postavení stran a dalších okolností případu. Návrhu nelze vyhovět, odporuje-li to smlouvě o zřízení správy uzavřené mezi správcem a beneficentem (odstavec 2).

28. Ve výše ustaveném právním rámci pak Nejvyšší soud uzavírá, že § 1423 o. z. patří k těm ustanovením občanského zákoníku, jejichž subsidiární použitelnost v otázce povinnosti pojistit „svěřený majetek“ pro insolvenční řízení (pro insolvenční správu majetku) nevyklučuje žádné z ustanovení insolvenčního zákona týkajících se insolvenční správy majetku ani povaha insolvenční správy majetku (budiž dodáno, že řečené neplatí pro tamtéž řešenou otázku sestavení inventáře nebo dání jistoty za řádný výkon správy). S přihlédnutím k § 1423 o. z. je pak zjevné, že insolvenční správce nemá bez dalšího povinnost pojistit spravovaný majetek; jestliže však k pojištění přistoupí (aniž by mu to uložil insolvenční soud) v zájmu zajištění řádné insolvenční správy majetku (což není vyloučeno), má (musí) tak učinit na základě stejných kritérií, jako jsou ta, jimiž by se při udělení pokynu majetek pojistit řídil (měl řídit) insolvenční soud (srov. kritéria „hodnoty spravovaného majetku“, „postavení stran“ a „dalších okolností případu“ v § 1423 odst. 2 o. z.).

29. Lze tedy shrnout, že (ve vazbě na R 110/2012 pro dobu do 31. 12. 2013 a ve spojení s § 1423 o. z. pro dobu od 1. 1. 2014) při posouzení, zda má insolvenční správce majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka pojistit, je omezujícím faktorem ekonomická smysluplnost pojištění a posouzení, zda stav majetkové podstaty dovoluje sjednat pojištění majetku (zda se v majetkové

podstatě nacházejí prostředky, z nichž bude možné pojištění platit). U zajištěného majetku jde pak také o úsudek, zda zaplacené pojistné společně s dalšími náklady spojenými se správou zajištěného majetku nebude přesahovat 4 % výtěžku zpeněžení. Insolvenční správce však nemusí vždy odhadnout, zda takové náklady přesáhnou uvedené omezení, či nikoliv, proto je vhodné získat souhlas zajištěného věřitele (případně insolvenčního soudu) s uzavřením pojistné smlouvy, jinak se insolvenční správce vystavuje riziku, že bude takové náklady (pojistné) hradit k újmě nezajištěných věřitelů, případně z vlastních prostředků.

30. Jinými slovy řečeno, překročit náklady spojené se správou zajištění (4 % z výtěžku zpeněžení) lze i v případě pojistného za pojištění zajištěného majetku pouze tehdy, pokud insolvenční správce získá souhlas zajištěného věřitele.

31. Dovolatel pak v rámci dovolání tvrdí, že zajištěný věřitel dal konkludentní souhlas s uzavřením pojistných smluv a s vynaložením výdajů na pojistné, proto u těchto výdajů mohl překročit limit 4 % z výtěžku zpeněžení.

32. Potud ovšem pomíjí, že odvolací soud na základě učiněných skutkových zjištění dospěl k závěru, že zajištěný věřitel neudělil žádný pokyn ani souhlas spojený se správou či zpeněžením v jiném rozsahu, než bylo uvedeno v napadeném rozhodnutí (částka 30 000 Kč za znalecký posudek související se zpeněžením zajištění). Tvrdil-li dovolatel, že zajištěný věřitel dal konkludentní souhlas, vychází (nepřípustně) z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel odvolací soud (§ 241a odst. 6 o. s. ř.).

33. Napadené rozhodnutí je tak v posouzení (ne)možnosti odečíst pojistné jako náklady spojené se správou zajištěného majetku správné.

II. Daň z nemovitých věcí

34. Daň z nemovitých věcí (dříve daň z nemovitostí) je upravena v zákoně č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí. Jde o přímou daň, jejímž předmětem jsou pozemky, stavby a jednotky. Poplatníkem této daně je zpravidla vlastník této nemovité věci. V rámci insolvenčního řízení plní daňové povinnosti osoba s dispozičními oprávněními [§ 228 písm. i) insolvenčního zákona], tj. v případě řešení úpadku konkursem insolvenční správce [§ 229 odst. 3 písm. c) a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona].

35. Insolvenční správce plní daňovou povinnost bez ohledu na to, zda zajištěný věřitel s placením daně z nemovitých věcí (za nemovitost, jež je předmětem zajištění) souhlasí. Plnění daňové povinnosti (placení daně) by pak zásadně nemělo jít k tíži nezajištěných věřitelů či insolvenčního správce, naopak jde o typický náklad spojený se správou nemovitostí.

36. V poměrech dané věci však výše uvedená okolnost, že jde o náklad spojený se správou nemovitostí, který by měl jít zásadně k tíži zajištěného věřitele, není významná především proto, že výše daně (daňová povinnost) převýšila čtyřpro-

centní hranici proto, že ke zpeněžení zajištěných nemovitostí kupní smlouvou ze dne 21. 12. 2015 došlo (vinou insolvenčního správce) až po šesti letech (soupis těchto nemovitostí do majetkové podstaty byl učiněn již k 16. září 2009). Porušení povinností insolvenčního správce jednat při správě a zpeněžování zajištěného majetku s odbornou péčí, tj. v daném případě liknavost při zpeněžování majetku, pak nelze klást k tíži zajištěného věřitele.

37. Právní posouzení odvolacího soudu ohledně (ne)možnosti odečíst v tomto konkrétním případě daň z nemovitých věcí ve vyšší než zákonem omezené výši, je tak rovněž správné.

38. Namítá-li dovolatel, že insolvenční soud může ohledně limitů stanovených v § 298 odst. 4 insolvenčního zákona stanovit jinak, avšak této možnosti insolvenční soud nevyužil, neboť se tímto ustanovením ani nezabýval, pak pomíjí, že odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí vysvětlil, v jakých případech lze tyto náklady odečíst ve vyšším rozsahu (tj. v jakých případech může stanovit insolvenční soud jinak).

39. Námitka, že postup zvolený insolvenčním soudem poškozuje ostatní (nezajištěné) věřitele, což je porušením zásady podle § 5 písm. a) insolvenčního zákona, rovněž není důvodná. Kdyby tomu tak vskutku bylo, pak by insolvenční správce nemohl mít žádné limity pro výši nákladů spojených se správou či zpeněžením zajištěného majetku (§ 298 odst. 4 insolvenčního zákona by tak byl obsoletní). Navíc „poškození“ nezajištěných věřitelů nelze předjímat, když o tom, jaké částky lze zaúčtovat v neprospěch majetkové podstaty (a v jakém rozsahu je naopak ponese insolvenční správce ze svého), rozhoduje při schvalování konečné zprávy insolvenční soud.

40. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

Nr. 28 Die Bestimmung des § 58, Abs. 1 des StGB ist Mittel zur richterlichen Individualisierung der Strafe und Entkriminalisierung (wörtl. Entpönalisierung) im Strafgesetzbuch. Seine Anwendung darf jedoch mitnichten rein mechanisch erfolgen, sondern streng individuell, in Beziehung zur konkreten Tat und zum konkreten Straftäter. Eine Vorgehensweise entsprechend der zitierten Bestimmung ist vor allem dann angebracht, wenn ein bestimmter Umstand, der auch Merkmal des entsprechenden Tatbestands einer Straftat sein kann, im Vergleich zu sonstigen Fällen so weit abweicht, dass er für sich selbst oder in Verbindung mit anderen Umständen (beispielsweise mit einem erheblichen Zeitabstand seit der Verübung der Straftat) eine nachsichtigere Einstellung zur Bestrafung des Straftäters begründet, oder wenn erst die Summe mehrerer Umstände des entsprechenden Falls zur Erwägung führt, dass die Anwendung des gesetzlichen Strafmaßes unangemessen streng wäre und dass eine mildere Bestrafung des Täters zu dessen Besserung ausreicht.

Dabei mag es namentlich um Situationen gehen, in denen mildernde Umstände (§ 41 des StGB) und die geringe Intensität der Erfüllung gesetzlicher Merkmale in ihrer Summe und Qualität auf überzeugende Weise die Schwere der Straftat mindern, oder ggf. eine von ihnen von ungewöhnlich intensivem Charakter ist, sodass es angebracht ist, sie als maßgeblich mildernden Umstand anzusehen (beispielsweise die besonders schwierigen persönlichen oder familiären Verhältnisse, unter denen der Täter die Straftat verübt hat, ohne sie selbst verursacht zu haben. Das ist auch dann so, wenn eines der Merkmale des Tatbestands der Straftat – ohne Rücksicht auf den Umstand, ob es hierbei um ein grundlegendes Merkmal oder einen qualifizierten Tatbestand geht – durch ungewöhnlich geringe Intensität erfüllt wurde und dieser Umstand die gesellschaftliche Schädlichkeit des entsprechenden Falles maßgeblich beeinflusst hat und diese so weit unter die übliche Grenze gesenkt hat, dass eine mildere Strafverbüßung angebracht ist, als das Gesetz allgemein voraussetzt. Von ähnlicher Bedeutung kann auch eine längere Zeit sein, die seit der Verübung der Straftat verstrichen ist (§ 39, Abs. 3 des StGB), ohne dass deren Dauer vom Straftäter selbst verschuldet wurde.

In den zitierten Fällen kann eine außerordentliche Verkürzung der Freiheitsstrafe auch dahingehend begründet sein, weil dem Täter neben der Freiheitsstrafe auch weitere Strafen auferlegt wurden, beispielsweise ein Berufsverbot oder eine Geldstrafe, die auf passende Weise die Wirkung der gemilderten Freiheitsstrafe kompensieren.

Nr. 29 Das Vergehen der Verletzung der Pflichten bei der Verwaltung fremden Eigentumes gemäß § 220, Abs. 1 des StGB kann sich bei Erfüllung weiterer Voraussetzungen auch der Liquidator einer juristischen Person (z.B. eines staatlichen Betriebs) zu Schulden kommen lassen, wenn er durch unwirtschaftliche Verfügungen Schaden am Besitz der liquidierten juristischen Person verursacht. Dieser Schaden kann beispielsweise darin bestehen, dass der Liquidator Ausgaben aus dem verwalteten Vermögen zum Einkauf von Waren oder Dienstleistungen bestritten hat, die völlig zwecklos und bedeutungslos für die realisierte Liquidation waren. Für die Bestim-

mung der Höhe des verursachten Schadens ist nicht entscheidend, ob der Einkauf von Waren oder Dienstleistungen zu einem Preis realisiert wurde, der am Tatort üblich oder unüblich war.

Allgemein gilt, dass die Kosten, die unwirtschaftlich und hinsichtlich ihres Zwecks, dessentwegen die juristische Person existiert, einen völlig überflüssigen Vermögenswert darstellen (beispielsweise entgegengenommene Leistungen, eingekaufte Ware, usw.), die sich nicht verwerten (vergeldlichen) lassen, oder sich lediglich mit Verlust verwerten lassen, als Schaden in völliger Höhe angesehen werden.

Nr. 30 Der Tatbestand des Vergehens des unberechtigten Umgangs mit geschützten, frei lebenden Tieren und frei wachsenden Pflanzen gemäß § 299, Abs. 2 des StGB soll auch Individuen stark bedrohter Arten von Lebewesen Schutz bieten und zwar vor verschiedenen, hier angeführten Formen des Umgangs mit ihnen. Diesen Tatbestand kann ein Täter erfüllen, der sich ein totes (präpariertes) Individuum beschafft, das einer stark bedrohten Art angehört, das er anschließend verwahrt und Drittpersonen angeboten hat, ohne hierzu befugt zu sein.

Nr. 31 Notwendige Hilfeleistung im Sinne des § 151 des StGB ist im Falle eines Kraftfahrzeugunfalles nicht nur das Abschicken einer automatischen Datennachricht aus dem Unfallwagen, die zwangsläufig lediglich die Information enthält, dass es zu einem Unfall gekommen ist, mitnichten jedoch Angaben über eventuell verletzte Personen, deren Charakter notwendige Hilfeleistung erfordert.

Nr. 32 Das Verhalten eines Straftäters, der in der Absicht unberechtigten finanziellen Gewinn zu schlagen, dem Geschädigten durch Veröffentlichung solcher Einzelheiten aus seinem Intimleben droht, die angesichts ihres Inhalts seine Position im Berufs- oder Partnerleben gefährden können, dürfen als Androhung eines sonstigen schweren Schadens gemäß § 175, Abs. 1 des StGB angesehen werden. Dabei ist die Annahme des Straftäters von wesentlicher Bedeutung, dass das Opfer die Veröffentlichung solch einer Information als Schaden wahrnimmt, deren Androhung ihm die Verwirklichung seiner Absicht ermöglicht.

Nr. 33 Bei der Straftat der unterlassenen Hilfeleistung für einen Fahrzeugführer gemäß § 151 des StGB, kann die Befürchtung des Fahrers hinsichtlich möglicher strafrechtlicher Folgen seiner Unfallbeteiligung nicht als Umstand einer „Gefahr für sich selbst“ ausgelegt werden.

Der Grundsatz *nemo tenetur se ipsum accusare*, also das Verbot, den Beschuldigten zu einer aktiven Handlung zu zwingen, durch die er im Laufe der Strafverfolgung persönlich zu seiner eigenen Überführung beitragen (*sich selbst belasten*) soll, kommt in diesem Fall nicht zur Anwendung. Die rechtliche Pflicht zur notwendigen Hilfeleistung gemäß § 151 des StGB darf nicht als ungesetzliche und verfassungswidrige Nötigung des Unfallbeteiligten zur Gewährung von Beweisen gegen die eigene Person ausgelegt werden.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 63** Wenn der Grund für die Ungültigkeit lediglich einen Teil der Schiedsklausel betrifft, der vom Rest der Schiedsklausel trennbar ist, ist lediglich dieser Teil der Schiedsklausel ungültig (von der Ungültigkeit betroffen).
- Nr. 64** Das Vollstreckungsgericht (Gerichtsvollzieher) ist kraft seines Amtes (ohne dass dies der Pflichtige, Berechtigte oder weiterer Gläubiger eingewendet hätten) befugt und verpflichtet zu überprüfen, ob der Vollstreckungstitel in Form eines Schiedsbefunds, der von einem der angemeldeten Gläubiger zwecks Befriedigung der in diesem angeführten Forderung vorgelegt worden ist, von einer Person erlassen wurde, die zu diesem Erlass befugt war und ob dieser Vollstreckungstitel vollstreckbar ist. Falls das Vollstreckungsgericht (Gerichtsvollzieher) feststellt, dass der von einem der angemeldeten Gläubiger vorgelegte Vollstreckungstitel in Form eines Schiedsbefunds nicht von einer Person erlassen wurde, die zum Erlass dieses Schiedsbefunds befugt war, gegebenenfalls, dieser Schiedsrichter gar nicht existiert, darf die Forderung aus solch einem Vollstreckungstitel nicht befriedigt werden.
- Nr. 65** Bei der Beurteilung, ob eine gewisse, von einer Person mit psychischer Störung getätigte Rechtshandlung gültig ist, müssen alle Umstände des entsprechenden Falls in abgewogen werden, um zu vermeiden, dass die eventuelle Schlussfolgerung über die Ungültigkeit der Rechtsaktes in Widerspruch zur Absicht der Bestimmung des § 38, Abs. 2 des BGB steht (d.h., dass sie nicht zur Schädigung der Person mit psychischer Störung führt, deren Schutz die zitierte Bestimmung dienen soll), gleichzeitig aber nicht zu einem unangemessenen Eingriff in die in gutem Glauben erworbenen Rechte von Drittpersonen führt.
- Nr. 66** Die die Ungültigkeit von Entscheidungen des Vereinsorgans betreffende Bestimmung des § 260 des BGB kommt in Verbindung mit § 1221 des BGB auf angemessene Weise auch auf die Verhältnisse in Eigentümergemeinschaften zur Anwendung. Der Eigentümer der Wohneinheit ist berechtigt, sich auf der Versammlung von einer Drittperson (die kein Eigentümer der Einheit ist) vertreten zu lassen.
- Nr. 67** Wenn Ehegatten eine Vereinbarung über die Regelung gegenseitiger Eigentumsverhältnisse ausdrücklich zu Zwecken des Ehescheidungsverfahrens und ohne die Aufklärung der Ursachen der Zerrüttung der Ehe im Sinne des § 757 des BGB abgeschlossen haben und es zu keiner Ehescheidung auf diese Weise kommt, dann erlangt Vereinbarung über die Regelung gegenseitiger Eigentumsverhältnisse keine Wirksamkeit; unter den Ehegatten gilt in diesem Fall ein Vermögensregime, als wäre die Vereinbarung nie abgeschlossen worden.
- Nr. 68** Die Versicherungsleistung aus der Haftpflichtversicherung im Sinne des § 635 Abs. 2 des BGB verjährt spätestens nach Ablauf der für das Recht auf Schadenersatz festgelegten Verjährungsfrist und dies sowie der objektiven, als auch subjektiven Frist.
- Nr. 69** Wenn in Zusammenhang mit einem Schenkungsvertrag zudem ein Altenteilsvertrag abgeschlossen wurde, gilt der Schenkungsvertrag zu dem in § 984 Abs. 1 des BGB vorausgesetzten Zweck in der Regel als entgeltlicher Vertrag.
- Nr. 70** Die Eigentümergemeinschaft von Wohneinheiten ist aktiv zur Klageerhebung legitimiert, um einen drohenden Schaden an gemeinsamen Teilen des Gebäudes laut § 2903 Abs. 2 des BGB abzuwenden.
- Nr. 71** Die Voraussetzungen für die Naturalrestitution im Sinne der Bestimmung des § 7, Abs. 1, Buchst. b) von Gesetz Nr. 428/2012 Slg. erfüllen lediglich Immobilien, die im entscheidenden Zeitraum unmittelbar einem der in dieser Bestimmung taxativ angeführten Zwecken dienen; es reicht nicht aus, dass sie im entscheidenden Zeit-

raum von einem Patronatsrecht belastet waren, dem die Pflicht ihres Eigentümers entsprach, aus dem durch ihre Verwendung generierten Gewinn geistliche und pastorale Tätigkeiten der Kirche zu unterstützen (Kirchenunterhalt).

Nr. 72 Die wichtigen Gründe, derentwegen das Insolvenzgericht ein Mitglied des Gläubigerausschusses in der Vorgehensweise laut § 63, Abs. 3 des Insolvenzgesetzes abberufen kann, können auch die in § 59, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes enthaltenen Umstände sein, derentwegen diese Person nicht zur Wahl in den Gläubigerausschuss befähigt war.

Nr. 73 Bei der Beurteilung, ob der Insolvenzverwalter ein zur Vermögensmasse des Schuldners gehörendes Vermögen versichern lassen soll oder nicht, gilt als einschränkender Faktor, ob die Versicherung ökonomisch sinnvoll ist sowie die Beurteilung, ob es der Zustand der Vermögensmasse erlaubt, die Versicherung des Vermögens abzuschließen (ob sich in der Vermögensmasse Mittel befinden, aus denen die Versicherung bezahlt werden kann).

Bei einem gesicherten Gläubiger geht es auch darum, zu ermessen, ob die zu zahlende Versicherungsprämie zusammen mit den sonstigen, mit der Verwaltung des gesicherten Vermögens verbundenen Kosten nicht die Grenze von 4 % des Verwertungserlöses überschreitet.

Die mit der Verwaltung der Sicherung verbundenen Kosten (4 % des Verwertungserlöses) dürfen im Falle von Versicherungsprämien zur Versicherung gesicherten Vermögens lediglich überschritten werden, wenn der Insolvenzverwalter hierzu die Einwilligung des Gläubigers einholt.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 28** The provision of Section 58(1) of the Penal Code is a means of the judicial individualisation of punishment and a manifestation of depenalisation in the Penal Code. The application thereof should not be contemplated mechanically but strictly individually with a view to the particular act and the particular offender. It is appropriate to proceed according to the above-quoted provision namely in the situation when a certain circumstance, which may be a characteristic of the particular body of the crime, is so extreme compared to other cases that such circumstance either alone or in combination with other circumstances (e.g. significant lapse of time from the committed criminal offence) justify a more benevolent approach to the offender's punishment, or if only a summary of more circumstances of the given case leads to the consideration that the application of the statutory sentence would be unreasonably strict and a more moderate punishment of the offender would be sufficient for the offender's correction. Such situation may arise, in particular, when mitigating circumstances (Section 41 of the Penal Code) and the low intensity of the fulfilment of the legal characteristics cogently reduce the severity of the criminal offence in their summary and quality, or one of them is of an unusually intense nature and thus, it is appropriate to consider the same a significantly mitigating circumstance (e.g. especially burdensome personal or family situation in which the offender, without causing such situation, committed the crime). It is also the case when any of the characteristics of the body of the crime – regardless of whether being a characteristic of the basic or qualified body of the crime – are fulfilled with unusually low intensity and this fact substantially affected the social harm of the given case, reducing it below the usual limit to such an extent that punishment more moderate than generally presumed by law is appropriate. A longer period of time elapsing from the committed criminal offence (Section 39(3) of the Penal Code), without the duration thereof being attributable to the offender, may be of similar significance. In the indicated cases, the extraordinary reduction of the sentence of imprisonment may likewise be justified by the fact that, in addition to the sentence of imprisonment, another type of punishment was imposed upon the offender, e.g. punishment prohibiting an activity or pecuniary punishment, which suitably complement the effect of the reduced sentence of imprisonment.
- No. 29** The misdemeanour of violating a duty when managing another person's property under Section 220(1) of the Penal Code, subject to the fulfilment of other preconditions, may be also committed by a liquidator of a legal person (e.g. a state enterprise) if such liquidator inflicts damage to the liquidated legal person's property by non-economical disposal thereof. Such damage may also consist in the liquidator expending expenses from the managed property in order to purchase goods or services, which are completely purposeless and have no significance for the executed liquidation. Whether the purchase of the goods or services was effected for a price common at the time and place of the act or not is not decisive for the purpose of determining the amount of such damage.

A general rule applies that costs expended on non-economical and completely redundant property value in relation to the purpose of existence of the legal person (e.g. unnecessarily accepted services, purchased goods, etc.), which cannot be further realised or which can be realised only with a loss, should be considered damage equal to the full amount of such costs.

- No. 30** The body of the misdemeanour of the unlawful disposal of protected wild animals and wild plants in accordance with Section 299(2) of the Penal Code provides protection to a specimen of a severely endangered animal species, namely against various methods of disposal indicated herein. It may be fulfilled also by an offender who obtained a dead (prepared) specimen of an animal belonging to a severely endangered species, which the offender subsequently had in their possession and offered to other persons without having any authorisation whatsoever.
- No. 31** In the event of a motor vehicle accident, necessary aid within the meaning of Section 151 of the Penal Code is not the mere sending of an automatic data message from the crashed motor vehicle, which, due to its character, contains merely information on the road traffic accident but not information on the possible injuries of persons, the nature of which requires the provision of necessary aid.
- No. 32** The conduct of an offender who, with the intent to obtain an unlawful financial benefit, threatens an aggrieved party to make public information concerning the aggrieved party's private life that, considering the content thereof, is capable of jeopardising the aggrieved party's professional status or partnership life may be deemed a threat of other severe injury pursuant to Section 175(1) of the Penal Code. Whereas the offender's notion that the victim would perceive the publishing of such information as an injury, the threat of which would allow the offender to accomplish their intent, is of significance.
- No. 33** As regards the crime of failing to provide aid by a driver of a motor vehicle in accordance with Section 151 of the Penal Code, the driver's fear of potential criminal consequences of their participation in a road traffic accident cannot be considered a circumstance of „endangering oneself“.
- The *nemo tenetur se ipsum accusare* rule, i.e. the prohibition to force the accused to active conduct whereby the accused should personally contribute to their conviction in the course of criminal prosecution, shall not be applied in this case. The legal obligation to provide necessary aid within the meaning of Section 151 of the Penal Code cannot be deemed unlawful and unconstitutional coercion of a road traffic accident participant to provide evidence against themselves.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 63** When the reason for invalidity concerns only a part of the clause on the resolution of disputes, which is severable from the remaining part thereof, only such part of the clause on the resolution of disputes shall be invalid (affected by the reason for invalidity).
- No. 64** The distraint court (court distrainer) is *ex officio* (without an objection raised by the liable party, entitled party, or another creditor) authorised and obligated to review whether the enforcement title in the form of an arbitration award presented by any of the registered creditors for the purpose of satisfying a claim indicated therein was issued by a person having the authority to issue the same and whether the enforcement title is enforceable. If the distraint court (court distrainer) finds that the enforcement title in the form of an arbitration award presented by a registered creditor was not issued by a person having the authority to issue an arbitration award or that the arbitrator does not exist, a claim cannot be satisfied by way of such enforcement title.
- No. 65** When examining whether a certain legal act made by a person with a mental disorder is invalid, all circumstances of the case should be considered to ensure that the conceivable conclusion on the invalidity of such legal act is not in conflict with the purpose of the provision of Section 38(2) of the Civil Code (i.e. that it does not result in damaging the person with a mental disorder whose protection the said provision is to provide) and that, concurrently, it does not lead to the unreasonable infringement of third party rights obtained in good faith.
- No. 66** The provision of Section 260 of the Civil Code concerning the invalidity of the decision of a body of an association shall be reasonably applied in combination with Section 1221 of the Civil Code also with respect to an association of owners. A unit owner has the right to be represented by another person (other than the unit owner) at an assembly.
- No. 67** If spouses enter into an agreement on the settlement of mutual property relations explicitly for the purpose of divorce proceedings without identifying the causes for the breakdown of their marriage within the meaning of Section 757 of the Civil Code and their marriage is not divorced in this manner, the agreement on the settlement of mutual property relations shall not be effective; whereas the spouses are subjected to a property-related regime as though no concluded agreement exists.
- No. 68** Within the meaning of Section 635(2) of the Civil Code, the right to indemnity from third party liability insurance shall become forfeit no later than upon the lapse of the period of limitation, both objective and subjective period, for the exercise of the right to damage compensation.
- No. 69** Where a reservation agreement is concluded in connection with a deed of gift, such deed of gift is usually considered as a onerous contract for the purpose envisaged in Section 984(1) of the Civil Code.
- No. 70** An association of unit owners is actively materially legitimated to lodge an action in order to avert imminent damage to the common premises of the building in accordance with Section 2903(2) of the Civil Code.
- No. 71** The conditions of natural restitution within the meaning of the provision of Section 7(1)(b) of Act No. 428/2012 Coll. are fulfilled only by immovable things, which directly served any of the purposes exhaustively enumerated therein in the decisive period; it is insufficient if they were encumbered with the right of patronage corresponding to the obligation of their owner to support the spiritual and pastoral activities of the church from the profit generated by their use (support of churches).

- No. 72** Important grounds based on which the insolvency court may recall a member of the creditors' committee by proceeding in compliance with Section 63(3) of the Insolvency Act may also include facts, for which such person was not eligible to be elected to the creditors' committee and which are set forth in Section 59(2) of the Insolvency Act.
- No. 73** When considering whether an insolvency trustee should insure the assets belonging to the debtor's bankruptcy estate, the limiting factor is the economic purposefulness of such insurance and an examination whether the state of the bankruptcy estate allows for the conclusion of property insurance (whether the bankruptcy estate contains funds for the payment of the insurance premium).
In case of a secured creditor, it is likewise necessary to examine whether the paid premium along with other costs associated with the management of the secured assets do not exceed 4% of the realisation proceeds.
The costs associated with the security management (4% of the realisation proceeds) may be exceeded with premiums paid for insurance covering the secured assets only in the event when the insolvency trustee obtains the secured creditor's consent.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka: tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce: CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk: Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

